RINKOTYRA
MARKET RESEARCH

ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTAI
AGRICULTURAL AND FOOD PRODUCTS

3(41)
2008

VILNIUS

LIETUVOS AGRARINĖS EKONOMIKOS INSTITUTAS
LITHUANIAN INSTITUTE OF AGRARIAN ECONOMICS

UDK: 339.13.017(051) + 338.439(051)

Leidinio „Rinkotyra“ Nr. 3 (41) pirmoje dalyje „Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinka“ pateikiama pokyčių analizė grūdų, rapsų, bulvių, daržovių, vaisių, pieno, jautienos, kiaulienos, paukštienos ir kiaušinių rinkose 2008 metų I pusmetį. Nagrinėjamos žemės ūkio produkcijos gamybos, supirkimo apimtys, kainos, eksporto ir importo srautai. Lietuvos duomenys lyginami su kitų šalių duomenimis, pateikiamos prognozės. Apžvelgiami naujausi su žemės ūkio produktais susiję teisės aktai.

Antroje dalyje „Moksliniai tyrimai ir analitinės apžvalgos“ nagrinėjama šalies užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais dinamika, analizuojami žemės ūkio materialinių išteklių kainų pokyčiai Lietuvoje ir užsienyje bei jų įtaka žemės ūkio produkcijos gamybos išlaidoms.

Priede – informacija apie grūdų supirkimo kainas 2006–2008 metais.

Redakcinė kolegija:
Editorial Board:

dr. Rasa Melnikienė (pirmininkė/*Chief Editor),*
dr. Vygantas Katkevičius, dr. Irena Kriščiukaitienė, doc. dr. Arvydas Kuodys,
dr. Ramutė Naujokienė, doc. dr. Aleksandras Savilionis, Virgilijus Skulskis

ISSN 1392-6101 © LIETUVOS AGRARINĖS EKONOMIKOS INSTITUTAS, 1998

T U R I N Y S

LIETUVOS ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTŲ RINKA

Grūdai. *V. Bradūnas* **5**

Rapsai. *V. Bradūnas* **18**

Bulvės. *I. Lukošiūtė* **21**

Daržovės. *I. Lukošiūtė* **27**

Vaisiai ir uogos. *V. Dabkienė* **36**

Pienas. *D. Mikelionytė, O. Eičaitė* **42**

Mėsa. *A. Gapšys, L. Petrauskaitė* **53**

Kiaušiniai. *L. Petrauskaitė* **74**

MOKSLINIAI TYRIMAI IR ANALITINĖS APŽVALGOS

Lietuvos užsienio prekyba žemės ūkio ir maisto produktais 2008 metų I pusmetį. *T. Petuchova* **81**

Žemės ūkio materialinių išteklių svarba ir jų kainų tendencijos. *L. Petrauskaitė* **94**

SANTRUMPOS **116**

PRIEDAS. Grūdų supirkimo kainos Lietuvoje 2006–2008 metais. *V. Bradūnas* **117**

CONTENTS

LITHUANIAN AGRICULTURAL AND FOOD PRODUCTS MARKET

Grains. *V. Bradūnas* **5**

Rape. *V. Bradūnas* **18**

Potatoes. *I. Lukošiūtė* **21**

Vegetables. *I. Lukošiūtė* **27**

Fruit and berries. *V. Dabkienė* **36**

Milk. *D. Mikelionytė, O. Eičaitė* **42**

Meat. *A. Gapšys, L. Petrauskaitė* **53**

Eggs. *L. Petrauskaitė* **74**

RESEARCH STUDIES AND ANALYTIC SURVEYS

Lithuanian foreign trade in agricultural and food products in the Ist half-year of 2008. *T. Petuchova* **81**

The importance and price tendencies of agricultural inputs. *L. Petrauskaitė* **94**

ABBREVIATIONS **116**

ANNEX. Purchase prices of grains in Lithuania in 2006–2008. *V. Bradūnas* **117**

GRŪDAI / *GRAINS*

Didelis grūdų kainų kilimas pasaulio rinkose pastaraisiais metais tapo viena svarbiausių priežasčių, nulėmusių pagrindinių maisto produktų mažmeninių kainų padidėjimą. 2006 metų II pusmetį pradėjusios kilti maisto produktų mažmeninės kainos ir toliau auga.

Ruginės duonos mažmeninė kaina 2008 metų liepos mėnesį, palyginti su 2007-ųjų liepa, išaugo 29,8 proc. Batono iš aukščiausios rūšies kvietinių miltų kaina per tą patį laikotarpį pakilo 26,8 proc. 1 ir 2 paveiksluose pateikta minėtų gaminių mažmeninių kainų dinamika rodo, kad per septynis šių metų mėnesius juodos duonos kaina padidėjo 13,6 proc., o batono – 12,6 proc.

Pagrindinių grūdų produktų mažmeninių kainų augimas per pastaruosius metus pateiktas 1 lentelėje. Per minėtą laikotarpį mažmeninėje prekyboje labiausiai pabrango makaronai, manų kruopos ir aukščiausios rūšies kvietiniai miltai. Baltos ir juodos duonos kaina per tą patį laikotarpį šoktelėjo apie 25 proc.

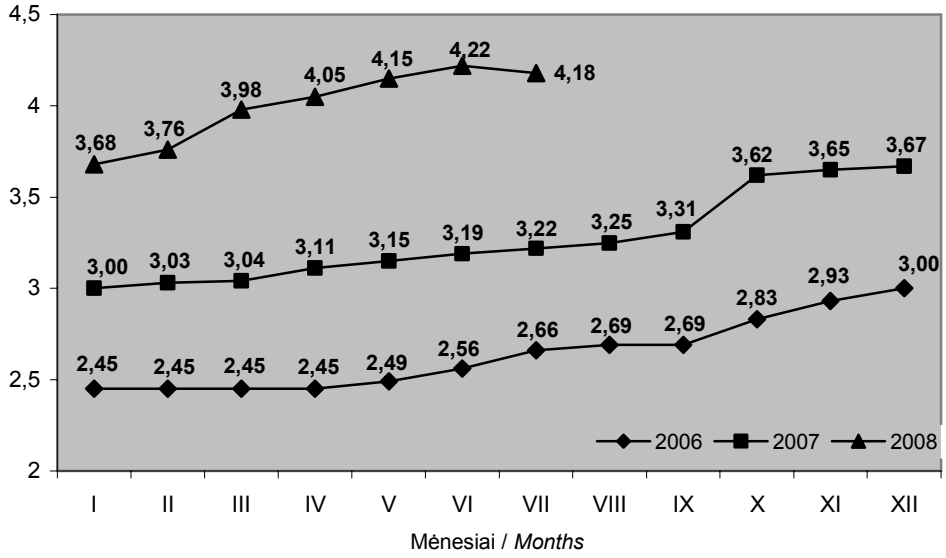

1 pav. Ruginės duonos mažmeninė kaina 2006–2008 metais, Lt/kg
Figure 1. Retail prices of rye bread in 2006–2008, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

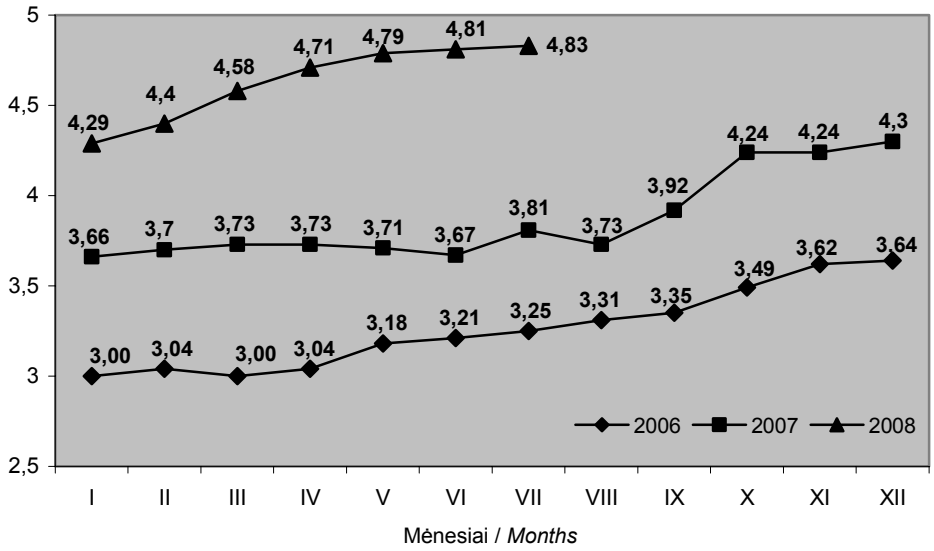

2 pav. Batono iš aukščiausios rūšies kvietinių miltų mažmeninė kaina 2006–2008 metais, Lt/kg
Figure 2. Retail prices of a loaf of white bread made from the best-quality wheat flour in 2006–2008, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

1 lentelė / *Table 1*

Kai kurių grūdų produktų mažmeninės kainos Lietuvoje 2007 ir 2008 metų rugpjūčio mėnesį, Lt/kg
Retail prices of selected grain products in Lithuania in August 2007 and 2008, Lt/kg

Produktai / *Products*	**2007-08-16**	**2008-08-14**	**Pokytis, *Change,* %**
Ekstra rūšies kvietiniai miltai *Wheat flour, extra-fine quality*	2,37	2,91	22,8
Aukščiausios rūšies kvietiniai miltai *Wheat flour, best quality*	1,84	2,39	29,9
Juoda duona / *Brown bread*	3,63	4,63	27,5
Balta duona / *White bread*	3,59	4,42	23,1
Makaronai, spagečiai / *Pasta, spaghetti*	3,58	5,42	51,4
Grikių kruopos / *Buckwheat groats*	3,92	4,02	2,6
Manų kruopos / *Semolina*	2,00	2,86	43,0

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Brangstantys grūdų produktai mažina jų pardavimą šalies rinkoje. Vien per 2008 metų I pusmetį, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, mažiau parduota ruginių miltų – 40,9 proc., II rūšies – 30,7 proc., aukščiausios rūšies – 7,3 proc., kvietinių miltų, manų kruopų – 6,4 proc.

Labiausiai išaugo aukščiausios rūšies kvietinių miltų ir kviečių, perlinių bei manų kruopų didmeninės kainos. Jos auga ir šiais metais (2 lentelė).

2 lentelė / *Table 2*

Miltų ir kruopų didmeninės kainos 2007 ir 2008 metų liepos mėnesį, Lt/t
Wholesale prices of flour and groats in July 2007 and 2008, Lt/t

Produktai / *Products*	**2007**	**2008**	**Pokytis, *Change*, %**
Aukščiausios rūšies kvietiniai miltai *Wheat flour, best quality*	871	1270	45,8
Ruginiai sijoti miltai / *Rye flour, sifted*	873	1087	24,5
Ruginiai pasijoti miltai / *Rye flour, semi-sifted*	785	946	20,5
Perlinės kruopos / *Pearl-barley*	842	1414	67,9
Kviečių kruopos / *Wheat groats*	869	1174	35,1
Manų kruopos / *Semolina*	941	1375	46,1

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Per septynis mėnesius perlinių kruopų didmeninė kaina padidėjo 25,4 proc., aukščiausios rūšies kvietinių miltų – 7,4 proc., kviečių kruopų – 1,7 proc. Panašios tendencijos pastebimos ir duonos gaminių didmeninėje prekyboje: ruginės duonos didmeninė kaina per šių metų I pusmetį pakilo 9,8 proc., o 2008 metų birželį, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu mėnesiu, – 29,2 proc., batono iš aukščiausios rūšies kvietinių miltų – atitinkamai 12,9 ir 24,2 proc.

Mažmeninių kainų struktūros analizė rodo, kad didelė dalis ruginės duonos ir batono iš aukščiausios rūšies kvietinių miltų mažmeninės kainos teko duonos gaminių kepėjams: ruginės duonos – 33,9 proc., batono – 42,5 proc. Nemažą kainos dalį sudarė ir prekybos antkainis: atitinkamai 22,9 proc. ir 15,1 proc. Taigi ir duonos gaminių kepėjų, ir prekybos įmonių įtaka minėtų produktų mažmeninėms kainoms yra gana svari.

Pagrindinių grūdų rūšių vidutinės supirkimo kainos Lietuvoje 2008 metų birželio mėnesį buvo vidutiniškai apie 45 proc. didesnės nei prieš metus (3 lentelė).

3 lentelė / *Table 3*

Grūdų supirkimo kainos Lietuvoje 2007 ir 2008 metų birželio mėnesį, Lt/t
Grain purchase prices in Lithuania in June 2007 and 2008, Lt/t

Grūdai / *Grains*	**2007**	**2008**	**Pokytis, *Change*, %**
Maistiniai kviečiai / *Food wheat*	507	790	55,8
Maistiniai rugiai / *Food rye*	508	725	42,7
Pašariniai kviečiai / *Feed wheat*	488	718	47,1
Pašariniai miežiai / *Feed barley*	469	652	39,0

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

ŽŪMPRIS duomenimis, kaimyninių šalių maistinių kviečių supirkimo kainos liepos mėnesio pabaigoje buvo apie 20 proc. mažesnės nei Lietuvoje, o kitų rūšių grūdų panašios (4 lentelė).

4 lentelė / *Table 4*

Vidutinės grūdų kainos kai kuriose valstybėse 2007 ir 2008 metų 30-ąją savaitę, Lt/t
Average prices of grains in selected countries in the 30th week of 2007 and 2008, Lt/t

Valstybė / *Country*	2007	2008	Pokytis *Change, %*
Maistiniai kviečiai / *Food wheat*			
Lietuva / *Lithuania*	**517**	**855**	**65,4**
Lenkija / *Poland*	506	814	60,9
Latvija / *Latvia*	497	713	43,5
Slovakija / *Slovakia*	546	683	25,1
Estija / *Estonia*	441	653	48,1
Vokietija / *Germany*	584	618	5,8
Bulgarija / *Bulgaria*	496	615	24,0
Vengrija / *Hungary*	600	594	-1,0
Pašariniai kviečiai / *Feed wheat*			
Lenkija / *Poland*	495	709	43,2
Lietuva / *Lithuania*	**464**	**684**	**47,4**
Vokietija / *Germany*	563	620	10,1
Latvija / *Latvia*	471	614	30,4
Estija / *Estonia*	463	552	19,2
Slovakija / *Slovakia*	480	481	0,2
Maistiniai rugiai / *Food rye*			
Slovakija / *Slovakia*	575	739	28,5
Lenkija / *Poland*	441	677	53,5
Estija / *Estonia*	463	662	43,0
Vokietija / *Germany*	518	609	17,6
Lietuva / *Lithuania*	**445**	**521**	**17,1**
Pašariniai miežiai / *Feed barley*			
Bulgarija / *Bulgaria*	443	780	76,1
Lenkija / *Poland*	430	624	45,1
Vokietija / *Germany*	560	555	-1,0
Lietuva / *Lithuania*	**430**	**495**	**15,1**
Slovakija / *Slovakia*	489	472	-3,5
Latvija / *Latvia*	445	472	6,1
Estija / *Estonia*	463	403	-13,0

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Ateities sandoriai tarptautinėse biržose (LIFFE, MATIF, WCE) rodo, kad maistinių kviečių kainos 10–15 proc. mažesnės nei prieš metus, o miežių apie 25 proc. didesnės.

5 lentelė / *Table 5*

Kviečių ir miežių ateities sandorių kainos tarptautinėse biržose 2008 metais, Lt/t
Future transaction prices of wheat and barley at the international exchanges in 2008, Lt/t

Birža *Exchange*	Pristatymo data *Date of delivery*	28 sav. / *week* (07-07–13)	29 sav. / *week* (07-14–20)	30 sav. / *week* (07-21–27)	31 sav. / *week* (07-28–08-03)
Maistiniai kviečiai / *Food wheat*					
LIFFE	2008-11	619	601	580	564
	2009-01	630	612	594	577
	2009-03	641	624	608	591
	2009-07	675	642	630	615
	2009-11	647	625	615	605
MATIF	2008-08	664	653	656	664
	2008-11	681	654	654	660
	2009-01	686	659	659	664
	2009-03	694	669	663	668
	2009-08	679	652	641	643
Miežiai / *Barley*					
WCE	2008-10	575	551	519	505
	2008-12	594	568	538	522
	2009-03	607	584	551	535
	2009-05	612	584	556	540
	2009-07	612	584	556	540

Pastaba:

LIFFE – London International Financial Future Exchange (Jungtinė Karalystė);
MATIF – The International French Futures and Options Exchange (Prancūzija);
WCE – Winnipeg Commodity Exchange (Kanada).

Šaltinis: Tarptautinių biržų duomenys.

2008 metų liepos pabaigoje maistiniai kviečiai buvo perkami 3,1 proc., o miežiai – 12,2 proc. pigiau nei prieš mėnesį (5 lentelė). Tikėtina, kad 2008 metų derliaus grūdų kainų pokyčiai pasaulyje ir ES-27 turės įtakos ir Lietuvos grūdų rinkai bei paveiks grūdų produktų mažmenines kainas. Gali atsirasti realių prielaidų maistinių kviečių ir miežių produktų mažmeninėms kainoms 2008 metų II pusmetį šiek tiek mažėti.

Grūdų supirkimas Lietuvoje. Statistikos departamento duomenimis, per 2008 metų I pusmetį Lietuvoje supirkta 400,54 tūkst. t javų grūdų, arba 238,12 tūkst. t (2,5 k.) daugiau nei per praėjusių metų tą patį laikotarpį (6 lentelė). Kadangi javų augintojai 2006 metais, palyginti su 2005-aisiais,

buvo prikūlę beveik 1 mln. t grūdų mažiau, sumažėjusi javų grūdų pasiūla rinkoje 2007 metų I pusmetį gerokai sumažino jų supirkimo apimtis. 2007 metais javų derlius buvo geras, ir žemdirbiai 2008 metų I pusmetį galėjo rinkai jų pasiūlyti daug daugiau nei 2007 metų tuo pačiu laikotarpiu. Išaugusi javų grūdų pasiūla rinkoje sudarė realias prielaidas didinti jų supirkimą. Daugiausia per minėtą laikotarpį padidėjo II klasės maistinių kviečių, salyklinių miežių, grikių ir avižų supirkimas, o mažiau supirkta tik I klasės maistinių rugių ir kukurūzų. Javų grūdų supirkimo apimčių padidėjimui nemažą įtaką padarė ir 59,7 proc. išaugusios jų vidutinės supirkimo kainos.

6 lentelė / *Table 6*

Grūdų supirkimas 2007 ir 2008 metų I pusmetį
Purchase of grains in the Ist half-year of 2007 and 2008

Grūdai / *Grains*	**Supirkta, tūkst. t** ***Amounts purchased, thou. t***			**Vidutinė kaina, Lt/t** ***Average purchase price, Lt/t***		
	2007	2008	pokytis, *change*, %	2007	2008	pokytis, *change*, %
Javų grūdai ***Cereal grains***	**162,42**	**400,54**	**146,6**	**504**	**805**	**59,7**
kviečiai / *wheat*	97,79	278,83	185,1	510	834	63,5
I klasės maistiniai *food wheat, class I*	32,63	66,86	104,9	520	847	62,9
II klasės maistiniai *food wheat, class II*	11,11	142,0	12,8 k.	512	857	67,4
pašariniai / *feed wheat*	54,05	69,97	29,5	507	761	50,1
rugiai / *rye*	6,82	11,72	71,8	475	653	37,5
I klasės maistiniai *food rye, class I*	2,05	1,86	-9,3	501	658	31,3
miežiai / *barley*	51,80	97,29	87,8	495	762	53,9
maistiniai / *food barley*	5,79	7,37	27,3	509	719	41,3
salykliniai / *malt barley*	1,82	23,83	13,1 k.	537	881	64,1
pašariniai / *feed barley*	44,19	66,09	49,6	493	685	38,9
avižos / *oats*	0,87	3,45	4 k.	493	579	17,4
grikiai / *buckwheat*	0,15	0,81	5,4 k.	944	908	-3,8
kvietrugiai / *triticale*	3,67	7,35	100,3	490	633	29,2
kukurūzai / *maize*	1,17	1,09	-6,8	541	787	45,5

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

2008 metų sausio–birželio mėnesiais, kaip ir keletą pastarųjų metų, didžiausią supirktų javų grūdų dalį sudarė kviečiai – 69,6 proc. ir miežiai – 24,3 proc., rugiai – tik 2,9 proc., kvietrugiai – 1,8 proc.

Pasaulinės rinkos daro nemažą įtaką grūdų kainų lygiui Lietuvoje. Grūdų supirkimo kainos nuo 2006 metų II pusmečio iki šių metų balandžio mėnesio nuolat augo, o vėliau pradėjo mažėti (1 priedo 1–4 pav.). Derliaus nuėmimo metu grūdų supirkimo kainos būna mažesnės nei buvusio derliaus (7 lentelė).

7 lentelė / *Table 7*

Grūdų supirkimo kainos Lietuvoje 2006–2008 metų birželio–rugpjūčio mėnesiais, Lt/t
Purchase prices of grains in Lithuania in June–August 2006–2008, Lt/t

Grūdai / *Grains*	**25 sav. / *week* (06-16–22)**			**30 sav. / *week* (07-21–27)**			**31 sav. / *week* (07-28–08-03)**		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Maistiniai kviečiai *Food wheat*	374	501	844	348	517	855	354	539	574
Maistiniai rugiai *Food rye*	321	522	624	325	464	521	311	486	521
Pašariniai kviečiai *Feed wheat*	377	465	657	352	464	684	320	500	511
Pašariniai miežiai *Feed barley*	345	465	629	307	430	495	306	469	553

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Maistiniai kviečiai per šių metų šešis mėnesius pabrango tik 0,5 proc., o birželį jų supirkimo kaina, palyginti su 2007-ųjų birželiu, buvo 55,8 proc. didesnė. Pašariniai kviečiai per minėtą laikotarpį pabrango 4,1 proc. ir šių metų birželio mėnesį buvo superkami 47,1 proc. brangiau nei prieš metus. Maistinių rugių supirkimo kaina nuo šių metų pradžios padidėjo 14,9 proc., jie, palyginti su 2007 metų birželiu, buvo superkami 42,7 proc. brangiau. Pašarinių miežių 2008 metų birželio mėnesį vidutinė supirkimo kaina, palyginti su 2007-ųjų birželiu, išaugo 39,0 proc., o nuo metų pradžios sumažėjo 2,4 proc.

Didžiausios kviečių supirkimo kainos yra Lenkijoje. Šioje šalyje maistinių kviečių kaina rugpjūčio pradžioje (32 sav.) buvo 653 Lt/t – 9,2 proc. didesnė nei Lietuvoje. Mažiausia jų kaina buvo Bulgarijoje – 422 Lt/t, arba 29,4 proc. mažesnė nei Lietuvoje. Estijoje maistiniai kviečiai buvo superkami po 590 Lt/t, tai 1,3 proc. pigiau nei Lietuvoje, o pašariniai miežiai – po 456 Lt/t, arba 2,8 proc. pigiau. Pašariniai miežiai buvo pigiausi Slovakijoje – 445 Lt/t, 5,2 proc. pigesni nei Lietuvoje. Maistiniai rugiai Lietuvoje kainavo 518 Lt/t, arba 22,3 proc. pigiau nei Slovakijoje ir 4,8 proc. – nei Lenkijoje.

Grūdų ir jų produktų užsienio prekyba. Neabejotinai nemažą įtaką situacijai minėtų produktų rinkose daro jų eksportas ir importas. Per 2008 metų I pusmetį iš Lietuvos javų grūdų išvežta 2,5 karto daugiau nei įvežta (8 lentelė). Palyginti su 2007 metų tuo pačiu laikotarpiu, javų grūdų eksportas padidėjo 5,4 karto, o importas – 71,3 proc. Malybos produkcijos eksportas per tą patį laikotarpį išaugo 56,3 proc., o importas sumažėjo 12,4 proc.

8 lentelė / *Table 8*

Grūdų ir jų produktų užsienio prekyba 2007 ir 2008 metų I pusmetį, tūkst. t
Foreign trade in grains and grain products in the Ist half-year of 2007 and 2008, thou. t

Produkcija ***Products***	**Eksportas / *Export***			**Importas / *Import***		
	2007	2008	pokytis, *change,* %	2007	2008	pokytis, *change,* %
Javų grūdai ***Cereal grains***	**99,3**	**531,6**	**5,4 k.**	**121,7**	**208,5**	**171,3**
iš jų: / *of which:*						
kviečiai / *wheat*	81,3	396,4	4,9 k.	25,9	70,5	2,7 k.
rugiai / *rye*	0,99	32,8	33,1 k.	9,1	1,7	18,7
miežiai / *barley*	7,9	56,8	7,2 k.	35,7	12,6	35,3
Malybos produkcija: ***Milling products:***	**45,8**	**71,6**	**156,3**	**22,5**	**19,7**	**87,6**
iš jos: / *of which:*						
kvietiniai miltai *wheat flour*	7,2	3,1	43,1	2,6	2,3	88,5
ruginiai miltai *rye flour*	0,91	0,85	93,4	6,1	9,1	149,2
javų kruopos *cereal groats*	1,3	1,4	107,7	0,58	0,8	137,9

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento prie LRV duomenys).

Daugiausia lietuviškų kviečių I šių metų pusmetį pirko: Turkija – 18,1 proc., Marokas – 15,3 proc., Omanas – 12,0 proc., Vokietija – 10,0 proc., Baltarusija – 8,0 proc. Rugių eksportuota į Lenkiją – 33,2 proc., Vokietiją – 32,9 proc., Suomiją – 17,1 proc., miežių – į Lenkiją – 57,7 proc., Daniją – 17,8 proc., Norvegiją – 9,0 proc. Kvietinių miltų Lietuva pardavė Rusijai – 48,4 proc., Latvijai – 19,0 proc., Estijai – 13,5 proc., o ruginių – Lenkijai – 62,4 proc., Latvijai – 12,9 proc. Javų kruopų parduota Latvijai – 45,7 proc., Estijai – 38,6 proc.

Daugiausia kviečių importuota iš Latvijos – 51,8 proc., Ukrainos – 23,4 proc., Rusijos – 14,7 proc., rugių – iš Latvijos – 68,2 proc., Rusijos – 31,2 proc., miežių – iš Švedijos – 80,2 proc., Latvijos – 13,1 proc., o beveik visi rapsai – iš Latvijos – 88,2 proc.

Lietuva iš Latvijos nupirko 48,7 proc. kvietinių ir 8,8 proc. ruginių miltų, o iš Estijos – atitinkamai 35,7 proc. ir 9,0 proc. Javų kruopų importuota iš Vengrijos – 41,3 proc. ir Lenkijos – 36,3 proc.

Grūdų eksporto kainos 2008 metų I pusmetį, palyginti su 2007 metų tuo pačiu laikotarpiu, buvo 52,8 proc. didesnės (9 lentelė). Panašiai augo ir grūdų produktų eksporto kainos. Brangiausiai eksportuoti kviečiai ir kvietiniai miltai. Importuotų kviečių, rugių ir miežių kainos per minėtą laikotarpį padidėjo atitinkamai 45,2, 28,6 ir 68,1 proc. Iš įvežtų grūdų produktų brangiausiai teko mokėti už kvietinius miltus.

9 lentelė / *Table 9*

Eksportuotų ir importuotų javų grūdų ir jų produktų vidutinės kainos 2007 ir 2008 metų I pusmetį, Lt/t

Average prices of exported and imported cereal grains and grain products in the Ist half-year of 2007 and 2008, Lt/t

Produktai / *Products*	**Eksporto kainos / *Export price***			**Importo kainos / *Import price***		
	2007	2008	pokytis, *change,* %	2007	2008	pokytis, *change,* %
Javų grūdai *Cereal grains*	585	894	152,8	667	799	119,8
iš jų: / *of which:*						
kviečiai / *wheat*	495	923	186,5	522	758	145,2
rugiai / *rye*	541	758	140,1	545	701	128,6
miežiai / *barley*	655	768	117,3	676	1136	168,1
Kvietiniai miltai *Wheat flour*	745	1144	153,6	732	1246	170,2
Ruginiai miltai *Rye flour*	805	1084	134,7	779	1070	137,4
Javų kruopos *Cereal groats*	981	1438	146,6	1051	1207	114,8

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento prie LRV duomenys).

Gamyba. 2008 metų I pusmetį šalies grūdų perdirbimo įmonės perdirbo 465,02 tūkst. t grūdų, arba beveik 40 tūkst. t (9,3 proc.) daugiau nei praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu (10 lentelė). Per minėtą laikotarpį daugiausia padidėjo avižų, kvietrugių, grikių ir II klasės maistinių kviečių, o sumažėjo maistinių miežių, maistinių rugių ir I klasės maistinių kviečių perdirbimas. Tai lėmė grūdų produktų gamybos ir vartojimo pokyčiai šalyje.

Didžiausi per minėtą laikotarpį buvo javų kruopų (20,7 proc.) ir kvietinių miltų (23,4 proc.) gamybos augimo tempai (11 lentelė). Pagaminta 31,0 proc. mažiau ruginių miltų dėl 7,0 proc. sumažėjusios ruginės duonos gamybos.

Minėtų grūdų produktų gamybos sumažėjimą lėmė dėl išaugusių pardavimo kainų sumažėjusi prekyba jais (12 lentelė). Per minėtą laikotarpį daugiausia sumažėjo ruginių miltų, II ir aukščiausios rūšies kvietinių miltų ir kai kurių javų kruopų pardavimas. Grūdų produktų, išskyrus grikių kruopas, didmeninės pardavimo kainos per tą patį laikotarpį didėjo beveik adekvačiai grūdų supirkimo didėjančioms kainoms.

Nuolat brangstantys grūdų produktai verčia didelę dalį Lietuvos gyventojų taupiau juos vartoti, keisti įprastą asortimentą, rinktis pigesnius maisto produktus.

10 lentelė / *Table 10*

Grūdų perdirbimas 2007 ir 2008 metų I pusmetį, tūkst. t
Processing of grains in the Ist half-year of 2007 and 2008, thou. t

Grūdai / *Grains*	2007	2008	Pokytis, *Change,* %
Visi grūdai / *Total grains*	**425,58**	**465,02**	109,3
kviečiai / *wheat*	239,97	231,08	96,3
I klasės maistiniai / *food wheat, class I*	78,25	25,10	32,1
II klasės maistiniai / *food wheat, class II*	44,74	108,13	2,4 k.
pašariniai / *feed wheat*	116,98	97,85	83,7
rugiai / *rye*	30,27	25,43	84,0
maistiniai / *food rye*	13,78	9,19	66,7
pašariniai / *feed rye*	16,49	16,24	98,5
miežiai / *barley*	112,64	118,99	105,6
maistiniai / *food barley*	0,60	0,01	1,7
salykliniai / *malt barley*	50,57	58,27	115,2
pašariniai / *feed barley*	61,47	60,71	98,8
avižos / *oats*	1,35	4,96	3,7 k.
grikiai / *buckwheat*	1,88	4,44	2,4 k.
kvietrugiai / *triticale*	9,33	24,94	2,7 k.
kukurūzai / *maize*	28,52	52,29	183,3
žirniai / *peas*	1,62	2,89	178,4

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Grūdų derliaus prognozės. 2008 metų žiema Lietuvoje buvo permaininga ir šilta, todėl žieminiai javai, rapsai bei daugiametės žolės peržiemojo gerai. 2008 metų pavasaris buvo labai ankstyvas. Nuo kovo 20 d. dirvos pradėtos ruošti vasarinių javų sėjai, o balandžio mėnesio pirmąjį dešimtadienį žemdirbiai jau sparčiai sėjo žemės ūkio augalus. Sėjos metu produktyvios drėgmės atsargų dirvoje pakako – jos buvo artimos vidutinėms daugiametėms. Nors gegužės ir birželio I pusės orai buvo šilti ir labai sausi, birželio II pusėje gausus lietus buvo neabejotinai svarbus vasarojui ir žiemkenčiams. Tikimasi, kad gana palankios hidrometeorologinės sąlygos leis Lietuvos žemdirbiams sėkmingai baigti nuimti derlių ir pasėti žiemkenčius.

Prognozuojama, kad bendras grūdų derlius Lietuvoje šiais metais, palyginti su 2007-aisiais, bus 8,7 proc. didesnis (13 lentelė).

11 lentelė / *Table 11*

Grūdų produktų gamyba 2007 ir 2008 metų I pusmetį, tūkst. t
Production of grain products in the I^st half-year of 2007 and 2008, thou. t

Produktai / *Products*	**2007**	**2008**	**Pokytis, *Change, %***
Miltai / *Flour*	116,90	136,37	116,7
kvietiniai / *wheat flour*	102,35	126,30	123,4
ruginiai / *rye flour*	14,48	9,99	69,0
Javų kruopos / *Cereal groats*	9,79	11,82	120,7
avižų, kukurūzų, ryžių, rugių, miežių *oat, maize, rice, rye, barley*	8,02	9,85	122,8
Duona / *Bread*	70,16	70,90	101,1
ruginė / *rye bread*	32,75	30,45	93,0
kita / *other*	37,41	40,45	108,1
Konditerijos gaminiai / *Confectionery*	15,64	13,33	85,2

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

12 lentelė / *Table 12*

Grūdų produktų pardavimas 2007 ir 2008 metų I pusmetį
Sales of grain products in the I^st half-year of 2007 and 2008

Gaminiai / *Products*	**Parduota, tūkst. t *Amounts sold, thou. t***			**Vidutinė kaina, Lt/t *Average price, Lt/t***		
	2007	2008	pokytis, *change, %*	2007	2008	pokytis, *change, %*
Kvietiniai miltai: / *Wheat flour:*						
aukščiausios rūšies *best quality*	49,56	45,95	92,7	842	1228	145,8
I rūšies *first quality*	14,11	17,31	122,7	741	1147	154,8
II rūšies *second quality*	4,14	2,87	69,3	670	1058	157,9
Ruginiai miltai: / *Rye flour:*						
sijoti / *sifted*	9,54	5,57	58,4	847	1132	133,7
pasijoti / *semi-sifted*	5,76	3,47	60,2	750	989	131,9
Kruopos: / *Groats:*						
kviečių / *wheat*	0,86	0,94	109,3	852	1150	135,0
manų / *semolina*	1,73	1,62	93,6	950	1364	143,6
miežių / *barley*	2,10	2,01	95,7	855	1147	134,2
perlinės / *pearl-barley*	1,31	1,30	99,2	823	1156	140,5
grikių / *buckwheat*	1,73	2,88	166,5	2417	2219	91,8
žirnių / *shelled peas*	0,45	0,70	155,6	819	1164	142,1

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

13 lentelė / *Table 13*

Žemės ūkio augalų pasėliai, derlingumas ir derlius Lietuvoje 2007 ir 2008 metais
Area, yield and harvest of agricultural crops in Lithuania in 2007 and 2008

	Plotas, tūkst. ha *Area, thou. ha*			Derlingumas, t/ha *Yield, t/ha*			Derlius, tūkst. t *Harvest, thou. t*		
	2007	2008	pokytis, *change,* %	2007	2008*	pokytis, *change,* %	2007	2008*	pokytis, *change,* %
Grūdiniai augalai *Grain crops*	**1044,0**	**1115,4**	**106,8**	**2,94**	**2,99**	**101,7**	**3073,4**	**3339.8**	**108,7**
Javai / *Cereals*	**1003,3**	**1071,9**	**106,8**	**3,01**	**3,06**	**101,7**	**3017,0**	**3279,6**	**108,7**
žieminiai *winter cereals*	425,9	479,2	112,5	3,65	3,89	106,6	1553,3	1865,5	120,1
kviečiai / *wheat*	276,7	299,8	108,3	4,16	4,40	105,8	1151,2	1319,1	114,6
rugiai / *rye*	69,8	76,0	108,9	2,37	2,70	113,9	165,2	205,2	124,2
miežiai / *barley*	12,0	13,0	108,3	3,15	3,30	104,8	37,8	42,9	113,5
kvietrugiai *triticale*	67,4	90,4	134,1	2,95	3,30	111,9	199,1	298,3	149,8
vasariniai *spring cereals*	577,4	592,7	102,6	2,53	2,39	94,5	1463,7	1414,1	96,6
kviečiai / *wheat*	77,9	119,3	153,1	3,08	2,80	90,9	239,5	334,0	139,5
miežiai / *barley*	369,4	338,2	91,6	2,64	2,50	94,7	975,9	845,5	86,6
kvietrugiai *triticale*	13,1	10,9	83,2	2,18	2,10	96,3	28,5	22,9	80,4
avižos / *oats*	61,7	75,3	122,0	1,94	1,70	87,6	119,5	128,0	107,1
varpinių mišiniai *mixed cereals*	27,5	9,6	34,9	1,93	1,70	88,1	52,6	16,3	31,0
grikiai *buckwheat*	21,7	27,5	126,7	0,69	1,00	144,9	15,0	27,5	183,3
kukurūzai grūdams *grain maize*	5,4	11,2	207,4	4,82	3,50	72,2	26,0	39,2	150,8
kiti javai / *other*	0,7	0,7	100,0	0,96	1,00	104,2	0,67	0,7	104,5
Ankštiniai augalai *Leguminous crops*	**40,7**	**43,5**	**106,9**	**1,39**	**1,38**	**99,3**	**56,4**	**60,2**	**106,7**
žirniai / *peas*	15,6	16,8	107,7	1,55	1,50	96,8	24,2	25,2	104,1
pupos / *beans*	1,8	2,7	150,0	1,50	1,40	93,3	2,7	3,8	140,7
Sėmeniniai linai *Linseed flax*	0,5	0,4	80,0	0,60	1,20	2 k.	0,3	0,3	100,0

* LAEI prognozė / *Forecast of the Lithuanian Institute of Agrarian Economics*.

Lietuvoje 2008 metais grūdinių augalų pasėliai užėmė 1115,4 tūkst. ha plotą, arba 6,8 proc. daugiau nei 2007 metais. Javais apsėta 1071,9 tūkst. ha, arba 68,6 tūkst. ha (6,8 proc.) daugiau nei praėjusiais metais. Jie sudaro 61,8 proc. (2006 m. – 55,7 proc., 2007 m. – 57,5 proc.) viso pasėlių ploto. Palyginti su 2007 metais, 2008-aisiais žemdirbiai augino 64,5 tūkst. ha (18,2 proc.) daugiau kviečių, 6,2 tūkst. ha (8,9 proc.) rugių, 20,8 tūkst. ha (25,8 proc.) kvietrugių, 5,8 tūkst. ha (2,1 karto) kukurūzų grūdams, bet 30,2 tūkst. ha (7,9 proc.) mažiau miežių. Žiemkenčių plotas didesnis 53,3 tūkst. ha, arba 12,5 proc., o vasarinių javų pasėliai – 15,3 tūkst. ha, arba 2,6 proc. Grūdinių augalų derliaus didėjimą, palyginti su 2007 metais, lėmė didesnis jų pasėlių plotas, kadangi prognozuojamas derlingumas yra beveik 2007 metų lygio. Dėl padidėjusių pasėlių nuimtas 8,7 proc. didesnis javų grūdų derlius. Numatomas 6,6 proc. didesnis žieminių javų, o vasarinių – 5,5 proc. mažesnis derlingumas.

Ankštinių augalų pasėliai didesni 6,9 proc., o planuojamas derlingumas beveik 2007 metų lygio. Numatoma, kad žymiai derlingesni nei pernai bus grikiai – 44,9 proc., rugiai – 13,9 proc., žieminiai kvietrugiai – 11,9 proc., žieminiai kviečiai – 5,8 proc.

Prancūzijos rinkos analitikų agentūra „Strategie Grains“ prognozuoja, kad ES-27 šalyse grūdų derlius 2008 metais gali būti 290,6 mln. t, arba 13,6 proc. didesnis nei 2007 metais (14 lentelė). Tokį grūdų derliaus padidėjimą turėtų lemti 4,3 proc. išaugęs grūdinių augalų pasėlių plotas ir numatomas 8,7 proc. didesnis jų derlingumas. Labiausiai turėtų padidėti minkštųjų kviečių (15,1 proc.) ir kukurūzų (26,0 proc.) derlius. 2008 metais laukiamas 13,7 proc. kietųjų kviečių, 10,3 proc. – rugių, 6,9 proc. – miežių derliaus padidėjimas. Didžiausias kviečių derliaus padidėjimas šiais metais numatomas Prancūzijoje, Vokietijoje, Jungtinėje Karalystėje.

14 lentelė / *Table 14*

ES-27 javų pasėliai, derlingumas ir derlius 2007 ir 2008 metais
Area, yield and harvest of cereals in the EU-27 in 2007 and 2008

Javai ***Cereals***	**Plotas, mln. ha** ***Area, mill ha***			**Derlingumas, t/ha** ***Yield, t/ha***			**Derlius, mln. t** ***Harvest, mill. t***		
	2007	2008	pokytis, *change,* %	2007	2008*	pokytis, *change,* %	2007	2008*	pokytis, *change,* %
Minkštieji kviečiai *Common wheat*	22,0	22,9	4,1	5,1	5,7	11,8	112,3	129,3	15,1
Kietieji kviečiai *Durum wheat*	2,6	2,8	7,7	2,8	2,9	3,6	7,3	8,3	13,7
Miežiai / *Barley*	13,7	14,2	3,6	4,2	4,4	4,8	57,8	61,8	6,9
Rugiai / *Rye*	2,6	2,7	3,8	3,0	3,2	6,7	7,8	8,6	10,3
Kukurūzai *Maize*	7,9	8,7	10,1	6,0	6,8	13,3	47,0	59,2	26,0
Kiti / *Other*	7,3	7,3	0,0	3,2	3,2	0,0	23,6	23,4	-0,8
Iš viso / *Total*	**56,2**	**58,6**	**4,3**	**4,6**	**5,0**	**8,7**	**255,9**	**290,6**	**13,6**

* Prognozė / *Forecast.*

Šaltinis: „Strategie Grains“ duomenys.

Tarptautinė grūdų taryba numato, kad 2008–2009 metų grūdų derlius pasaulyje turėtų sudaryti 1718,0 mln. t. Ši prognozė, palyginti su prieš tai buvusia, didesnė 7,0 mln. t. Pagrindinė priežastis, nulėmusi didesnį grūdų derlių, – palankios meteorologinės sąlygos pagrindinėse grūdus eksportuojančiose šalyse (Argentinoje, Australijoje, Kanadoje, ES, JAV).

Dėl padidėjusio grūdų suvartojimo maistui ir pramonei numatomas grūdų sunaudojimas turėtų siekti 1718,0 mln. t. Žymus grūdų kainų didėjimas tik nežymiai sumažino grūdų prekybą pasaulyje, – ji turėtų būti 230,0 mln. t, t. y. 8,0 mln. t mažesnė nei 2007–2008 derliaus metų laikotarpiu. Pasaulinės 2008–2009 metų grūdų atsargos dėl numatomo didesnio grūdų sunaudojimo išlieka labai mažos – 281,0 mln. t.

RAPSAI / *RAPE*

Rapsų supirkimas. Per 2008 metų sausio–birželio mėnesius Lietuvoje iš rapsų augintojų supirkta 2,13 tūkst. t rapsų, arba 1,2 tūkst. t (2,3 karto) daugiau nei praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu. Iš kitų šalies ūkio subjektų rapsų perdirbimo įmonės per minėtą laikotarpį supirko 2,82 tūkst. t rapsų, arba 7,07 tūkst. t (3,5 karto) mažiau.

2008 metų liepą, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu mėnesiu, rapsų supirkimo kaina padidėjo 58,9 proc. (1 pav.).

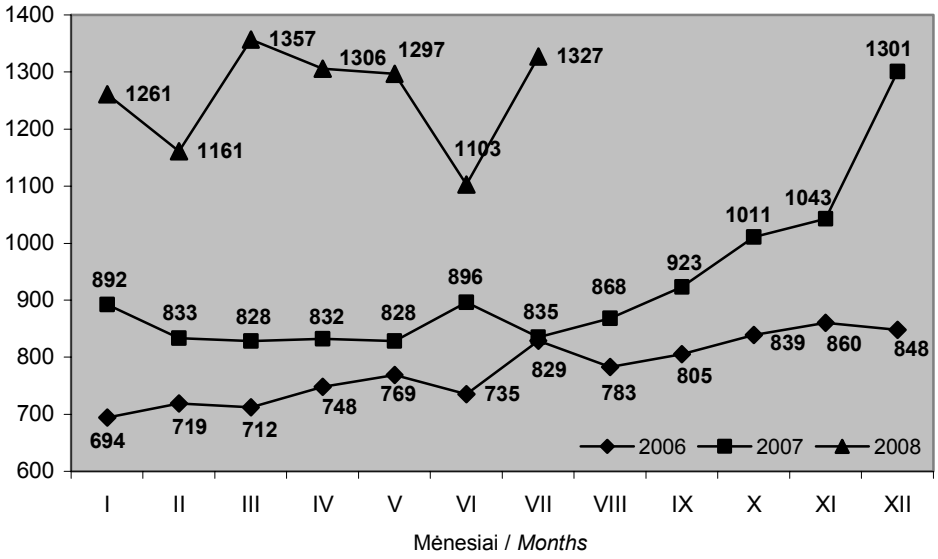

1 pav. Vidutinės rapsų supirkimo kainos 2006–2008 metais, Lt/t
Figure 1. Average purchase prices of rapeseed in 2006–2008, Lt/t

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Pastaruoju metu rapsų kainos sparčiai didėja ne tik Lietuvoje, bet ir kitose ES valstybėse. 2008 metų liepos mėnesio pabaigoje brangiausi rapsai buvo Vengrijoje, o pigiausi Latvijoje. Minėtu laikotarpiu rapsų kaina didesnė nei Lietuvoje buvo Vengrijoje – 15,8 proc., Estijoje – 6,7 proc., Slovakijoje – 5,0 proc. Lyginant 2008 ir 2007 metų 30-ąją savaitę, matyti, kad labiausiai rapsų kaina išaugo Vengrijoje, mažiausiai – Latvijoje.

1 lentelė / *Table 1*

Vidutinės rapsų kainos kai kuriose valstybėse 2007 ir 2008 metų 30-ąją (07-21–27) savaitę, Lt/t
Average prices of rapeseed in selected countries in the 30th week of 2007 and 2008, Lt/t

Valstybė / *Country*	**2007**	**2008**	**Pokytis *Change, %***
Vengrija / *Hungary*	866	1585	83,0
Estija / *Estonia*	853	1461	71,3
Slovakija / *Slovakia*	865	1437	66,1
Lietuva / *Lithuania*	**845**	**1369**	**62,0**
Vokietija / *Germany*	968	1367	41,2
Lenkija / *Poland*	880	1358	54,3
Latvija / *Latvia*	877	1199	36,7

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Auginimas. 2008 metais rapsais buvo apsėta 161,6 tūkst. ha, arba 12,8 tūkst. ha (7,3 proc.) mažiau nei 2007-aisiais. Žieminių rapsų pasėliai sumažėjo 2,3 tūkst. ha (3,4 proc.), vasarinių – 10,5 tūkst. ha (9,9 proc.).

Nors situacija rapsų rinkoje dabartiniu metu gana palanki (taikoma nauja santykių forma – sutartiniai įsipareigojimai tarp rapsų augintojų ir biokuro gamintojų, beveik 64,0 proc. didesnė nei 2007 metais supirkimo kaina, nuolat auganti rapsų biokurui gaminti paklausa ir apskritai rapsai yra vieni rentabiliausių augalų), jų plotų sumažėjimą galėjo lemti tik rizikos dėl galimų nepalankių žiemojimo ir meteorologinių sąlygų baimė.

Perdirbimas. Per 2008 metų sausio–birželio mėnesius Lietuvos rapsų perdirbimo įmonės perdirbo 77,38 tūkst. t rapsų – 56,54 tūkst. t (3,7 karto) daugiau nei per 2007-ųjų tą patį laikotarpį. Minėtu laikotarpiu buvo pagaminta 5,55 tūkst. t maistinio rapsų aliejaus, o kita dalis rapsų perdirbta į metilo esterį. 2008 metų birželio pabaigoje buvo 12,7 tūkst. t rapsų atsargų – beveik 17,0 proc. daugiau nei 2007-ųjų birželį (10,88 tūkst. t). Rapsų perdirbimo gamybiniai pajėgumai pastaraisiais metais didėja. Ir Lietuvoje, ir pasaulyje augančios rapsų perdirbimo apimtys reikalauja daugiau žaliavos, o tuo pačiu didina jų paklausą rinkoje. Tai lemia nuolat auganti biodyzelino gamyba.

Užsienio prekyba. Per 2008 metų sausio–birželio mėnesius, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, Lietuvoje rapsų eksportas sumažėjo 2,3 karto (2 lentelė). Tai lėmė 3,7 karto išaugęs rapsų poreikis vidaus perdirbimui.

Vidutinė eksportuotų rapsų kaina šių metų I ketvirtį buvo 42,5 proc. aukštesnė nei praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu. Daugiausia rapsų iš Lietuvos pirko: Vokietija (26,3 proc.), Suomija (25,5 proc.), Danija (23,9 proc.). 2008 metų sausio–birželio mėnesiais buvo importuota labai mažai rapsų. Sėklai skirtų rapsų įvežta iš ES šalių: Vokietijos – 74,8 proc., Švedijos – 12,3 proc., Latvijos – 13,5 proc.

2 lentelė / *Table 2*

Rapsų sėklų eksportas 2007 ir 2008 metų sausio–birželio mėnesiais
Export of rapeseed in January–June 2007 and 2008

Kiekis, tūkst. t / *Amount, thou. t*			**Kaina, Lt/t / *Price, Lt/t***		
2007	2008	pokytis, *change, %*	2007	2008	pokytis, *change, %*
56,1	24,7	-2,3 k.	930	1325	42,5

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento prie LRV duomenys).

Per 2008 metų sausio–birželio mėnesius Lietuva eksportavo 11,6 tūkst. t maistinio rapsų aliejaus, arba 1,7 karto daugiau nei per 2007-ųjų tą patį laikotarpį. Daugiausia jo išvežta į Norvegiją (25,9 proc.), Vokietiją (19,0 proc.), Latviją (17,3 proc.), Rusiją (14,6 proc.).

Vidutinė maistinio rapsų aliejaus kaina Lietuvoje 2008 metų I pusmetį buvo 3370 Lt/t – 52,0 proc. didesnė nei 2007-ųjų atitinkamu laikotarpiu. Kai kuriose valstybėse maistinis rapsų aliejus buvo pigesnis nei Lietuvoje: Baltarusijoje – 39,5 proc. (1997 Lt/t), Suomijoje – 19,3 proc. (2663 Lt/t), Čekijoje – 3,8 proc. (3173 Lt/t). Truputį brangesnis buvo tik Estijoje, o Lenkijoje, Latvijoje ir Vokietijoje kainavo beveik tiek pat, kiek ir mūsų šalyje. Dėl šios priežasties per minėtą laikotarpį 49,2 proc. išaugo maistinio rapsų aliejaus importas į Lietuvą.

Prognozė. Nors Lietuvoje šiais metais vidutinis rapsų derlingumas prognozuojamas 2007 metų lygio, dėl 7,5 proc. sumažėjusio pasėlių ploto jų bendras derlius laukiamas beveik 289 tūkst. t, arba 23,3 tūkst. t (7,5 proc.) mažesnis nei pernai.

ES ir pasaulyje rapsų išauginama vis daugiau. Vokiečių agentūros „Oil World“ duomenimis, rapsų derlius pasaulyje 2008–2009 derliaus metais turėtų būti 51,4 mln. t, arba 10,1 proc. didesnis nei 2007–2008 derliaus metais. Didesnis rapsų derlius numatomas Ukrainoje, Australijoje, Kanadoje, Indijoje ir Kinijoje. ES šalyse rapsų derlius turėtų būti 18,7 mln. t, arba 2,0 proc. didesnis nei 2007–2008 derliaus metais. Hamburgo biržoje 2008 metų rugpjūčio mėnesiui prognozuojama 1571,0 Lt/t rapsų kaina. Todėl tikėtina, kad kainos nemažės ir 2008 metų II pusmetį.

BULVĖS / *POTATOES*

2008 metų sausio–liepos mėnesiais supirkta 3,8 karto daugiau bulvių nei pernai tuo pačiu laikotarpiu. Brangstant kitiems maisto produktams, bulvių suvartojama daugiau. Daugiau jų supirkta ne tik šviežiai vartoti, bet ir perdirbti, augo gaminių iš bulvių gamyba. Dėl didelės bulvių pasiūlos supirkimo kaina 2008 metų sausio–birželio mėnesiais, o mažmeninė – iki birželio buvo mažesnė, tačiau vėliau – didesnė nei prieš metus. Bulvės Lietuvoje, kaip ir prieš metus, buvo vienos brangiausių, palyginti su kitomis šalimis.

Vidaus rinka. Statistikos departamento prie LRV duomenimis, per 2008 metų sausio–liepos mėnesius supirkta 16,9 tūkst. t bulvių, daugiausia per 2004–2008 metų atitinkamą laikotarpį. Tai 98 proc. visų 2007-aisiais supirktų bulvių (1 pav.). Per 2008 metų I pusmetį supirkta 1,2 tūkst. t perdirbti skirtų bulvių – 5,3 karto daugiau nei prieš metus.

2008 metų sausio–liepos mėnesiais bulvių supirkimo kaina buvo apie 33 proc. mažesnė nei prieš metus ir apie 7 proc. mažesnė nei 2006-ųjų atitinkamu laikotarpiu, o liepą bulvės jau buvo 3,3 proc. brangesnės nei prieš metus (2 pav.).

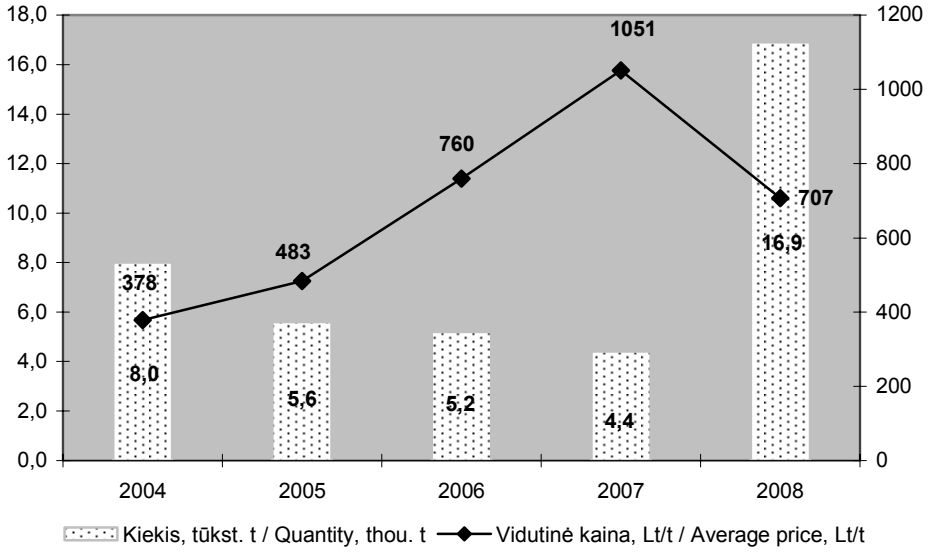

1 pav. Bulvių supirkimas ir kaina 2004–2008 metų sausio–liepos mėnesiais
Figure 1. Quantities and average prices of potatoes purchased in January–July 2004–2008

Šaltiniai: Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2008 m. balandžio–birželio mėn. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2008; Žemės ūkio produkcijos supirkimas 2004–2007 m. liepos 1 d. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV.

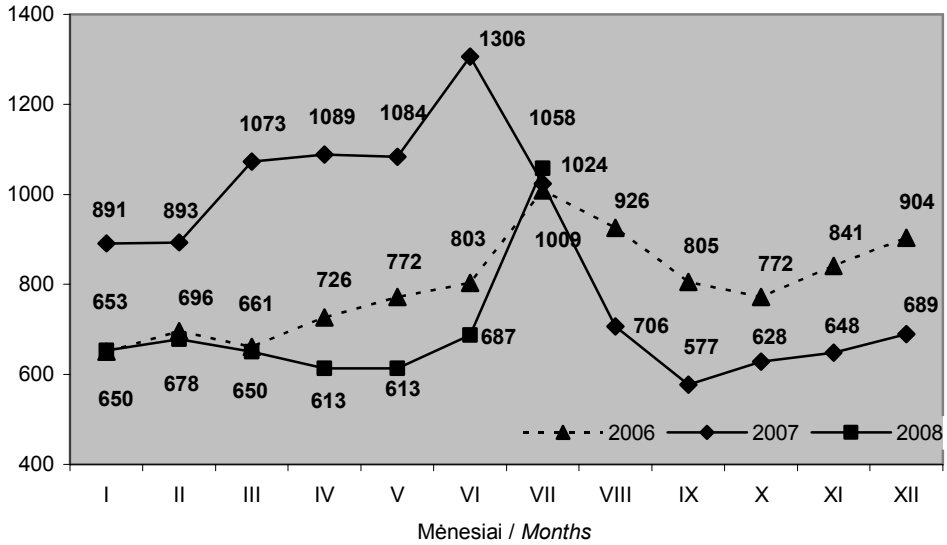

2 pav. Bulvių supirkimo kaina 2006–2008 metais, Lt/t
Figure 2. Average purchase prices of potatoes in 2006–2008, Lt/t

Šaltiniai: Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2008 m. balandžio–birželio mėn. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2008; Žemės ūkio produkcijos supirkimas 2004–2007 m. liepos 1 d. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV.

1 lentelė / *Table 1*

Vidutinės bulvių pardavimo kainos Lietuvos ir kai kurių užsienio šalių ūkiuose 2007 ir 2008 metų liepos mėnesį, Lt/kg
Average farm prices of potatoes in Lithuania and selected foreign countries in July 2007 and 2008, Lt/kg

Šalis / *Country*	**2007**	**2008**	**2008, palyginti su *compared to* 2007, %**
Čekija / *Czech Republic*	0,96	0,64	67
Lenkija / *Poland*	0,48	0,70	146
Slovakija / *Slovakia*	0,81	0,73	90
Estija / *Estonia*	1,01	0,79	78
Latvija / *Latvia*	0,87	0,96	110
Vokietija / *Germany*	0,56	0,98	175
Lietuva / *Lithuania*	1,17	1,01	86
Rusija / *Russia*	1,21	1,22	101

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Nors kai kuriose kaimyninėse šalyse bulvės per metus pabrango net 1,8 karto, o Lietuvoje atpigo, 2008 metų liepos mėnesį, kaip ir prieš metus, mūsų šalyje bulvių kainos buvo vienos didžiausių (didesnės tik Rusijoje). Lietuvos prekiniuose ūkiuose bulvės 1,6 karto brangesnės nei liepos mėnesį bulves pigiausiai pardavinėjusiuose Čekijos ūkiuose (1 lentelė). Mūsų šalyje bulvių kaina 44 proc. didesnė nei kaimyninėje Lenkijoje.

Nors Lietuvoje bulvių pasiūla didelė, liepos pabaigoje bulvių kainos ūkiuose nemažėjo. ŽŪMPRIS duomenimis, atsižvelgiant į supirkimo kiekį, nefasuotų bulvių kainos svyravo nuo 500 iki 900 Lt/t. Tam įtakos turėjo per metus 46 proc. išaugusi bulvių kaina Lenkijos ūkiuose (550–860 Lt/t). Rugpjūtį už nefasuotų bulvių toną Lietuvoje prašyta 500–800 Lt, fasuotų – 1000–1100 Lt, skustų – 1450–1700 Lt.

2008 metų sausio–gegužės mėnesiais, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, mažmeninė bulvių kaina, kaip ir supirkimo, taip pat sumažėjo ir buvo artima 2006-ųjų kainai. Tačiau birželį, rinkai pateikus ankstyvųjų bulvių, kaina smarkiai šoktelėjo – jos buvo brangiausios per 2006–2008 metų laikotarpį (3 pav.). Liepą kaina sumažėjo, bet bulvės vis dar buvo apie 7 proc. brangesnės nei prieš metus.

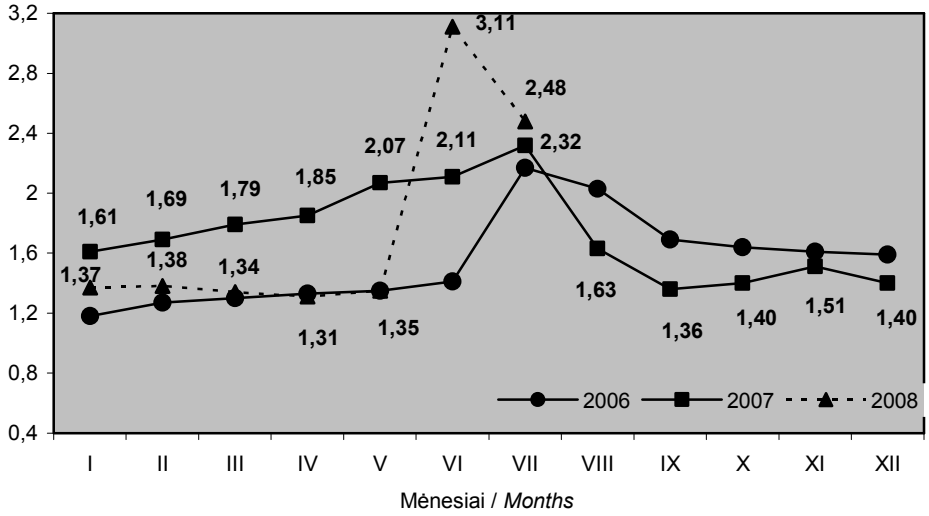

3 pav. Mažmeninės bulvių kainos Lietuvoje 2006–2008 metais, Lt/kg
Figure 3. Retail prices of potatoes in Lithuania in 2006–2008, Lt/kg

Šaltiniai: Vartotojų ir gamintojų kainų indeksai 2004–2008 m. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV.

2008 metų sausio–liepos mėnesiais bulvės Lietuvos turguose pardavinėtos apie 26 proc. pigiau nei parduotuvėse. Žemės ūkio rūmų duomenimis, liepos mėnesį už bulvių kilogramą čia vidutiniškai buvo prašoma 0,90 Lt – 31 proc. mažiau nei prieš metus.

Bulvių (senojo derliaus) mažmeninė kaina Vilniuje per metus sumažėjo 37 proc. Nors Lietuvos ūkininkai jas pardavinėjo brangiau nei daugelis kitų ES šalių ūkininkų, mažmeninė bulvių kaina Vilniuje 2008 metų birželio mėnesio pradžioje buvo mažiausia, palyginti su kainomis kitų Europos valstybių sostinėse (4 pav.).

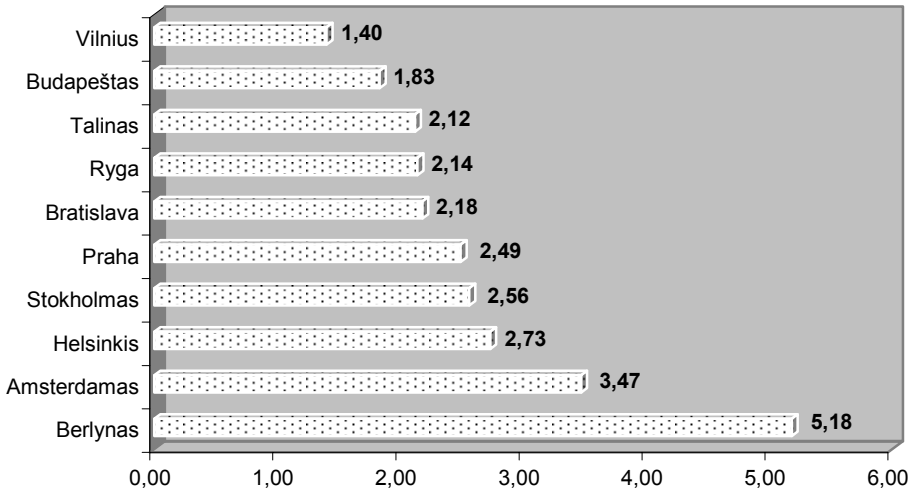

4 pav. Bulvių mažmeninės kainos Europos valstybių sostinėse 2008 metų birželio mėnesį, Lt/kg
Figure 4. Retail prices of potatoes in the capital cities of selected European countries in June 2008, Lt/kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Daugiausia bulvės kainavo Vokietijos ir Nyderlandų sostinėse – atitinkamai apie 3,7 ir 2,5 karto brangiau nei Vilniuje. 1,5 karto didesnėmis kainomis nei Lietuvos sostinėje bulvės pardavinėtos ir kitų Baltijos šalių sostinėse.

Užsienio prekyba. Per 2008 metų I pusmetį į Lietuvą įvežta 14,5 tūkst. t bulvių – 25 proc. mažiau nei 2007 metų tuo pačiu laikotarpiu. Užsienio prekybos šviežiomis bulvėmis apimtys nereikšmingos – importas 2008 metų I pusmetį sudarė tik apie 1,8 proc. Lietuvoje per metus suvartojamo bulvių kiekio, o eksportas – vos 0,4 proc. derliaus. Bendroji importo vertė – 14,3 mln. Lt, vidutinė kaina – 0,99 Lt/kg – 27 proc. mažesnė nei prieš metus. Daugiausia (41 proc.) bulvių įvežta iš Vokietijos – 6 tūkst. t (po 0,87 Lt/kg), 18 proc. – iš Italijos (po 1,36 Lt/kg). Iš Latvijos įvežta pigiausių bulvių – po 0,48 Lt/kg. Iš šios šalies importuota 11 proc. bulvių (5 pav.).

Per 2008 metų I pusmetį Lietuva eksportavo 2,5 tūkst. t bulvių, 6 proc. mažiau nei 2007-ųjų atitinkamu laikotarpiu. Bendroji bulvių eksporto vertė – 3,1 mln. Lt, o vidutinė kilogramo kaina – 1,26 Lt – 23 proc. mažesnė nei prieš metus, bet 27 proc. didesnė nei importuotų.

Didžiausi bulvių eksporto srautai – į Rusiją (85 proc.), išvežta 2,1 tūkst. t (po 1,23 Lt/kg) (6 pav.).

Bulvių gaminiai. Gaminių iš bulvių gamyba didėja: per 2008 metų I pusmetį paruošta ir užkonservuota 21 proc. daugiau bulvių negu per 2007-ųjų atitinkamą laikotarpį (2 lentelė), o palyginti su 2006 metų tuo pačiu laikotarpiu, – 1,7 karto daugiau. Gamyba labiau orientuota į užsienio rinkas – jose parduota 58 proc. produkcijos.

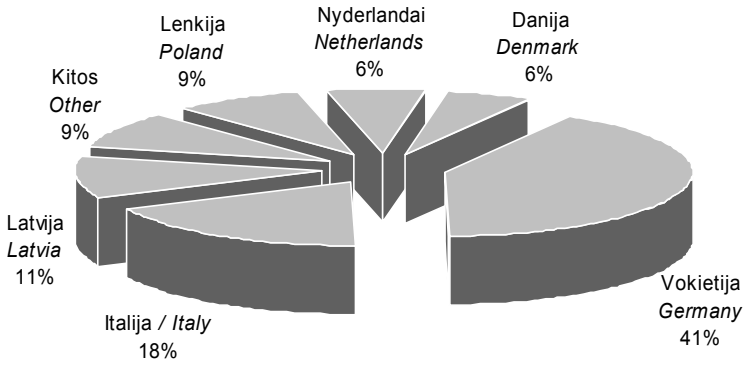

5 pav. Bulvių importas 2008 metų I pusmetį
Figure 5. Import of potatoes in the Ist half-year of 2008

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento prie LRV duomenys).

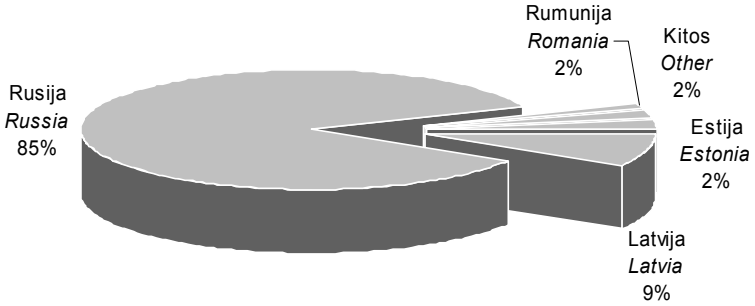

6 pav. Bulvių eksportas 2008 metų I pusmetį
Figure 6. Export of potatoes in the 1st half-year of 2008

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento prie LRV duomenys).

Didžiausią gaminių iš bulvių dalį sudaro be acto paruoštos ir konservuotos, nešaldytos ir nedžiovintos bulvės, prie kurių priskiriami ir bulvių traškučiai. Tokių produktų per 2008 metų I pusmetį pagaminta 11 proc. daugiau nei per 2007-ųjų tą patį laikotarpį. Užsienio rinkose realizuojama 63 proc. šios produkcijos. Vidutinė kaina, palyginti su 2007-aisiais ir 2006-aisiais, pakito nedaug.

2 lentelė / *Table 2*

Gaminių iš bulvių gamyba ir realizavimas* 2006–2008 metų I pusmetį
Production and sales of potato products in the I^st^ half-year of 2006–2008*

Rodikliai / *Indicators*	2006	2007	2008	2008, palyginti su *compared to* 2006, %
Pagaminta gaminių iš bulvių, t *Production of potato products, t*	3252,0	4558,2	5492,7	169
Parduota gaminių iš bulvių, t *Sales of potato products, t*	3272,4	4383,0	5353,5	164
iš jų vidaus rinkoje / *of which in domestic market*	1338,2	1525,4	2249,4	168
iš jų paruoštos ir konservuotos bulvės (įskaitant traškučius) *of which potatoes prepared and preserved (chips incl.):*				
pagaminta, t / *production, t*	3165,7	4554,1	5038,8	159
parduota, t / *sales, t*	3185,6	4376,5	4900,0	154
vidaus rinkoje / *sales in domestic market*	1329,8	1524,6	1799,7	135
vidutinė kaina vidaus rinkoje, tūkst. Lt/t *average price in domestic market, thou. Lt/t*	12729	12321	12610	99

* Be PVM / *VAT excluded.*

Šaltinis: Išankstiniai Statistikos departamento prie LRV duomenys.

2008 metų I pusmetį eksportuota 3,1 tūkst. t paruoštų ir konservuotų nešaldytų bulvių – 10 proc. daugiau nei 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu. Šios produkcijos išvežta 2,1 karto daugiau nei įvežta. Pagrindinė šių produktų rinka, kaip ir pernai, išliko Rusija, į ją eksportuota 74 proc. produkcijos (po 9,09 Lt/kg), 15 proc. – į Latviją (po 15,16 Lt/kg).

Sušaldytų konservuotų bulvių įvežta 9,6 karto daugiau negu išvežta. 38 proc. – iš Lenkijos (po 2,72 Lt/kg), 36 proc. – iš Belgijos (po 1,86 Lt/kg).

Nauji teisės aktai. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2008 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 3D-382 pakeitė įsakymą „Dėl Privalomųjų reikalavimų sėklinėms bulvėms“, patvirtintą Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2000 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. 215. Siekiant užtikrinti kokybiškų sėklinių bulvių dauginimą ir tiekimą rinkai, patvirtintas rinkai tiekiamų sėklinių bulvių privalomųjų reikalavimų aprašas, kuriuo turi vadovautis fiziniai ir juridiniai asmenys, užsiimantys sėklinių bulvių dauginimu ir tiekimu rinkai. Šis aprašas netaikomas sėklinėms bulvėms, skirtoms eksportuoti į ne ES valstybes. Aprašas papildytas sėklinių bulvių dauginimo etapų aprašu, pateiktas sėklinių bulvių skirstymas į kategorijas, išsamiai aprašyti jų sertifikavimo etapai, pakoreguoti reikalavimai pasėliams, bulvių fitosanitariniai reikalavimai, gumbų kokybės reikalavimai, tiekimo rinkai, laikymo ir transportavimo reikalavimai.

Prognozės. Nors šiais metais Lietuvoje bulvių pasėlių sumažėjo 8,3 proc., negausiai plito kolorado vabalai, buvo gana palankios sąlygos bulvėms augti, todėl prekiniuose ūkiuose tikimasi gero derliaus (daugiau nei 700 tūkst. t).

DARŽOVĖS / *VEGETABLES*

2008 metų sausio–liepos mėnesiais daržovių supirkimas didėjo. Liepos mėnesį daugelio pagrindinių daržovių supirkimo kainoms sumažėjus, gausiai uždėrėję ankstyvieji kopūstai, svogūnai ir pomidorai supirkti mažesnėmis kainomis nei prieš metus, tačiau prasčiau šiemet augusių morkų, burokėlių ir agurkų kainos nenukrito žemiau praeitų metų lygio. Palyginti su kainomis kitų šalių ūkiuose, liepą burokėlių ir morkų kainos Lietuvos ūkiuose buvo vienos mažiausių, o kopūstų – vidutinės. Daržovės mažmeninės prekybos tinkluose Vilniuje, palyginti su kitų ES valstybių sostinėmis, birželio mėnesį buvo vienos pigiausių (išskyrus kopūstus ir agurkus).

Vidaus ir užsienio rinka. Statistikos departamento prie LRV duomenimis, per 2008 metų sausio–liepos mėnesius supirkta 32,4 tūkst. t daržovių – 2,2 karto daugiau nei 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, o supirkimo kaina – 13 proc. didesnė (1 pav.).

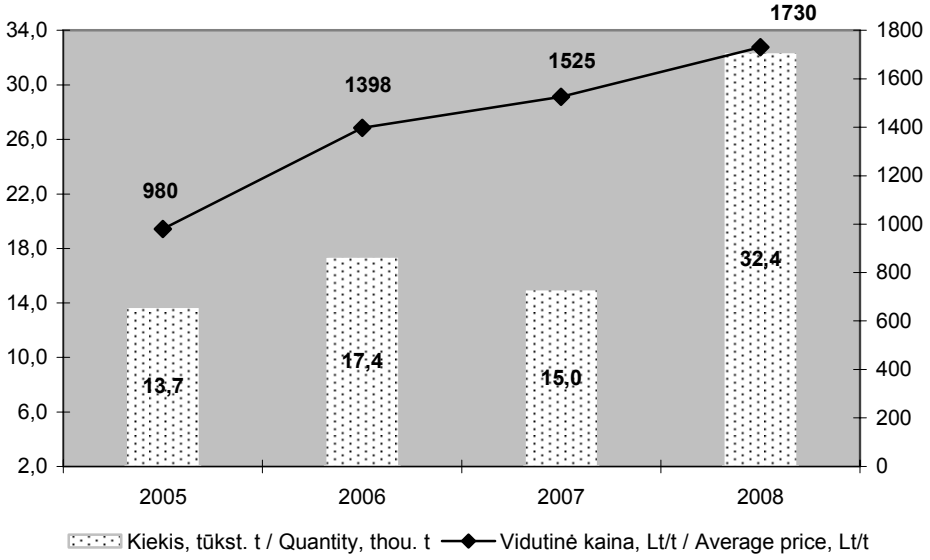

1 pav. Daržovių supirkimas ir vidutinė kaina 2005–2008 metų sausio–liepos mėnesiais
Figure 1. Quantities and average prices of vegetables purchased in January–July 2005–2008

Šaltiniai: Žemės ūkio produkcijos supirkimas 2005–2008 m. balandžio 1 d. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV; Žemės ūkio produkcijos supirkimas 2005–2007 m. liepos 1 d. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV.

Per 2008 metų I pusmetį labiausiai (2,3 karto) išaugo agurkų supirkimas (iki 6,4 tūkst. t) – 3,7 tūkst. t daugiau nei prieš metus. Tiek pat daugiau supirkta ir baltagūžių kopūstų – 5,8 tūkst.

Morkos, burokėliai. 2008 metų pradžioje morkų kainos buvo apie 4 proc. mažesnės nei prieš metus, vėliau, mažėjant morkų atsargoms, didėjo: gegužę šoktelėjo ir buvo 25 proc., birželį – 4 proc. didesnės nei prieš metus, o nuo liepos ėmė mažėti. Šie metai morkoms augti nebuvo itin palankūs: daugelyje ūkių jos pasėtos vėliau, dėl pavasario sausros nedygo ar prasčiau augo. Todėl

nors liepą morkų kaina mažėjo ir tapo artima pernykštei, o rugpjūtį dar pigo, žemiau 2007 metų lygio nenukrito.

Mažmeninės prekybos centruose 2008 metų pradžioje morkų kaina mažai kito, o nuo gegužės didėjo. 2008 metų sausio–gegužės mėnesiais morkos buvo parduodamos apie 3 proc. pigiau, o birželį–liepą brango. Liepą morkų kaina buvo 37 proc. (2 pav.), o turguose – 19 proc. didesnė nei prieš metus. Parduotuvėse morkos buvo apie 13 proc. brangesnės nei turguose.

Morkos Lietuvos ūkiuose liepos mėnesį buvo trečdaliu pigesnės negu Latvijos ir Estijos ūkiuose, tačiau 7 proc. brangesnės nei Lenkijoje, 5 proc. – nei Čekijoje ir 24 proc. – nei Slovakijoje (1 lentelė).

Vilniuje 2008 metų birželio mėnesį fasuotos plautos morkos, palyginti su 2007-ųjų birželiu, pabrango 43 proc., o nefasuotos – 83 proc. Nepaisant to, Vilniaus prekybos centruose morkos buvo vienos pigiausių – pigesnės tik Taline, daugelio kitų šalių sostinėse jos 1,8 ir daugiau brangesnės (2 lentelė).

1 lentelė / *Table 1*

Vidutinės daržovių pardavimo kainos Lietuvos ir kai kurių užsienio šalių ūkiuose 2007 ir 2008 metų liepos mėnesį, Lt/kg

Average farm prices of vegetables in Lithuania and selected foreign countries in July 2007 and 2008, Lt/kg

Metai / *Year*	**Lietuva *Lithuania***	**Latvija *Latvia***	**Estija *Estonia***	**Lenkija *Poland***	**Rusija *Russia***	**Vokietija *Germany***	**Čekija *Czech Republic***
Morkos / *Carrot*							
2008	1,38	2,08	2,13	1,29	1,51	1,62	1,32
2007	1,00	1,28	1,35	1,02	1,53	1,20	0,86
2008, palyginti su *compared to* 2007, %	138	163	158	126	99	135	153
Burokėliai / *Beetroot*							
2008	0,99	1,05	1,13	0,90	1,29	1,96	-
2007	0,92	1,04	0,78	0,59	1,38	1,58	-
2008, palyginti su *compared to* 2007, %	108	101	145	153	93	124	-
Kopūstai / *Cabbage*							
2008	0,75	1,01	1,00	0,47	1,56	1,29	0,85
2007	1,24	1,01	0,94	0,31	1,71	0,77	0,58
2008, palyginti su *compared to* 2007, %	60	100	106	152	91	168	147

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Burokėlių supirkimo kaina 2008 metų pradžioje kitusi nedaug, gegužės mėnesį padidėjo ir buvo 21 proc., o birželį – jau 65 proc. didesnė nei prieš metus. Tačiau liepą, didėjant burokėlių pasiūlai, jie pigo, ir kaina buvo viena mažiausių, palyginti su kaimyninėmis šalimis – Vokietijoje burokėliai net 2 kartus brangesni. Rugpjūčio mėnesį burokėlių pasiūla išaugo, todėl kainos mažėjo, tačiau, nors burokėliai šiemet prastai dygo ir užaugo stambesni nei įprastai, jų kainos žemiau praeitų metų lygio nenukrito.

Burokėlių mažmeninė kaina 2008 metais iki gegužės mėnesio buvo apie 6 proc. mažesnė negu 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, tačiau birželį–liepą jie brango ir liepą buvo 38 proc. brangesni negu prieš metus (2 pav.). Turguose burokėliai brango mažiau (liepą – 24 proc.) ir buvo apie 15 proc. pigesni nei parduotuvėse.

2008 metų I pusmetį, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, morkų ir burokėlių į šalį įsivežta 1,7 karto, o išvežta 2,5 karto daugiau. Užsienio prekybos balansas teigiamas. Eksportuota 30 proc., arba 4 tūkst. t, morkų ir burokėlių daugiau nei importuota. Į pagrindinę rinką – Rusiją – išvežta 92 proc. 55 proc. morkų ir burokėlių importuota iš Lenkijos, 19 proc. – iš Nyderlandų.

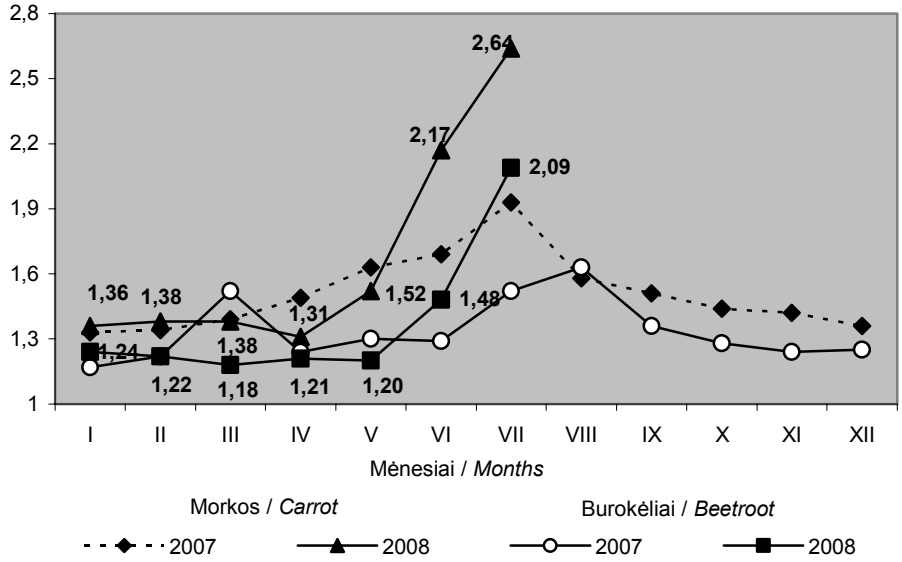

2 pav. Vidutinės morkų ir burokėlių kainos Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2007 ir 2008 metais, Lt/kg

Figure 2. Average retail prices of carrot and beetroot in Lithuanian supermarkets in 2007 and 2008, Lt/kg

Šaltiniai: Vartotojų ir gamintojų kainų indeksai 2007 m., 2008 m. sausio mėn. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV ; Žemės ūkio rūmų duomenys.

Baltagūžiai kopūstai. Statistikos departamento duomenimis, 2008 metais kopūstų supirkimo kaina didesnė negu prieš metus. 2008 metų sausio–gegužės mėnesiais baltagūžių kopūstų supirkimo kaina didėjo, o gegužę, saugyklose jų beveik nelikus, smarkiai šoktelėjo (iki 1,96 Lt/kg). Birže-

lį, prasidėjus ankstyvųjų kopūstų realizacijai, jie pigo, tačiau, palyginti su 2007-ųjų birželiu, išliko 30 proc. brangesni. Liepą, rinkoje padidėjus ankstyvųjų kopūstų pasiūlai, ŽŪMPRIS duomenimis, jie buvo parduodami beveik perpus pigiau nei birželį ir 30 proc. mažesne kaina nei prieš metus. Kopūstams gerai užderėjus, dėl pertekliaus rinkoje rugpjūtį jie dar pigo. Kai kurie kopūstų augintojai, neturėdami kur jų realizuoti ir tinkamų sąlygų kopūstams laikyti, dalies ankstyvųjų kopūstų derliaus net nenuėmė, o užarė. Tokioms kainoms Lietuvoje įtakos turėjo ir mažesnės kopūstų kainos Lenkijoje, iš kurios įvežti kopūstai sudarė 89 proc. viso kopūstų importo.

2008 metais mažmeninė kopūstų kaina, anksti baigiantis kopūstų atsargoms, kovą parduotuvėse ėmė didėti, ir birželį jie buvo 2,5 karto brangesni nei prieš metus, tačiau ir supirkimo, ir mažmeninė kopūstų kaina liepą mažėjo (iki 1,90 Lt/kg), buvo perpus mažesnė nei birželį ir 19 proc. mažesnė nei prieš metus (3 pav.). Kopūstai turguose apie 20 proc. pigesni negu parduotuvėse.

Daugelyje šalių, kaip ir Lietuvos prekiniuose ūkiuose, kopūstų kaina birželio–liepos mėnesiais mažėjo. Liepą lietuviškų kopūstų vidutinė kaina, palyginti su kainomis kaimyninėse šalyse – daugiau kaip 25 proc. mažesnė nei Latvijoje ir Estijoje, tačiau 1,6 karto didesnė nei Lenkijoje. Pagrindinėje lietuviškų kopūstų užsienio rinkoje – Rusijoje, kuriai tenka 98,5 proc. kopūstų eksporto, jie 2 kartus brangesni (1 lentelė). Dėl didelio kopūstų pertekliaus Lietuvos rinkoje į Rusiją jų 2008 metų I pusmetį eksportuota 3,2 karto daugiau nei prieš metus.

Nors 2008 metų birželio mėnesį kopūstai Vilniuje buvo parduodami 13 proc. pigiau negu Budapešte, 20 proc. – nei Berlyne ir Helsinkyje, 36 proc. – nei Stokholme, tokia kaina didesnė nei kitų šalių sostinėse (2 lentelė).

Kopūstų importo ir eksporto srautai išaugo: 2008 metų I pusmetį importas buvo 2,4 karto, eksportas – 3 kartus didesnis negu 2007-aisiais tuo pačiu laikotarpiu. Kopūstų išvežta 57,9 tūkst. t – 14 proc. daugiau negu įvežta, tačiau vidutinė eksportuotų kopūstų kaina (1,22 Lt/kg) mažesnė nei importuotų (1,39 Lt/kg), todėl vertine išraiška importas beveik lygus eksportui.

Svogūnai. 2008 metais iki gegužės svogūnų supirkimo kaina mažai kito, gegužę–liepą didėjo, tačiau palyginti su 2007-ųjų atitinkamu laikotarpiu, buvo apie 24 proc. mažesnė.

Lietuvos parduotuvėse svogūnų kaina didėjo nuo birželio, tačiau kaip ir supirkimo kaina, 2008-aisiais buvo mažesnė negu prieš metus: gegužės–liepos mėnesiais – daugiau kaip 30 proc. (3 pav.).

Turguose svogūnai apie 5 proc. pigesni nei prieš metus. Jų kaina parduotuvėse ir turguose mažai skiriasi: parduotuvėse birželį jie kainavo apie 2 proc. mažiau nei turguose, o liepą beveik vienodai.

Mažmeninė svogūnų kaina Vilniuje, palyginti su kainomis kitų šalių sostinėse, viena mažiausių (2 lentelė). Daug brangesni (2,8 karto) svogūnai buvo Berlyne ir Stokholme.

Svogūnų ir česnakų eksportas 2 kartus, o importas 11 proc. didesnis nei prieš metus, tačiau kaip ir 2007-ųjų I pusmetį, užsienio prekybos balansas išliko neigiamas. Per 2008 metų I pusmetį jų įsivežta 1,6 karto (3,9 tūkst. t) daugiau negu išvežta. 49 proc. svogūnų ir česnakų importuota iš Nyderlandų, 46 proc. – iš Lenkijos (importas iš jos per metus išaugo 2,3 karto). Pagrindinė eksporto rinka – Rusija (67 proc. eksporto), 20 proc. eksportuota į Latviją.

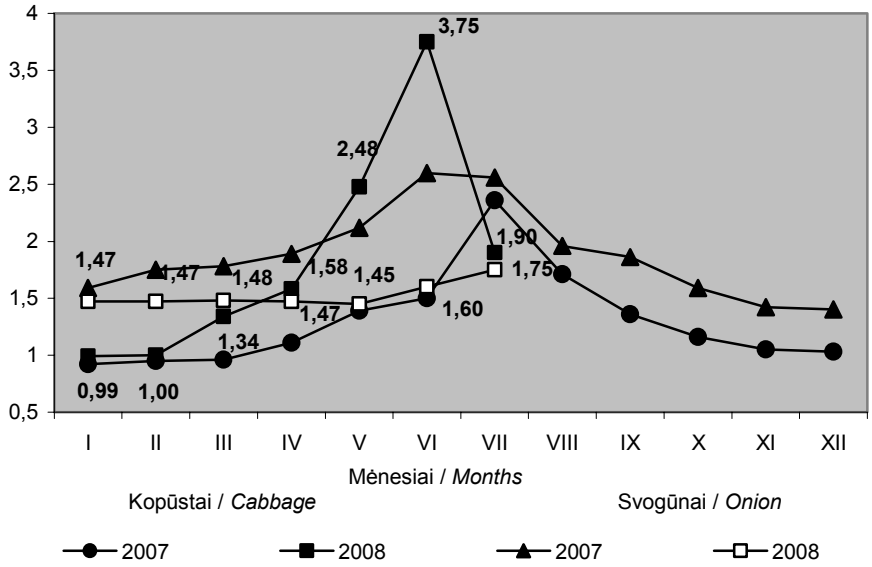

3 pav. Vidutinės kopūstų ir svogūnų kainos Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2007 ir 2008 metais, Lt/kg

Figure 3. Average retail prices of cabbage and onion in Lithuanian supermarkets in 2007 and 2008, Lt/kg

Šaltinis: Informacija apie vartojimo prekių ir paslaugų pokyčius. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV; Žemės ūkio rūmų duomenys.

Pomidorai. Iki 2008 metų liepos mėnesio pomidorų supirkimo kaina mažėjo, ir nors balandžio–gegužės mėnesiais buvo didesnė (gegužę net 51 proc.), liepą jau buvo 10 proc. mažesnė negu prieš metus.

Pomidorų kaina mažmeninės prekybos centruose iki birželio mėnesio labai kito, o birželį–liepą, prasidėjus šiltiems orams ir subrendus tradiciniuose plėvele dengtuose šiltnamiuose auginamų pomidorų derliui, mažėjo. 2008 metais iki gegužės pomidorai buvo apie 12 proc. pigesni nei 2007-aisiais tuo pačiu laikotarpiu (4 pav.), vėliau tapo brangesni: gegužę ir birželį – apie 17 proc., liepą – 5 proc. Liepos mėnesį pomidorai turguose buvo 13 proc. pigesni negu parduotuvėse.

Mažmeninė pomidorų kaina Vilniuje, palyginti su kainomis kitų šalių sostinėse, viena mažiausių (2 lentelė). Prahoje jie net 2 kartus brangesni nei Vilniuje.

2008 metų I pusmetį pomidorų įsivežta 1,3 karto, arba 5,9 tūkst. t, daugiau nei išvežta. 44 proc. jų importuota iš Ispanijos, 34 proc. – iš Lenkijos, 20 proc. – iš Nyderlandų. 87 proc. eksporto teko Rusijai.

Agurkai. 2008 metų sausio–rugpjūčio mėnesiais agurkų supirkimo kaina mažėjo. 2008 metų I pusmetį agurkų supirkimo kainos buvo apie 5 proc. didesnės negu prieš metus, liepą skirtumas didesnis – apie 27 proc., o rugpjūtį – dar didesnis. ŽŪMPRIS duomenimis, rugpjūtį už lauke išaugintų agurkų toną buvo mokama nuo 1500 iki 1600 Lt, šiltnamiuose – 1300–1700 Lt.

2008 metais agurkų kaina parduotuvėse labai kito, o birželio–liepos mėnesiais, atšilus orams ir padidėjus agurkų pasiūlai, kainos mažėjo. Palyginti su praeitais metais, agurkai pigesni, išskyrus

gegužę ir birželį: iki gegužės mažmeninė agurkų kaina buvo vidutiniškai apie 8 proc., o liepą – 16 proc. mažesnė (4 pav.). 2008 metais agurkai turguose apie 8 proc. pigesni nei parduotuvėse.

Mažmeninė agurkų kaina Vilniuje 1,7 karto didesnė nei Bratislavoje, 1,4 karto – nei Prahoje, tačiau mažesnė nei daugelio kitų šalių sostinėse (2 lentelė).

2008 metų I pusmetį agurkų įsivežta 1,3 karto, arba 1,2 tūkst. t daugiau nei išvežta. Daugiausia šių daržovių importuota iš Lenkijos (35 proc.), Nyderlandų (32 proc.). 56 proc. eksportuota į Rusiją, 25 proc. – į Latviją.

2008 metų I pusmetį daržovių išvežta 16,4 tūkst. t daugiau nei įvežta. Užsienio prekybos balansas teigiamas – 57,5 mln. Lt. Daržovių eksportas 2008 metų I pusmetį, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, išaugo 1,9 karto, importas – 1,6 karto (3 lentelė). Eksporto vertė – 313,8 mln. Lt.

Visų pagrindinių daržovių, išskyrus morkas, burokėlius ir kopūstus, importas viršijo eksportą. Morkų ir burokėlių išvežta 4 tūkst. t daugiau nei įvežta, o kopūstų – 7,1 tūkst. t.

Daugiausia daržovių eksportuota į Rusiją – 119,2 tūkst. t (5 pav.) (48 proc. sudarė kopūstai, po 13 proc. – pomidorai ir morkos, burokėliai). 2008 metų I pusmetį į Rusiją išvežta 2,1 karto daugiau daržovių nei per 2007-ųjų atitinkamą laikotarpį. Į Latviją eksportuota 5,6 tūkst. t (22 proc. svogūnų, 17 proc. morkų ir burokėlių, 16 proc. agurkų).

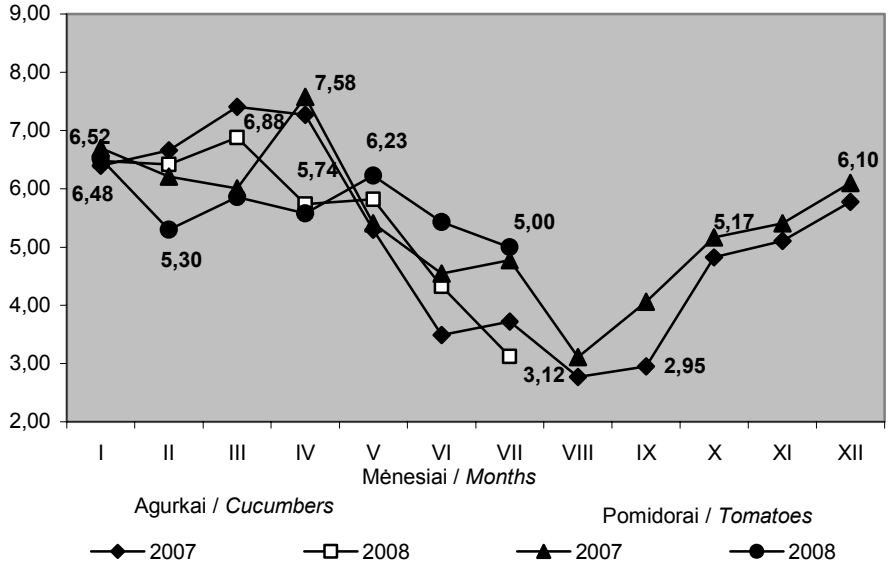

4 pav. Vidutinės agurkų ir pomidorų kainos Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2007 ir 2008 metais, Lt/kg

Figure 4. Average retail prices of cucumbers and tomatoes in Lithuanian supermarkets in 2007 and 2008, Lt/kg

Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

2 lentelė / *Table 2*

Morkų, kopūstų ir svogūnų mažmeninės kainos kai kurių ES valstybių sostinėse 2008 metų birželio mėnesį, Lt/kg

Retail prices of carrot, cabbage and onion in the capital cities of selected EU countries in June 2008, Lt/kg

Daržovės ***Vegetables***	**Vilnius**	**Talinas**	**Ryga**	**Praha**	**Bratislava**	**Helsinkis**	**Budapeštas**	**Berlynas**	**Amsterdamas**	**Stokholmas**
Morkos / *Carrot*	2,66	2,45	3,14	3,42	3,31	4,70	4,66	5,14	3,18	5,14
Kopūstai / *Cabbage*	4,01	3,87	1,48	3,42	3,45	5,04	4,59	5,04	3,76	6,25
Svogūnai / *Onion*	1,73	1,35	2,42	2,24	2,31	3,00	2,11	4,80	2,69	4,76
Pomidorai *Tomatoes*	5,63	8,94	–	11,19	7,49	7,08	–	7,32	5,70	9,22
Agurkai / *Cucumbers*	5,01	6,22	5,94	3,49	2,90	4,07	–	5,11	5,46	6,25

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

3 lentelė / *Table 3*

Daržovių eksportas ir importas 2007 ir 2008 metų I pusmetį, tūkst. t

Exports and imports of vegetables in the Ist half-year of 2007 and 2008, thou. t

Produkcija / *Products*	**Eksportas / *Exports***		**Importas / *Imports***	
	2007	2008	2007	2008
Daržovės / *Vegetables*	70,5	132,8	71,4	116,4
iš jų: / *of which:*				
pomidorai / *tomatoes*	13,9	18,3	18,8	24,3
agurkai / *cucumbers*	3,7	3,6	3,9	4,8
svogūnai / *onion*	3,0	6,0	8,9	9,8
morkos, burokėliai *carrot, beetroot*	6,9	17,4	7,8	13,4
kopūstai / *cabbage*	19,1	57,9	21,5	50,8

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento prie LRV duomenys).

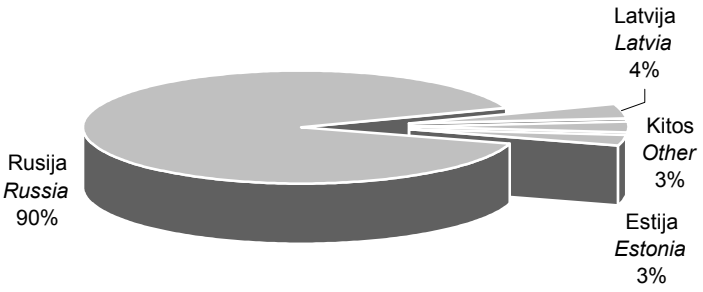

5 pav. Daržovių eksportas 2008 metų I pusmetį
Figure 5. Export of vegetables in the Ist half-year of 2008

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento prie LRV duomenys).

Daugiausia daržovių importuota iš labiausiai daržovių kainoms įtakos turinčios Lenkijos (6 pav.) – 72,9 tūkst. t (62 proc. sudarė gūžiniai kopūstai). Per metus importas iš Lenkijos padidėjo 2,1 karto. Iš Nyderlandų, kuri yra viena didžiausių daržovių augintojų Europoje, eksportuojanti apie 60 proc. daržovių derliaus, įvežta 17,6 tūkst. t (po 28 proc. pomidorų ir svogūnų). Iš Ispanijos importuota 13,7 tūkst. t (78 proc. pomidorų).

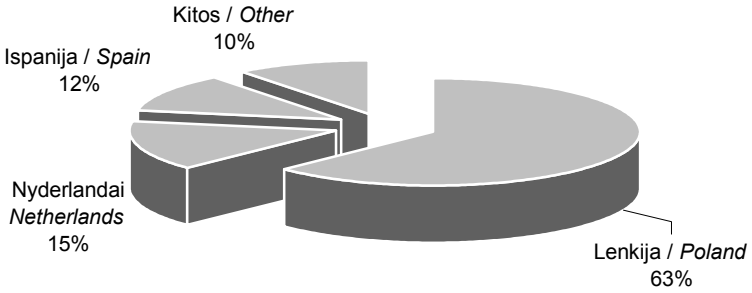

6 pav. Daržovių importas 2008 metų I pusmetį
Figure 6. Import of vegetables in the Ist half-year of 2008

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento prie LRV duomenys).

Daržovių produktai. 2008 metų I pusmetį, palyginti su 2006-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, labiausiai padidėjo džiovintų svogūnų (4,2 karto) ir raugintų kopūstų (3,6 karto) gamyba. 46 proc. daugiau paruošta ir užkonservuota išlukštentų pupelių. Pomidorų sulčių gamyba kito nežymiai, tik į vidaus rinką orientuota nekoncentruotų pomidorų tyrių ir pastų pagaminta šiek tiek mažiau (4 lentelė), o pomidorų kečupo ir kitų pomidorų padažų gamybos sumažėjimas didesnis – 32 proc.

4 lentelė / *Table 4*

Daržovių produktų gamyba 2006–2008 metų I pusmetį
Production of vegetable products in the I^st^ half-year of 2006–2008

Produktai / *Products*	2006	2007	2008	2008, palyginti su *compared to* 2006, %
Pomidorų sultys, tūkst. l / *Tomato juice, thou. l*	2624,2	2574,9	2699,6	103
Pomidorų kečupas ir kiti pomidorų padažai, tūkst. t *Tomato ketchup and other tomato sauces, thou. t*	8,2	6,7	5,6	68
Nekoncentruotos pomidorų tyrės ir pastos, t *Tomato sauces and pastes, non concentrated, t*	25,0	24,3	23,0	92
Rauginti kopūstai, t / *Cabbages preserved, t*	245,6	609,8	876,2	357
Paruoštos ar konservuotos išlukštentos pupelės, t *Shelled bean, prepared or preserved, t*	17,8	28,9	25,9	146
Užšaldytos daržovės ir jų mišiniai, t *Vegetables and mixtures, frozen, t*	229,5	317,1	286,5	125
Džiovinti svogūnai, t / *Dried onions, t*	61,9	94,4	259,8	420

Šaltinis: Išankstiniai Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Daugelio daržovių gaminių kainos per 2006–2008 metus Lietuvoje padidėjo: pomidorų kečupo – 33 proc. (iki 3,27 Lt/kg), užšaldytų daržovių ir jų mišinių – 31 proc. (iki 5,99 Lt/kg), nekoncentruotų pomidorų tyrių ir pastų – 17 proc. (iki 2,51 Lt/kg), paruoštų ir užkonservuotų išlukštentų pupelių – 10 proc. (iki 4,96 Lt/kg). Raugintų kopūstų, džiovintų svogūnų kainos per 2007–2008 metus nepakito, o pomidorų sulčių sumažėjo 8 proc.

Daržovių produktų gamyba orientuota į vidaus rinką: per 2008 metų I pusmetį Lietuvoje parduota 97 proc. raugintų kopūstų, 89 proc. pomidorų sulčių, 82 proc. pomidorų kečupo ir kitų pomidorų padažų, 80 proc. paruoštų ar konservuotų išlukštentų pupelių, 66 proc. užšaldytų daržovių ir jų mišinių.

Daržovių produktų užsienio prekybos balansas 2008 metų I pusmetį, kaip ir 2007-aisiais, išliko neigiamas. Pomidorų sulčių įvežta 4,4 karto daugiau nei išvežta. Importuota 2,3 tūkst. t: 54 proc. – iš Latvijos (po 1,49 Lt/l), 35 proc. – iš Lenkijos (po 2,21 Lt/l). Pomidorų kečupo ir kitų pomidorų padažų įvežta 1,4 karto daugiau nei išvežta. Daugiausia šios produkcijos importuota iš Nyderlandų – 27 proc., iš Latvijos – 25 proc., iš Lenkijos – 17 proc. Pigiausias kečupas (2,37 Lt/kg) – iš Lenkijos.

Nauji teisės aktai. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2008 m. birželio 4 d. įsakymu Nr. 3D-308 „Dėl išskirtinės kokybės žemės ūkio ir maisto produktų specifikacijų“ patvirtino išskirtinės kokybės šviežių daržovių, taip pat jų perdirbtų produktų specifikacijas, kurios reglamentuoja minimalius daržovių pirminės gamybos (daržovių auginimo vietos parinkimo, dirvožemio ar substrato tvarkymo, daržovių veislių ir sodinamosios medžiagos parinkimo, sėjomainų sudarymo ir jų laikymosi, tręšimo ir apsaugos priemonių naudojimo, derliaus nuėmimo ir apdorojimo būdų taikymo, daržovių laikymo ir vežimo sąlygų) ir daržovių perdirbimo (gamybos vietos parinkimo, žaliavų, priedų, pagalbinių medžiagų ir įrangos naudojimo, daržovių perdirbimo ir fasavimo būdų taikymo, laikymo ir vežimo sąlygų) reikalavimus.

VAISIAI IR UOGOS / *FRUIT AND BERRIES*

Lietuvos sodininkų galimybės sėkmingai parduoti derlių priklauso ir nuo kaimyninės Lenkijos vaisių rinkos situacijos, nes Lenkija yra didžiausia obuolių augintoja ES. Šiemet Lenkijoje prognozuojamas dvigubai didesnis obuolių derlius nei pernai. Lietuvos sodininkai taip pat tikisi gero obuolių derliaus. Ir Lenkijoje, ir Lietuvoje obuolių supirkimo kainos netenkina sodininkų. Tačiau tie verslinių sodų savininkai, kurie yra investavę į saugyklas ir augina desertinius obuolius, neturėtų patirti didelių nuostolių.

2008 metų I pusmetį supirkimo ir mažmeninės vaisių bei uogų kainos, taip pat vaisių ir uogų gaminių buvo didesnės nei 2007-aisiais tuo pačiu laikotarpiu.

Vidaus rinka. Statistikos departamento duomenimis, 2008 metų I pusmetį vidutinė vaisių ir uogų supirkimo kaina Lietuvoje buvo 95 proc. aukštesnė nei prieš metus tuo pačiu laikotarpiu, 30 proc. (iki 1582,1 t) išaugo ir supirktos produkcijos kiekis.

Šalyje supirkta 1572,1 t **obuolių**, arba 34 proc. daugiau negu 2007 metų tuo pačiu laikotarpiu, vidutinė supirkimo kaina (2396 Lt/t) išaugo beveik 2,1 karto (1 pav.).

Lietuvos rinkoje vyrauja ‘Elsanta’,‘Marmolada’,‘Darselect’ ir ‘Polka’ veislių braškės. Lenkijoje brangiausiai mokama už ‘Marmolada’ veislės uogas. Lietuvoje braškių derlius dėl sausros (ir neįdiegtų laistymo sistemų) buvo 75 proc. mažesnis nei 2007 metų I pusmetį. Su tuo siejamas kainų kilimas. Statistikos departamento duomenimis, 2008 metų birželį vidutinė braškių supirkimo kaina (6496 Lt/t) buvo 2,1 karto didesnė nei 2007-ųjų birželį, kai už šias uogas mokėta po 3041 Lt/t.

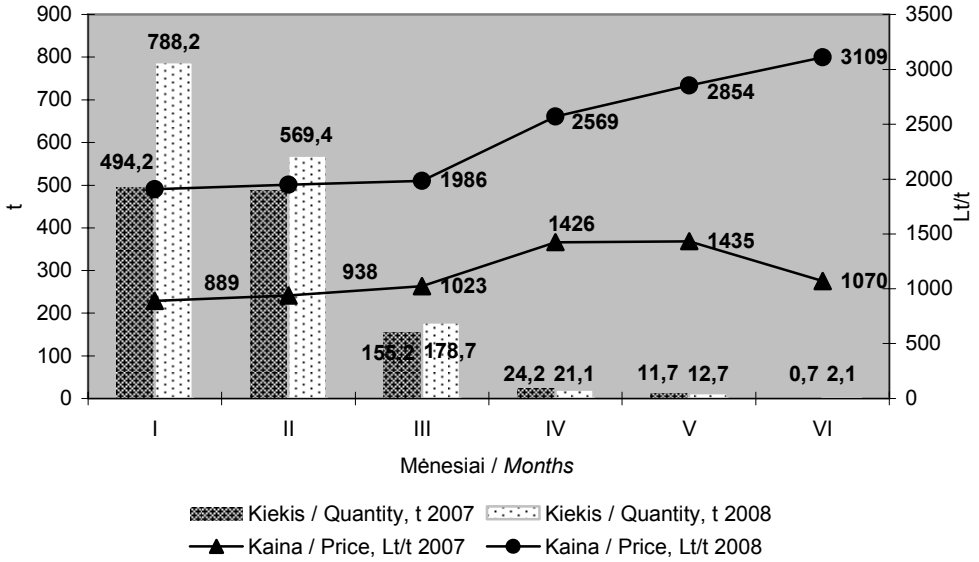

1 pav. Obuolių supirkimas Lietuvoje 2007 ir 2008 metų I pusmetį
Figure 1. Purchase of apples in Lithuania in the 1st half-year of 2007 and 2008

Šaltiniai: Žemės ūkio produkcijos supirkimas 2008 m. balandžio 1 d., liepos 1 d. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV.

2008 metų liepą braškės iš Lietuvos augintojų supirktos vidutiniškai po 3710 Lt/t. Birželio II pusėje Lietuvos prekiniuose ūkiuose desertinių braškių kaina buvo stabili ir priklausomai nuo kokybės svyravo – 4–9 Lt/kg. Tuo tarpu Lenkijos didmeninėse bazėse jų kaina svyravo nuo 2,55 iki 4,59 Lt/kg. Rinkos informacinės sistemos duomenimis, Lietuvos turguose už lenkiškų braškių kilogramą buvo prašoma 4–6 Lt.

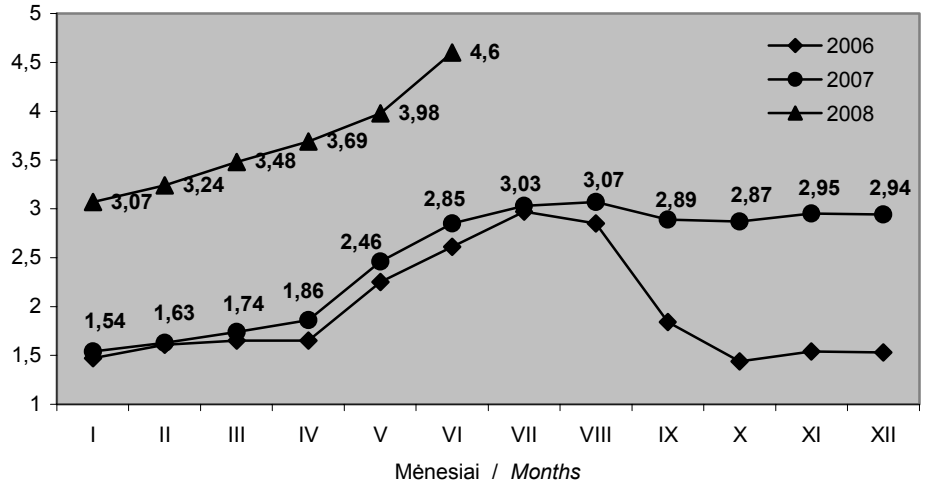

2 pav. Vidutinės mažmeninės obuolių* kainos Lietuvoje 2006–2008 metais, Lt/kg
Figure 2. Average retail prices of apples in Lithuania in 2006–2008, Lt/kg*

* II klasės */ Class II.*

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

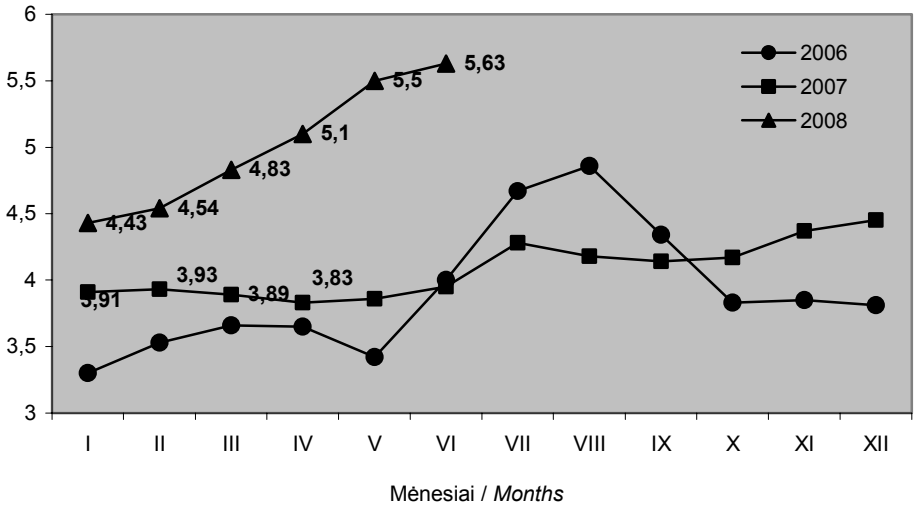

3 pav. Kriaušių vidutinės mažmeninės kainos Lietuvoje 2006–2008 metais, Lt/kg
Figure 3. Average retail prices of pears in Lithuania in 2006–2008, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Vidutinė mažmeninė obuolių 2008 metų sausio–birželio mėnesio kaina buvo 83 proc., o kriaušių 28 proc. didesnė negu 2007-aisiais tuo pačiu laikotarpiu (2–3 pav.).

Nors mažmeninė obuolių kaina 2008 metų birželį buvo didžiausia per pastaruosius trejus metus, 'Golden' veislės obuolių kaina Vilniuje buvo viena žemiausių Europoje. Brangiausi obuoliai buvo Suomijos sostinėje – 8,05 Lt/kg, t. y. 62 proc. daugiau nei Vilniuje. Bananų mažmeninė kaina Vilniuje buvo aukštesnė negu Taline, Prahoje, Bratislavoje ir Budapešte, tačiau palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, ji sumažėjo 15 proc. Mažiausiai apelsinai kainavo Vilniuje, daugiausia – Budapešte (81 proc. daugiau nei Lietuvos sostinėje) (1 lentelė).

1 lentelė /*Table 1*

Obuolių, bananų ir apelsinų mažmeninės kainos kai kurių Europos valstybių sostinėse 2008 metų birželio mėnesį, Lt/kg

Retail prices of apples, bananas and oranges in the capital cities of selected European countries in June 2008, Lt/kg

Vaisiai ***Fruits***	**Talinas**	**Ryga**	**Praha**	**Bratislava**	**Budapeštas**	**Helsinkis**	**Berlynas**	**Amsterdamas**	**Stokholmas**	**Vilnius**	**Vilnius 2008/2007**
Obuoliai 'Golden' *Apples*	5,32		5,49	6,01		8,05	6,87	6,77	6,25	4,97	144
Bananai *Bananas*	3,14	4,52	3,83	4,11	3,97	5,11	6,18	5,28	6,97	4,14	85
Apelsinai *Oranges*	4,59	4,59	4,80	5,49	7,91	5,28	6,70	5,46	6,25	4,35	119

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Statistikos departamento duomenimis, bananų kaina mažmeninėje prekyboje 2008 metų balandį buvo didžiausia – 5,67 Lt/kg, o jau birželį tesiekė 4,97 Lt/kg. Apelsinai birželį pardavinėti brangiausiai – po 4,34 Lt/kg, t. y. 10 proc. brangiau nei sausį. Žaliosios vynuogės 2008 metų II ketvirtį buvo 20 proc. pigesnės nei I ketvirtį (birželį kainavo 9,49 Lt/kg).

Vaisių ir uogų gaminiai. 2008 metų I pusmetį, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, vaisių ir uogų supirkimas padidėjo 33 proc., tačiau 27 proc. mažiau sušaldyta vaisių ir uogų, 40 proc. mažiau pagaminta džemų. Analizuojamuoju laikotarpiu 7 proc. padidėjo nekoncentruotų obuolių sulčių, 41 proc. – džiovintų vaisių gamyba (2 lentelė).

2008 metų I pusmetį gamintojai pardavė 78 proc. mažiau koncentruotų sulčių nei 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu. Šaldytų vaisių ir uogų parduota 45 proc., o džemų, marmeladų grupės gaminių – 29 proc. mažiau. Vidutinė vaisių ir uogų pardavimo kaina didėjo: šaldytos produkcijos (9,5 Lt/kg) pakilo daugiau nei 2 kartus, koncentruotų sulčių (8,1 Lt/l) – 69 proc., nekoncentruotų obuolių sulčių – 36 proc. (1,96 Lt/l), o džemų, marmeladų grupės gaminių – 55 proc. Koncentruotų vaisių, uogų ir daržovių sulčių, šaldytų vaisių ir uogų gamintojai orientuojasi į užsienio rinkas, taigi 2008 metų I pusmetį didžioji pardavimo pajamų dalis (atitinkamai 72 ir 78 proc.) gauta už eksportuotą produkciją (3 lentelė).

2 lentelė / *Table 2*

Kai kurių vaisių ir uogų produktų gamyba 2007 ir 2008 metų I pusmetį, t
Production of some fruit and berry products in the 1st half-year of 2007 and 2008

Produktai / *Products*	**2007**	**2008**	**2008, palyginti su *compared to 2007, %***
Nekoncentruotos obuolių sultys, tūkst. l *Apple juice, non concentrated, thou. l*	417,2	446,7	107
Džiovinti vaisiai *Dried fruit, t*	84,3	119,3	142
Šaldyti vaisiai, uogos *Fruit and berries, frozen, t*	1179,8	861,8	73
Džemai, marmeladai, drebučiai, tyrės ir pastos *Jams, marmalades, jellies, puree and pastes, t*	2272,5	1369,9	60

Šaltinis: Išankstiniai Statistikos departamento prie LRV duomenys.

3 lentelė / *Table 3*

Kai kurių vaisių ir uogų gaminių pardavimas* 2007 ir 2008 metų I pusmetį
Sales of fruit and berry products in the 1st half-year of 2007 and 2008*

Produktai / *Products*	**Kiekis *Quantity***		**Vertė, tūkst. Lt *Value, thou. Lt***		**Eksporto pajamų dalis, proc. *Income share of exported products, %***	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Nekoncentruotos obuolių sultys, tūkst. l *Apple juice, non concentrated, thou. l*	526,3	488,5	759,4	958,5	3,6	13,2
Koncentruotos vaisių, uogų ir daržovių sultys (išskyrus pomidorų), tūkst. l *Fruit, berry and vegetable juice (tomato juice excl.), concentrated, thou. l*	3248,1	703,0	15468,8	5671,6	95,6	71,9
Šaldyti vaisiai, uogos, t *Fruit and berries, frozen, t*	1417,1	778,8	5725,3	7386,7	73,9	78,0
Džemai, marmeladai, drebučiai, tyrės ir pastos, t *Jams, marmalades, jellies, puree and pastes, t*	2255,3	1603,8	6180,9	6808,3	14,5	9,3

* Veikusiomis kainomis be PVM ir akcizų / *At current prices, VAT and excise duty excluded.*

Šaltinis: Išankstiniai Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Užsienio prekyba. 2008 metų I pusmetį iš Lietuvos eksportuota 160,4 tūkst. t vaisių ir uogų, arba 26,4 proc. mažiau nei 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu. Tačiau eksporto vertė 7,1 proc. didesnė – 459,1 mln. Lt. 69,8 mln. Lt siekęs neigiamas užsienio prekybos balansas – beveik 3 kartus didesnis nei 2007 metų I pusmetį. Pagrindiniai pokyčiai – į ES rinką sumažėjęs ir vaisių bei uogų eksporto kiekis, ir jo vertė. Eksportui į trečiąsias šalis sumažėjus 27 proc., jo vertė išaugo 14 proc. Iš ES šalių daugiausia vaisių ir uogų išvežta į Latviją – 24,8 proc., eksporto vertė į šią šalį išaugo 38 proc. Į kitas dvi pagrindines ES rinkas – sumažėjo: į Vokietiją – 49 proc., į Estiją – 13 proc. Iš trečiųjų šalių pagrindinė eksporto rinka išlieka Rusija. Į ją išvežta 94,2 proc. visų į trečiąsias šalis eksportuotų vaisių ir uogų. Tai pagrindinė obuolių, braškių (po 98 proc.), vyšnių (96 proc.), kriaušių (79 proc.) eksporto rinka. Vidutinė eksportuotų į Rusiją obuolių kaina – 1,92 Lt/kg, braškių ir žemuogių – 5,44 Lt/kg, vyšnių – 5,83 Lt/kg.

Šaldytų vaisių ir uogų eksportuota 4,5 tūkst. t (už 39,0 mln. Lt), arba 5,6 proc. mažiau nei 2007-aisiais tuo pačiu laikotarpiu. Teigiamas užsienio prekybos balansas (28 mln. Lt) buvo 19,0 proc. mažesnis nei 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu. Pagrindinės prekybos partnerės – Vokietija (46,2 proc.), Švedija (13,9 proc.) ir Belgija (10,4 proc.). Palyginti su 2007 metų I pusmečiu, Švedija iš Lietuvos nupirko 50,1 proc. didesnį kiekį šaldytų vaisių ir uogų, Belgija – 2,7 proc., o Vokietijos pirkimai išliko tokie patys.

2008 metų I pusmetį, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, džiovintų vaisių eksportuota 51 proc., o kitais nei virimo būdais paruoštų ar konservuotų gaminių – 20,3 proc. daugiau. Džemų, marmeladų, tyrių ir pastų išvežta 60 proc., o nefermentuotų sulčių – 57 proc. mažiau. Daugiausia džiovintų vaisių eksportuota į Baltarusiją (26,6 proc.) ir Latviją (17,4 proc.).

Palyginti su kitais gaminiais, eksportuotų džemų, marmeladų kaina pakilo labiausiai. 69,8 proc. šių gaminių išvežta į Latviją, nors eksporto kaina buvo viena žemiausių – 2,2 Lt/kg. Šaldytų vaisių ir uogų grupės prekės atpigo 8 proc. (4 lentelė).

4 lentelė / *Table 4*

Vidutinės eksportuotų vaisių ir uogų gaminių kainos 2007 ir 2008 metų I pusmetį, Lt/kg
Average prices of fruit and berry products exported in the 1st half-year of 2007 and 2008, in Lt/kg

KN kodas *CN code*	Produktai / *Products*	2007	2008	2008, palyginti su *compared to* 2007, %
0811	Šaldyti vaisiai ir uogos / *Fruit and berries, frozen*	9,5	8,7	92
2007	Džemai, marmeladai, drebučiai, tyrės ir pastos *Jams, marmalades, jellies, puree and pastes*	1,6	3,4	2,1*
2008	Kitais nei virimo būdais paruošti/konservuoti gaminiai / *Products, otherwise prepared or preserved, not boiled*	6,4	7,5	117
2009	Nefermentuotos vaisių sultys (įskaitant vynuogių misą) ir daržovių sultys *Fruit juice (grape must incl.) and vegetable juice, non fermented*	3,8	4,5	118

* Kartai / *Times.*

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento prie LRV duomenys).

Analizuojamu laikotarpiu vaisių ir uogų **importas** (189,3 tūkst. t už 528,9 mln. Lt) sumažėjo 18,1 proc. Iš ES šalių įvežta 85,1 proc. produkcijos, palyginti su 2007-ųjų I pusmečiu – 6,4 procentinio punkto mažiau. Pagrindinė vaisių ir uogų tiekėja išlieka Lenkija, iš jos importuota 95,6 tūkst. t (51 proc.) vaisių ir uogų (4 pav.).

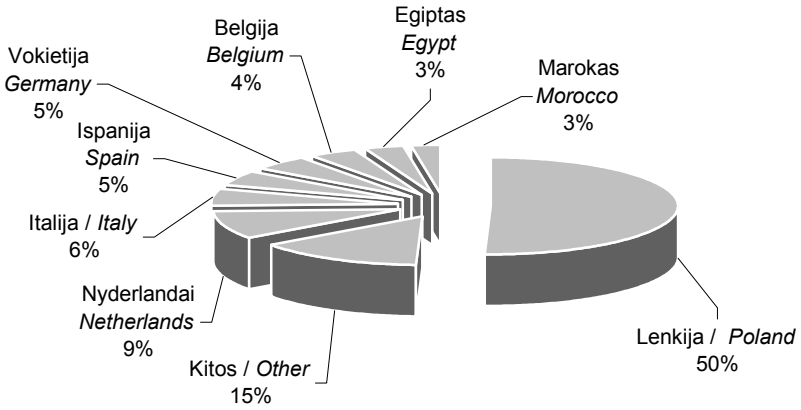

4 pav. Vaisių ir uogų importas 2008 metų I pusmetį
Figure 4. Import of fruit and berries in the 1st half-year of 2008

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento prie LRV duomenys).

Vidutinės iš Lenkijos importuotų obuolių, kriaušių ir vyšnių kainos išaugo, o braškių nepakito (5 lentelė). Iš Lenkijos (77,5 proc. viso braškių importo) įvežta pigiausių braškių, iš Nyderlandų ir Belgijos – po 16,2 Lt/kg. Importo dalis iš šių šalių sudarė 16 proc.

5 lentelė / *Table 5*

Vidutinės iš Lenkijos importuotų vaisių ir uogų kainos 2007 ir 2008 metų I pusmetį, Lt/kg
Average prices of fruit and berries imported from Poland in the 1st half-year of 2007 and 2008, Lt/kg

KN kodas *CN code*	**Vaisiai ir uogos** *Fruits and berries*	**2007**	**2008**	**2008, palyginti su** *compared to* **2007, %**
080810	Obuoliai / *Apples*	1,25	1,97	158
080820	Kriaušės ir svarainiai / *Pears and quinces*	1,65	2,49	151
080920	Vyšnios / *Cherries*	4,15	5,12	123
081010	Braškės, žemuogės / *Strawberries, wild strawberries*	4,88	4,88	100

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento prie LRV duomenys).

2008 metų I pusmetį, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, į mūsų šalį įvežta 56 proc. daugiau figų, datulių, ananasų, 14,2 proc. daugiau bananų (vidutinė kaina – 2,6 Lt/kg), 8 proc. daugiau apelsinų (vidutinė kaina – 1,90 Lt/kg).

2008 metų I pusmetį Lietuva importavo 42,2 proc. daugiau ir 23,5 proc. pigiau šaldytų vaisių nei 2007 metų tuo pačiu laikotarpiu. Daugiausia (34 proc.) jų įvežta iš Kinijos, o ir importo iš šios rinkos augimo tempas spartus: pernai tuo pačiu laikotarpiu iš šios šalies įvežta tik 2,7 proc. šaldytų vaisių.

2008 metų I pusmetį džiovintų vaisių importas buvo 13,1 proc. didesnis nei 2007-aisiais atitinkamu laikotarpiu. Pagrindinė šių vaisių tiekėja išlieka Turkija – 36 proc. viso importo. Iš šios šalies įvežtų džiovintų vaisių kaina pakilo 49 proc.

Iš viso importuota 12,3 tūkst. t nefermentuotų sulčių, 10,4 proc. mažiau nei 2007 metų I pusmetį. Vidutinė pirkimo kaina padidėjo 28 proc.

PIENAS / *MILK*

2008 metų sausio–birželio mėnesiais pasaulinės pieno produktų kainos šiek tiek svyravo, tačiau nerodė pastebimo didėjimo požymių. Perspektyva pasaulinėje pieno produktų rinkoje ir toliau lieka neaiški. Tai lėmė pieno perdirbėjų sprendimą mažinti pieno supirkimo kainą, todėl ėmė lėtėti superkamo pieno kiekio augimo tempai. Lietuvos pieno produktų rinka rodė atsigavimo požymius, tačiau Lietuvos pieno perdirbėjų pardavimai eksporto rinkose, palyginti su 2007 metų I pusmečiu, mažėjo. Eksporto augimą vertine išraiška lėmė tik didesnės pagrindinių eksportuojamų produktų kainos.

Vidaus rinka. 2008 metų I pusmetį primelžta 1,9 proc., supirkta – 4,2 proc. daugiau pieno nei per tą patį 2007-ųjų laikotarpį (1 lentelė). Ir pieno gamybos, ir supirkimo augimo tempai 2008 metų II ketvirtį, palyginti su I, paspartėjo, tačiau atsiliko nuo 2007 metų I pusmečio, ypač supirkimo: 2007 metų I pusmetį, palyginti su tuo pačiu 2006-ųjų laikotarpiu, pieno supirkimas buvo padidėjęs 8,4 proc. Pieno supirkimo augimo tempų lėtėjimui įtakos turėjo dideli pieno supirkimo kainų svyravimai, brangstantys ištekliai ir neaiški rinkos perspektyva. Jei šie veiksniai išliks ir artimiausioje ateityje, sparčių pieno supirkimo augimo tempų tikėtis neverta.

Superkamo pieno kokybė vis dar turi rezervų gerėti. Atitinkantis ES veterinarinius higieninius reikalavimus pienas 2008 metų sausio–birželio mėnesiais sudarė 96 proc. viso supirkto pieno, o per tą patį 2007 metų laikotarpį tokio pieno buvo supirkta 95 proc.

Per tris 2008–2009 kvotos metų mėnesius (nuo balandžio 1 d. iki birželio 30 d.) buvo įvykdyta 22 proc. bendrosios nacionalinės pardavimo perdirbti pieno kvotos. Pieno supirkimo augimo tempai leidžia prognozuoti, kad kvota nebus įvykdyta ir šiais kvotos metais.

Žaliavinio pieno importo augimo tempai buvo spartesni nei pieno supirkimo. Per 2008 metų sausį–birželį į Lietuvą importuota 90,3 tūkst. t žaliavinio pieno, arba 5,4 proc. daugiau nei per tą patį 2007-ųjų laikotarpį. Kaip ir anksčiau, daugiausia pieno importuota iš Latvijos – 93 proc., nedideli kiekiai įvežti iš Estijos ir Lenkijos.

1 lentelė / *Table 1*

Pieno gamyba ir supirkimas 2007 ir 2008 metų sausio–birželio mėnesiais, tūkst. t
Milk production and purchase in January–June 2007 and 2008, thou t

Rodikliai / *Indicators*	2007	2008	2008, palyginti su *compared to 2007, %*
Primelžta pieno / *Milk produced*	1112	1133	102
Supirkta pieno: / *Milk purchased:*			
natūralaus / *natural*	603,8	628,9**	104
bazinio* / *basic**	726,5	752,5	104

* 3,4% riebalų / *milk fat,* 3,0% baltymų / *protein.*

** 4,12% riebalų / *milk fat,* 3,25% baltymų / *protein.*

Šaltiniai: Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2008 m. birželio mėn. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2008; Žemės ūkio produkcijos supirkimas 2008 m. liepos 1 d. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2008.

Žaliavinio pieno eksportas išaugo dar daugiau – 66 proc. Eksportuota 2,6 tūkst. t pieno – 2,9 proc. importo. Didžioji dalis pieno eksportuota į Lenkiją.

Po staigaus pakilimo 2007 metų rugsėjo–gruodžio mėnesiais ir po to sekusio staigaus kritimo 2008 metais perskaičiuoto į bazinį pieno supirkimo kaina 2008 metų birželį vis dar buvo 11 proc. aukštesnė nei tą patį 2007-ųjų mėnesį (1 pav.).

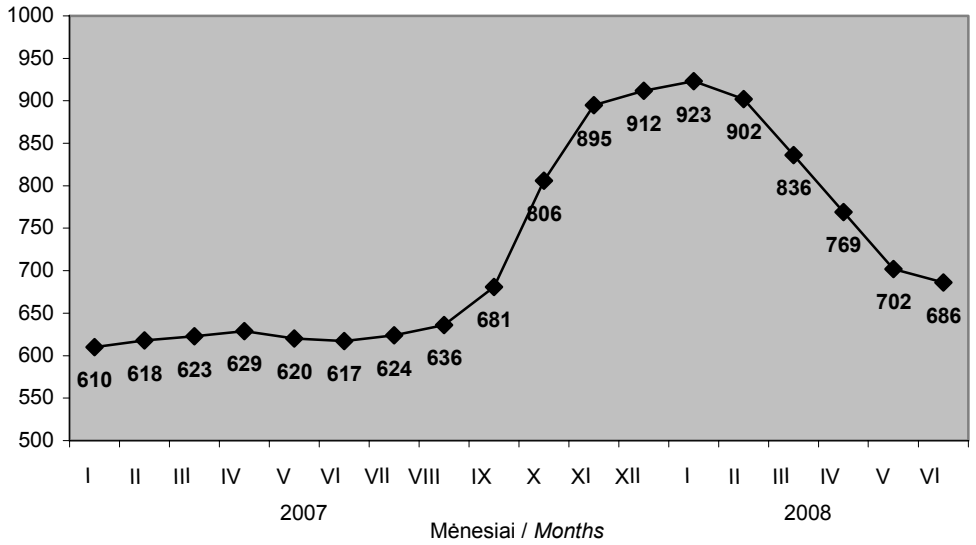

1 pav. Pieno* supirkimo kaina 2007 ir 2008 metais, Lt/t
Figure 1. Milk purchase price in 2007 and 2008, Lt/t*

* Bazinių rodiklių / *Basic indicators.*

Šaltiniai: Žemės ūkio produkcijos supirkimas 2007 m. balandžio 1 d., 2008 m. sausio 1 d. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV.

Pieno supirkimo kainų mažėjimo tendencijos nuo 2008 metų pradžios stebimos didesnėje dalyje ES šalių, labiau – senbuvėse. Tačiau Lietuvoje pieno supirkimo kaina 2008 metų birželį, palyginti su 2007 metų gruodžiu, sumažėjo labiausiai – 30 proc. natūralaus ir 25 proc. bazinio riebumo pieno ir vėl buvo mažiausia ES. Tarp kaimyninių valstybių metinis (2008 m. birželį lyginant su 2007 m. birželiu) natūralaus pieno supirkimo kainų augimas žemesnis nei Lietuvoje buvo tik Latvijoje (2 lentelė), tačiau šios šalies pieno supirkimo kaina jau 2007 metų birželį buvo 17 proc. aukštesnė nei Lietuvoje. Jei pieno produktų kainos užsienio rinkose ir toliau nedidės, pieno supirkimo kainos iki metų pabaigos neturėtų pastebimai kilti.

2 lentelė / *Table 2*

Natūralaus pieno supirkimo kainos Baltijos šalyse, Lenkijoje ir ES-15 2007 ir 2008 metų birželio mėnesį, Lt/t

Milk purchase prices in the Baltic States, Poland and EU-15 in June 2007 and 2008, Lt/t

Šalis / *Country*	**2007**	**2008**	**2008, palyginti su *compared to* 2007, %**
Lietuva / *Lithuania*	**704**	**800**	**114**
Latvija / *Latvia*	823	888	108
Estija / *Estonia*	853	998	117
Lenkija / *Poland*	875	1010	115
ES-15* / *EU-15**	966	1125	116

* 4,2% riebumo */ milk fat,* 3,35% baltymų */ protein.*

Šaltiniai: Žemės ūkio produkcijos supirkimas 2008 m. liepos 1 d. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2008; Žemės ūkio produkcijos supirkimas 2007 m. liepos 1 d. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2007; Eesti statistika [interaktyvus], [žiūrėta 2008 m. rugpjūčio 28 d.]. Prieiga per internetą: http://pub.stat.ee/px-web.2001/temp/AG182007911535078xls*; Glowny Urzad Statystyczny [interaktyvus], [žiūrėta 2008 m. rugpjūčio 2 d.]. Prieiga per internetą:* http://www.stat.gov.pl/gus/45_1335_ENG_HTML.htm*; International Milk Price Reviews [interaktyvus], [žiūrėta 2008 m. rugpjūčio 28 d.]. Prieiga per internetą:* http://www.milkprices.nl/*; Latvijas statistika [interaktyvus], [žiūrėta 2008 m. rugpjūčio 28 d.]. Prieiga per internetą: http://data.csb.gov.lv/temp/07-14a20079120515.xls.*

Didėjant superkamo žaliavinio pieno kiekiams Lietuvoje ir esant teigiamam žaliavinio pieno užsienio prekybos saldo, augo daugelio pieno produktų gamyba. 2008 metų sausį–birželį, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, daugiausia išaugo pieno konservų (65 proc.) ir geriamojo pieno (18 proc.) gamyba. Priešingai nei 2007 metais, augo ir sūrių (9 proc.) gamyba (3 lentelė). Besikeičianti pasaulinė pieno produktų paklausos struktūra lėmė tai, kad nugriebto pieno miltelių gamyba sumažėjo 33 proc., o sviesto – 27 proc. Jogurto gamybos mažėjimas pastebimas jau nuo 2007 metų I pusės ir su pasauline pieno produktų paklausa mažiau susijęs. 2008 metų sausį–birželį, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, jo gamyba sumažėjo 19 proc. Šio aukštos pridėtinės vertės produkto gamybos mažėjimas yra neigiamas požymis, rodantis, kad pieno perdirbimo įmonės nesistengia dirbti su daugiau rinkodaros priemonių reikalaujančiais, bet duodančiais daugiau naudos produktais.

3 lentelė / *Table 3*

Pagrindinių pieno produktų gamyba* 2007 ir 2008 metų sausio–birželio mėnesiais, tūkst. t
Production of main dairy products in January–June 2007 and 2008, thou t*

Pieno produktai / *Dairy products*	**2007**	**2008**	**2008, palyginti su *compared to 2007, %***
Geriamasis pienas / *Drinking milk*	44,6	52,6	118
Rūgpienis, kefyras / *Curdled milk, kefir*	20,0	19,7	99
Jogurtas / *Yoghurt*	9,6	7,8	81
Grietinė ir jos mišiniai *Sour cream and mixes*	13,2	13,8	105
Varškė / *Curd*	11,0	11,7	106
Nugriebto pieno milteliai / *Skim milk powder*	4,0	6,0	67
Sviestas / *Butter*	6,6	4,8	73
Sūriai / *Cheese*	35,4	38,6	109
Valgomieji ledai** / *Ice cream*	14,4	14,6	101
Pieno konservai / *Canned milk*	8,2	13,5	165

* Pagrindinių pramonės įmonių duomenys */ Data of major milk enterprises.*

** Mln. l */ Mill. l.*

Šaltiniai: Gaminių gamyba 2007 m. liepos 1 d., 2008 m. liepos 1 d. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV; Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2008 m. birželio mėn. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2008.

Vidutinės pieno produktų įmonių kainos 2008 metų sausio–balandžio mėnesiais sparčiais tempais mažėjo, vėliau iki birželio laikėsi gana stabiliai. 2008 metų birželį, palyginti su 2007-ųjų gruodžiu, jos nukrito 10 proc. Didžiausios įtakos tam turėjo eksporto kainų sumažėjimas 17 proc. Tuo metu pieno produktų įmonių kainos Lietuvos rinkoje pasikeitė nedaug – sumažėjo tik 0,8 proc. (2 pav.). Vidutinės pieno produktų įmonių kainos nukrito 15 procentinių punktų mažiau nei pieno supirkimo kainos. Vis dėlto jos 2008 metų birželį buvo dar pastebimai aukštesnės nei 2007-ųjų birželį: vidutiniškai – 16 proc., eksporto – 14 proc., o Lietuvos rinkoje – 18 proc.

Vidaus rinkoje 2008 metų birželį, palyginti su 2007-ųjų birželiu, padidėjo visų pieno produktų kainos. Labiausiai išaugo sūrių ir varškės – 27–32 proc., mažiausiai pabrango grietinė ir natūralus pienas – 4 proc. (4 lentelė).

Pieno produktų įmonių kainos Lietuvos rinkoje pastebimai mažėti neturėtų iki metų pabaigos.

Po 2007 metų pabaigos – 2008 metų pradžios kainų šoko pieno produktų kainoms Lietuvos rinkoje 2008 metų kovą–birželį šiek tiek sumažėjus, atsigauna pieno produktų pardavimas. 2008 metų sausį–birželį, palyginti su tuo pačiu 2007 metų laikotarpiu, sumažėjo tik tarkuotų, pelėsinių ir kitų brandintų sūrių (13 proc.) bei raugintų pieno produktų (8 proc.) pardavimas vietinėje rinkoje (bet padidėjo šių produktų importas). Kitų pieno produktų parduota tiek pat arba daugiau.

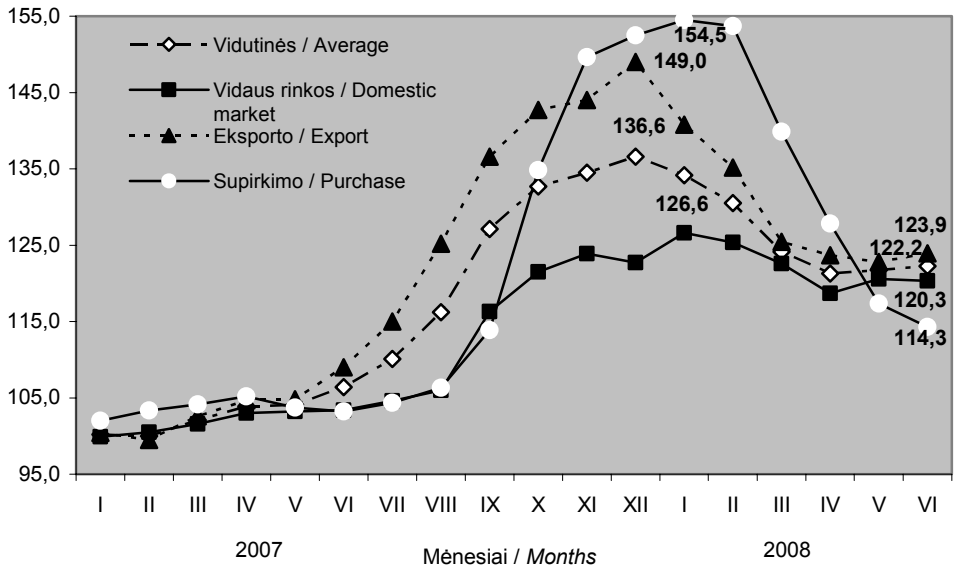

2 pav. Pieno pramonės įmonių parduotos produkcijos ir pieno supirkimo kainų pokyčiai 2007 ir 2008 metais (2006-12 = 100 proc.)

Figure 2. Changes in producer prices of dairy products and milk purchase prices in 2007 and 2008 (December 2006 = 100%)

Šaltiniai: Informacija apie gamintojų parduotos pramonės produkcijos kainų pokyčius 2007, 2008 metais. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV.

4 lentelė / *Table 4*

Vidaus rinkoje parduotų pieno produktų įmonių kainos 2007 ir 2008 metų birželio mėnesį, Lt/t

Producer prices of dairy products in the domestic market in June 2007 and 2008, Lt/t

Pieno produktai ***Dairy products***	**2007**	**2008**	**2008, palyginti su** ***compared to*** **2007 %**
Natūralus pienas, ne mažesnio kaip 3,5 proc. riebumo, 1 l pakuotėse *Natural milk, ≥3,5% milk fat, 1 l packs*	1650	1718	104
Pasterizuotas 2,5 proc. riebumo pienas, 1 l pakuotėse *Pasteurised milk, 2,5% milk fat, 1 l packs*	1243	1515	122
Grietinė, 30 proc. riebumo, 450 g indeliuose *Sour cream, 30% milk fat, 450 g packs*	5270	5460	104
Jogurtas su priedais, 350–360 g indeliuose *Yoghurt with additives, 350–360 g packs*	5150	5860	114
Liesa varškė, išfasuota po 200 g *Low fat curd, 200 g packs*	6000	7610	127
Varškės sūris, 22 proc. riebumo *Cottage cheese, 22% milk fat*	9700	12280	127

Pieno produktai *Dairy products*	2007	2008	2008, palyginti su *compared to* 2007 %
Sviestas, 82 proc. riebumo, išfasuotas po 200 g *Butter, 82% milk fat, 200 g packs*	11800	12880	109
„Tilsit“ sūris, išfasuotas / *Tilsit* *Cheese Tilsit, packed*	10800	14250	132
Kietieji ilgai nokstantys sūriai, išfasuoti *Hard long-ripped cheeses, packed*	18360	24060	131

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Lietuviškų ir ES šalių tų pačių pieno produktų įmonių kainos susilygino. 2008 metų birželį nė vieno iš pagrindinių eksportinių produktų lietuviška kaina nebuvo žemiausia, lyginant su kitomis Baltijos valstybėmis, Lenkija ir Vokietija (5 lentelė). Palyginti su Lenkijos pieno perdirbėjų kainomis, visi lietuviški pieno produktai yra brangesni.

5 lentelė / *Table 5*

Kai kurių pieno produktų įmonių kainos Baltijos valstybėse, Lenkijoje ir Vokietijoje 2008 metų birželio mėnesį, Lt/t

Producer prices of selected dairy products in the Baltic states, Poland and Germany in June 2008, Lt/t

Pieno produktai *Dairy products*	Lietuva *Lithuania*	Latvija *Latvia*	Estija *Estonia*	Lenkija *Poland*	Vokietija *Germany*
Sviestas, 82 proc. riebumo *Butter, 82% milk fat*	**10713**	9203	11003	8970	10220
Lieso pieno milteliai *Skimmed milk powder*	**7815**	9853	7453	7628	8913
„Tilsit“ sūris *Cheese Tilsit*	**13295**	12628	14003*	10898*	12950

* Edamo sūris / *Cheese Edam.*

Šaltiniai: Gaminių gamyba 2008 m. liepos 1 d. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2008; ŽŪMPRIS.

Mažmeninės pieno produktų kainos Lietuvoje 2008 metų sausio–birželio mėnesiais kito panašiai kaip ir įmonių kainos. 2008-ųjų birželį mažmeninės kainos buvo 2–30 proc. aukštesnės nei tą patį 2007 metų mėnesį (6 lentelė). Latvijoje ir Estijoje per minėtą laikotarpį pieno produktų kainos didėjo sparčiau. Latviškosios pastebimai aplenkė mažmenines pieno produktų kainas Lietuvos rinkoje, o Estijoje tapo panašios į lietuviškąsias.

Mažmeninių pieno produktų kainų kitimo tendencijos ir toliau neturėtų atitrūkti nuo įmonių kainų keitimosi, kadangi didžiąją Lietuvos rinkoje parduodamų produktų dalį tiekia Lietuvos įmonės. Išimtis yra jogurtas, kurio apie trečdalis importuojama. Tačiau jogurtas sudaro labai nedidelę pieno produktų pardavimų dalį ir bendram pieno produktų kainų lygiui beveik nedaro įtakos.

6 lentelė / *Table 6*

Kai kurių pieno produktų mažmeninės kainos Baltijos valstybėse 2007 ir 2008 metų birželio mėnesį, Lt
Retail prices of selected dairy products in the Baltic States in June 2007 and 2008, Litas

Pieno produktai *Dairy products*	Lietuva / *Lithuania*			Latvija / *Latvia*		Estija / *Estonia*	
	2007	2008	2008, palyginti su *compared to* 2007, %	2008	2008, palyginti su *compared to* Lietuva, %	2008	2008, palyginti su *compared to* Lietuva, %
Pienas, 2,5 proc. riebumo, l *Milk, 2.5% milk fat, l*	1,83	2,38	130	2,90	122	2,24	94
Sviestas, kg *Butter, kg*	16,61	18,65	112	21,96	118	21,37	115
Grietinė, 20–25 proc. riebumo, kg *Sour cream 20–25% milk fat, kg*	5,66	5,77	102	8,80	153	6,18	107
Varškė, 5–9 proc. riebumo, kg / *Curd, 5–9% milk fat, kg*	10,04	12,50	125	14,16	113	11,95	96

Šaltiniai: Lietuvos, Latvijos ir Estijos ekonominė ir socialinė raida. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2007, 2008.

Užsienio prekyba. Užsienio prekybos pienu ir jo produktais balansas, nors ir yra teigiamas, kinta ne Lietuvos pieno perdirbėjų naudai. 2008 metų sausio–birželio mėnesiais eksportas lenkė importą 2,9 karto, o tuo pačiu 2007-ųjų laikotarpiu – 3,7 karto. Neskaitant žaliavinio pieno importo ir eksporto, pieno produktų eksportas 2008 metų sausio–birželio mėnesiais lenkė importą 5,8 karto, o 2007-ųjų I pusmetį – 7,8 karto. Tai rodo, kad Lietuvos pieno perdirbimo įmonės pralaimi konkurencinę kovą užsienio perdirbėjams. Stebint Lietuvos pieno perdirbėjų veiklos vystymo strategiją, galima prognozuoti, kad ir artimiausiu metu ši tendencija išliks.

2008 metų sausio–birželio mėnesiais, palyginti su tuo pačiu 2007-ųjų laikotarpiu, pieno ir jo produktų eksportas vertine išraiška padidėjo 7 proc. Tam didelės įtakos turėjo kainų padidėjimas. Natūrine išraiška didesnės dalies pieno produktų eksportas sumažėjo. Padidėjo tik nenugriebto pieno miltelių (4,4 karto), kondensuoto pieno (63 proc.), išrūgų (21 proc.), kazeino (5,7 karto) ir pieno cukraus (46 proc.) eksportas. Vertine išraiška labiausiai išaugo kazeino (7,3 karto), nenugriebto pieno miltelių (4 kartus) ir kondensuoto pieno (80 proc.) eksportas (7 lentelė). Dėl kainų kritimo vertine išraiška labiausiai sumažėjo pieno cukraus (43 proc.) ir išrūgų (35 proc.) eksportas, nors natūrine išraiška jų eksportas išaugo.

7 lentelė / *Table 7*

Pieno produktų eksportas 2007 ir 2008 metų sausio–birželio mėnesiais, tūkst. Lt
Exports of dairy products in January–June 2007 and 2008, thou Litas

KN kodas *CN code*	Pieno produktai / *Dairy products*	2007	2008	2008, palyginti su *compared to 2007, %*
0401	Nekoncentruotas pienas ir grietinėlė *Milk and cream, not concentrated*	76709,3	69836,6	91
0402	Koncentruotas pienas ir grietinėlė *Milk and cream, concentrated*	91364,3	100537,8	110
040210	Lieso pieno milteliai *Skimmed milk powder*	68607,8	54702,5	80
040221	Nenugriebto pieno milteliai *Whole milk powder*	2021,1	8216,5	407
040291	Kondensuotas pienas be cukraus *Milk, condensed without sugar*	6888,4	13608,2	198
040299	Kondensuotas pienas su cukrumi *Milk, condensed with sugar*	13780,5	23686,5	172
0403	Fermentuotas arba raugintas pienas ir grietinėlė *Fermented or acidified milk and cream*	6396,5	7665,2	120
040310	Jogurtas / *Yoghurt*	1046,2	1174,4	112
0404	Išrūgos ir produktai iš natūralių pieno komponentų *Whey & products consisting of natural milk constituents*	47200,0	30572,2	65
0405	Sviestas ir kiti pieno riebalai ir aliejai, pieno pastos *Butter & other fats & oils derived from milk, dairy spreads*	43293,5	37578,2	87
0406	Sūriai ir varškė / *Cheese & curd*	293265,1	357674,8	122
2105	Valgomieji ledai / *Ice cream*	17804,1	17363,9	98
350110	Kazeinas / *Casein*	407,6	2981,7	732
170211-170219	Pieno cukrus / *Milk sugar*	14280,6	8154,7	57
	Iš viso / *Total*	**590720,9**	**632365,2**	**107**

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento prie LRV duomenys).

2008 metų sausio–balandžio mėnesiais pieno perdirbimo įmonės gavo 3,8 mln. Lt eksporto kompensacijų už ankstesniais laikotarpiais į trečiąsias šalis eksportuotus pieno produktus, kai kompensacijos dar buvo mokamos.

Besikeičianti pasaulinė paklausa ir nevienodas pieno produktų kainų kitimas šiek tiek pakoregavo ir pieno produktų eksporto struktūrą. 2008 metų sausio–birželio mėnesiais, palyginti su tuo pačiu 2007-ųjų laikotarpiu, 6,6 procentinio punkto padidėjo sūrių ir varškės lyginamasis svoris, ir jų dalis pasiekė beveik 57 proc. (3 pav.). Žymesnį lyginamąjį svorį užėmė kondensuotas pienas – beveik 6 proc. Sumažėjo pieno miltelių (2,1 procentinio punkto), grietinėlės (1,9 procentinio punkto), sviesto (1,4 procentinio punkto) lyginamasis svoris.

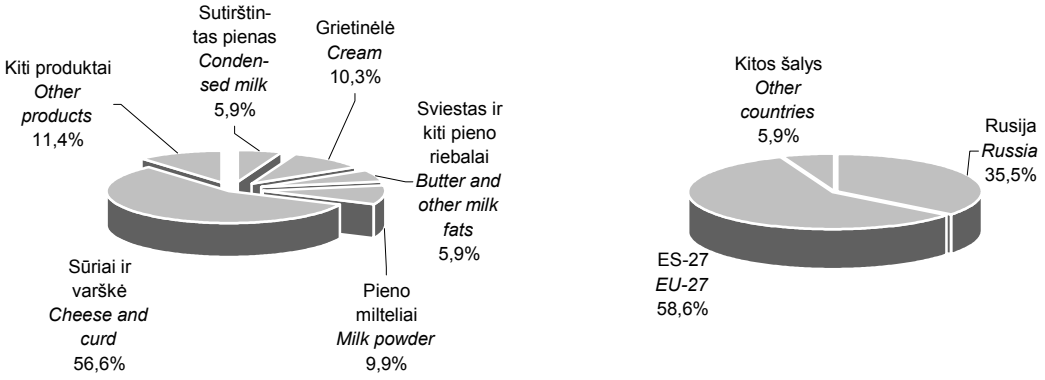

3 pav. Pieno produktų eksporto struktūra 2007 ir 2008 metų sausio–birželio mėnesiais
Figure 3. Structures of dairy products exports in January–June 2007 and 2008

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento prie LRV duomenys).

Geografinė pieno produktų eksporto struktūra 2008 metų sausio–birželio mėnesiais, palyginti su tuo pačiu 2007-ųjų laikotarpiu, beveik nepasikeitė: pagrindinė eksporto partnerė liko ES, į kurią abiem laikotarpiais eksportuota apie 58 proc. visų pieno produktų (3 pav.). 2008 metų I pusmetį 2 procentiniais punktais padidėjo eksportas į Rusiją, į kitas trečiąsias šalis – sumažėjo. Palyginti su visais 2007 metais, 2008-ųjų I pusmetį eksporto į Rusiją srautai padidėjo 6 procentiniais punktais, o į ES šalis išvežtų pieno produktų dalis sumažėjo 6,6 procentinio punkto.

2008 metų sausio–birželio mėnesiais, palyginti su tuo pačiu 2007-ųjų laikotarpiu, eksportuotų pieno produktų grupių vidutinės kainos keitėsi nevienodai. Didesnės dalies padidėjo, tačiau kai kurių produktų pastebimai nukrito (8 lentelė). Labiausiai sumažėjo pieno cukraus (61 proc.) ir išrūgų (46 proc.) kainos. Tačiau svarbiausių eksportinių produktų – riebių sūrių – kainos šoktelėjo 31 proc., o jogurto – 90 proc.

Pasaulinės pieno produktų kainos šiek tiek svyruoja, tačiau nerodo pastebimo didėjimo požymių, nes nėra veiksnių, kurie tai skatintų. Tad ir Lietuvos pieno produktų eksporto kainos bent iki metų pabaigos greičiausiai nedžiugins pieno perdirbėjų.

8 lentelė / *Table 8*

Vidutinės eksportuotų pieno produktų kainos
2007 ir 2008 metų sausio–birželio mėnesiais, Lt/t
Average prices of exported dairy products in January–June 2007 and 2008, Lt/t

KN kodas *CN code*	Pieno produktai / *Dairy products*	2007	2008	2008, palyginti su *compared to 2007, %*
0401	Nekoncentruotas pienas ir grietinėlė *Milk and cream, not concentrated*	3573	3550	99
0402	Koncentruoti pienas ir grietinėlė *Milk and cream, concentrated*	7096	6160	87
040210	Lieso pieno milteliai *Skimmed milk powder*	9050	7740	86
040221	Nenugriebto pieno milteliai *Whole milk powder*	9445	8740	93
040291	Kondensuotas pienas be cukraus *Milk, condensed without sugar*	3202	3420	107
040299	Kondensuotas pienas su cukrumi *Milk, condensed with sugar*	4715	5510	117
0403	Fermentuotas arba raugintas pienas ir grietinėlė *Fermented or acidified milk and cream*	2731	3920	144
040310	Jogurtas / *Yoghurt*	2232	4230	190
0404	Išrūgos ir produktai iš natūralių pieno komponentų *Whey & products consisting of natural milk constituents*	4112	2200	54
0405	Sviestas ir kiti pieno riebalai ir aliejai, pieno pastos *Butter & other fats & oils derived from milk, dairy spreads*	6974	8870	127
0406	Sūriai ir varškė / *Cheese & curd*	9448	11840	125
040610	Varškės sūris ir varškė / *Cottage cheese & curd*	8836	10440	118
040690	Riebūs sūriai / *Fat cheese*	9653	12640	131
210500	Valgomieji ledai / *Ice cream*	6064	6590	109
350110	Kazeinas / *Casein*	20004	25780	129
170211-170219	Pieno cukrus / *Milk sugar*	5012	1960	39

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento prie LRV duomenys).

2008 metų sausio–birželio mėnesiais pieno ir jo produktų importuota už 215,3 mln. Lt. Palyginti su tuo pačiu 2007-ųjų laikotarpiu, importas išaugo 36 proc., neskaitant žaliavinio pieno – 45 proc. Žaliavinis pienas 2008 metų I pusmetį sudarė 49 proc. viso importo, palyginti su 2007-ųjų I pusmečiu, sumažėjo 3,2 procentinio punkto. Be žaliavinio pieno, tarp importuojamų vyravo aukštos pridėtinės vertės pieno produktai: sūriai ir varškė – 31 proc. viso importo, neskaitant žaliavinio pieno

(palyginti su 2007 m. I pusmečiu, jų lyginamasis svoris padidėjo 8,6 procentinio punkto), fermentuoti ir rauginti pieno produktai – 30 proc. (kaip ir 2007 m. I pusmetį), ledai – 12 proc. (sumažėjo 7,1 procentinio punkto). 99,8 proc. pieno ir jo produktų įvežta iš ES šalių: 54 proc. – iš Latvijos, 20 proc. – iš Lenkijos, 11 proc. – iš Vokietijos. Neskaitant žaliavinio pieno, pieno produktų daugiausia importuota iš Lenkijos.

Ateityje importuojamų pieno produktų srautai turėtų ir toliau didėti ne tik dėl produktų įvairovės didinimo ar kainų skirtumo, bet ir dėl to, kad Lietuvos pieno perdirbimo įmonės nevykdo aktyvios pardavimų politikos vietos rinkoje.

Nauji teisės aktai. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2008 m. birželio 4 d. pasirašė įsakymą Nr. 3D-306 „Dėl ilgai brandinamų sūrių, kurių privačiam sandėliavimui skiriama parama 2008–2009 m. sandėliavimo laikotarpiui, kiekio paskirstymo“. Ilgai brandinamų sūrių 700 t kiekis paskirstytas AB „Rokiškio sūris“ ir AB „Žemaitijos pienas“.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2008 m. birželio 9 d. įsakymu 3D-321 nustatė, kad Lietuvai papildomai skirta 34096,78 t nacionalinė pieno kvota priskiriama dalijamojo bendrosios nacionalinės pieno kvotos rezervo pardavimo perdirbti kvotai.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2008 m. birželio 12 d. įsakymu Nr. 3D-332 pripažino netekusiu galios Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2006 m. vasario 6 d. įsakymą Nr. 3D-48 „Dėl pieno supirkimo kainos priemokų ir nuoskaitų rekomendacinio diferencijavimo aprašo patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2008 m. birželio 13 d. įsakymu Nr. 3D-335 patvirtino sūrių kokybės reikalavimų aprašą ir pakeitė kai kuriuos įsakymus, susijusius su privalomaisiais kokybės reikalavimais.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2008 m. rugpjūčio 7 d. įsakymu Nr. 436 pakeitė Atsietųjų papildomų nacionalinių tiesioginių išmokų už pieną mokėjimo 2008 metais taisykles, patvirtintas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2008 m. balandžio 22 d. įsakymu Nr. 3D-230. Nustatyta, kad išmokos pieno gamintojams už 2008 metus pradedamos mokėti nuo rugpjūčio 19 d., išmokos dydis – 87 Lt/t.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2008 m. rugpjūčio 12 d. įsakymu Nr. 3D-442 patvirtino Nustatytų reikalavimų parduodantiems pieną gamintojams pažeidimų prevencijos programą. Šios programos tikslas – užtikrinti, kad nebūtų superkamas pienas iš gamintojų, kurie neturi VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro (ŽŪIKVC) Ūkinių gyvūnų registro centrinėje duomenų bazėje savo vardu registruotų karvių.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2008 m. rugpjūčio 27 d. įsakymu Nr. 3D-477 pripažino netekusiais galios Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. kovo 9 d. įsakymą Nr. 3D-134 „Dėl paramos už pieną ir jo produktus, suvartotus ikimokyklinio ugdymo ir bendrojo lavinimo mokyklose, administravimo taisyklių patvirtinimo“ ir jį keitusius įsakymus ir 2008 m. rugpjūčio 27 d. įsakymu Nr. 3D-478 patvirtino naujas paramos už pieną vaikams administravimo taisykles. Šios taisyklės reglamentuoja paramos už ikimokyklinio ugdymo ir bendrojo lavinimo mokyklose suvartotą pieną ir jo gaminius administravimo tvarką.

MĖSA / *MEAT*

Augančios pašarų kainos ir gyvulių trūkumas vidaus rinkoje šiais metais gerokai padidino gyvulių supirkimo kainas. Gegužės pabaigoje kiaulių supirkimo kainos buvo didžiausios per pastaruosius penkerius metus. Jei taip bus toliau, kiaulių verslas vėl taps pelningas. Galvijų kainos Lietuvoje pagaliau susilygino su Lenkijos rinkos kainomis. Tai turėjo įtakos ir veršelių eksporto mažėjimui. Supirkimo kainų augimas veikė ir mažmenines mėsos kainas.

Statistikos departamento duomenimis, 2008 metų I pusmetį, palyginti su atitinkamu 2007 metų laikotarpiu, gyvulių supirkta mažiau: kiaulių – 11 proc., bulių, karvių, telyčių, avių ir ožkų – 19 proc. Tik paukščių supirkta 6 proc. daugiau. Tai turėjo tiesioginės įtakos mėsos gamybai. Per I pusmetį kiaulienos į šalį įvežta 1,6 karto daugiau. Mėsos vartojimas nemažėjo. Šalies rinkoje jautienos realizuota 4 proc., o kiaulienos – 30 proc. daugiau.

1 lentelė / *Table 1*

Mėsos gamyba ir realizacija Lietuvoje 2007 ir 2008 metų I pusmetį
Meat production and sales in the 1st half-year of 2007 and 2008

Mėsos rūšis, gaminys *Kind of meat, product*	Gamyba, t *Production, t*			Realizacija vidaus rinkoje / *Sales in the domestic market*					
				t			tūkst. Lt / *thou. Lt*		
	2007	2008	%	2007	2008	%	2007	2008	%
Jautiena *Beef*	34813,4	31099,8	89,3	7181,1	5963,4	83,0	52464,7	54683,5	104,2
Kiauliena *Pork*	44118,6	48628,4	110,2	31746,1	38772,8	122,1	198392,4	257975,4	130,0
Kiaulienos gaminiai *Pork products*	5667,5	7900,0	139,4	5378,3	7330,8	136,3	54030,9	81348,5	150,6
Jautienos gaminiai *Beef products*	63,7	113,2	177,7	60,2	75,3	125,1	1467,7	2034,5	138,6
Dešros *Sausages*	27,9	31,2	111,8	26,3	28,8	109,5	203762,1	246897,0	121,2

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Gyvulių ir mėsos kainų tendencijas visais rinkos lygiais geriausiai atspindi kainų indeksai (lyginant su tuo pačiu laikotarpiu prieš metus) (2 lentelė).

JAUTIENA / *BEEF*

Galvijų ir kiaulių supirkimo kainos per I pusmetį išaugo 18–30 proc. Tai turėjo lemiamos įtakos didmeninių ir mažmeninių kainų augimui. Galvijų supirkimo kainos I pusmetį buvo didžiausios per pastaruosius 5 metus. Jų kilimui įtakos turėjo išaugusios pašarų kainos ES šalyse.

2 lentelė / *Table 2*

Galvijų ir kiaulių supirkimo, mėsos produktų didmeninių ir mažmeninių kainų indeksai 2007 metais (2006 m. = 100 proc.)

The indices of purchase prices of cattle and pigs and of wholesale and retail prices of meat products in 2007 (2006 = 100%)

Kainos / mėnesiai ***Prices / months***	**2007, palyginti su 2006, proc.** ***2007 compared to 2006,%***							**2008, palyginti su 2007, proc.** ***2008 compared to 2007, %***						
	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
Kiaulių supirkimo *Pig purchase price*	**-0,7**	**-9,3**	**-4,2**	**-4,4**	**-4,5**	**9,5**	**6,0**	**17,8**	**23,9**	**8,4**	**18,0**	**16,1**	**22,5**	**34,2**
Galvijų supirkimo *Cattle purchase price*	**-14,4**	**-14,1**	**-7,8**	**-0,9**	**-8,5**	**0,5**	**5,1**	**16,8**	**27,4**	**30,6**	**5,9**	**28,7**	**22,3**	**25,7**
Mėsos ir jos produktų didmeninė *Wholesale price of meat and meat products*	2,9	1,7	3,1	5,0	5,1	7,4	9,4	11,5	14,0	16,3	18,4	17,8	14,4	19,1
Mėsos ir jos produktų mažmeninė *Retail price of meat and meat products*	5,8	6,0	7,9	8,9	9,9	11,7	10,9	11,8	14,5	18,1	19,3	19,1	19,2	22,3

Šaltiniai: Statistikos departamento prie LRV ir ŽŪMPRIS duomenys.

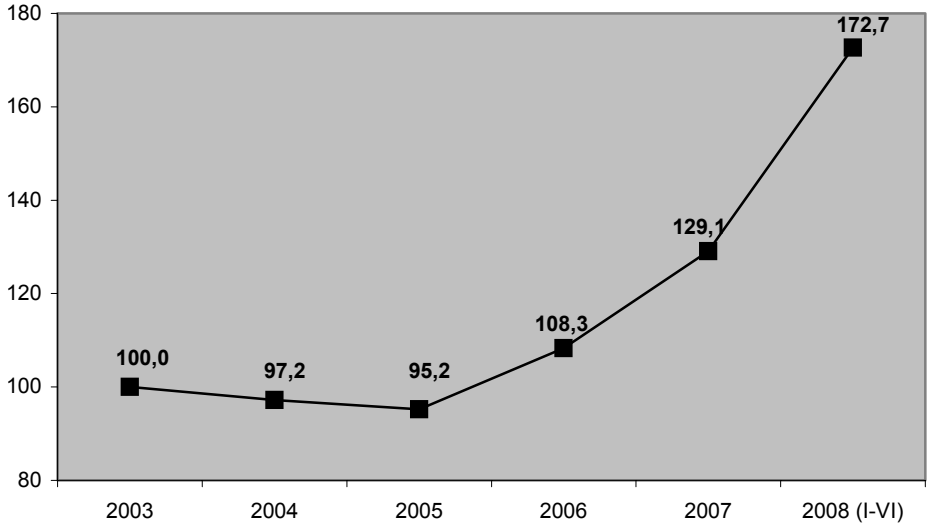

1 pav. Galvijų kombinuotųjų pašarų kainų pokyčiai 2003–2008 metais, proc.

Figure 1. Changes in prices of compound feedingstuffs for cattle in 2003–2008, per cent

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Vien per 2008 metų I pusmetį galvijų pašarų kaina išaugo 34 proc. Kadangi pašarų išlaidos žolėdžių galvijų ūkyje sudaro apie 40 proc., supirkimo kainos tik dėl šios priežasties turėjo didėti 12–15 proc. Visų galvijų (bulių, karvių ir telyčių) supirkimo kainų tendencijos buvo panašios.

Statistikos departamento duomenimis, per 2008 metų I pusmetį skerdyklos ir mėsos perdirbimo įmonės supirko 81,5 tūkst. galvijų, arba 19,3 tūkst. t skerdienos. Papildomai į Lietuvą įvežta 3 tūkst. t jautienos ir 5,6 tūkst. gyvų galvijų. Galvijų importas išaugo 3 kartus.

Vidutinė bulių supirkimo kaina (860 Lt/100 kg) buvo 28 proc. didesnė nei tuo pačiu 2007-ųjų laikotarpiu (2 pav.). Didžiausias kainų kilimas buvo balandžio mėnesį – 36 proc. daugiau nei 2007-ųjų balandį. 2008 metų birželio mėnesį (27-ąją savaitę) didžiausios O2 klasės bulių supirkimo kainos buvo Graikijoje (1359 Lt/100 kg), Maltoje (1237 Lt/100 kg) ir Airijoje (1116 Lt/100 kg), mažiausios – Latvijoje (716 Lt/100 kg), Estijoje (763 Lt/100 kg) ir Rumunijoje (765 Lt/100 kg).

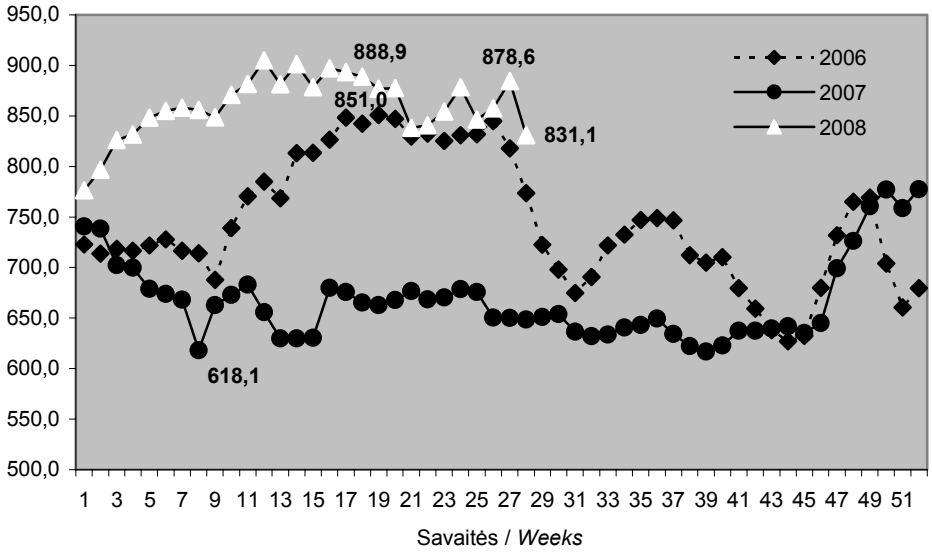

2 pav. Jaunų bulių skerdenų supirkimo kainos 2006–2008 metais, Lt/100 kg
Figure 2. Purchase prices of young bull carcasses in 2006–2008, Lt/100 kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

2008 metų I pusmetį karvių vidutinė supirkimo kaina (630 Lt/100 kg) buvo 25 proc. didesnė negu 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu (3 pav.). 2008 metų birželio mėnesį (27-ąją savaitę) didžiausios P2 klasės karvių supirkimo kainos buvo Liuksemburge (898 Lt/100 kg), Airijoje (835 Lt/100 kg) ir Prancūzijoje (832 Lt/100 kg), mažiausios – Graikijoje (516 Lt/100 kg), Estijoje (524 Lt/100 kg) ir Portugalijoje (525 Lt/100 kg).

Vidutinė telyčių supirkimo kaina (762 Lt/100 kg) buvo 29 proc. didesnė nei tuo pačiu 2007-ųjų laikotarpiu (4 pav.). Didžiausias kainų pakilimas buvo vasario mėnesį – 39 proc. daugiau nei 2007-ųjų vasarį.

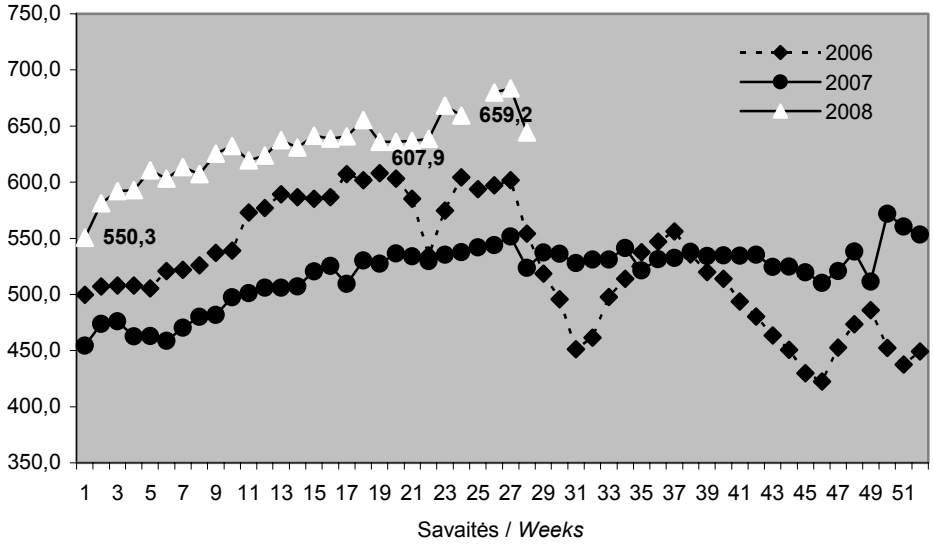

3 pav. Karvių skerdenų supirkimo kainos 2006–2008 metais, Lt/100 kg
Figure 3. Purchase prices of cow carcasses in 2006–2008, Lt/100 kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

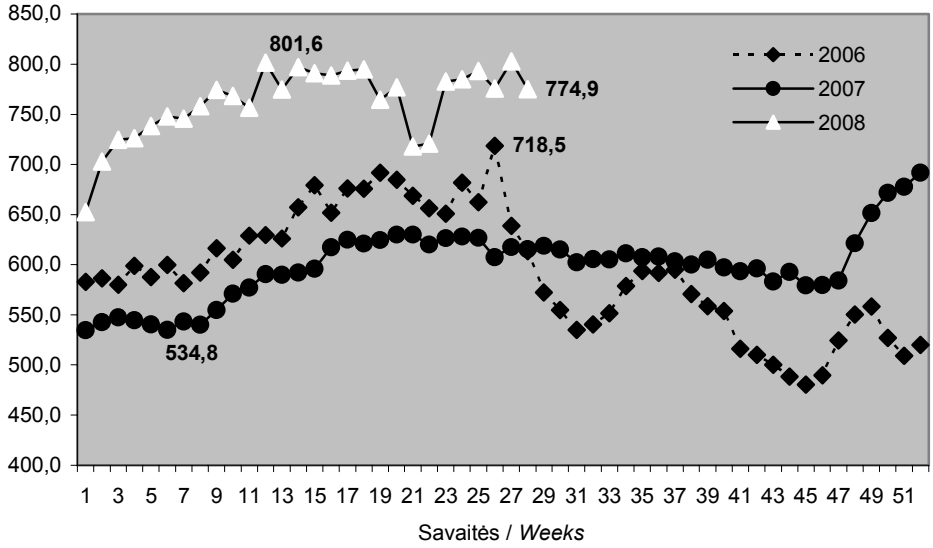

4 pav. Telyčių skerdenų supirkimo kainos 2006–2008 metais, Lt/100 kg
Figure 4. Purchase prices of heifer carcasses in 2006–2008, Lt/100 kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

2008 metų birželio mėnesį (27-ąją savaitę) didžiausios O3 klasės telyčių supirkimo kainos buvo Graikijoje (1258 Lt/100 kg), Liuksemburge (1181 Lt/100 kg) ir Jungtinėje Karalystėje (1146 Lt/100 kg), mažiausios – Latvijoje (643 Lt/100 kg), Rumunijoje (757 Lt/100 kg) ir Slovakijoje (784 Lt/100 kg).

Ilgą laiką galvijų supirkimo kainos Lietuvoje gerokai atsiliko nuo ES šalių vidurkio, tačiau 2008 metų pradžioje dėl galvijų stygiaus jos pradėjo didėti ir jau pasiekė Lenkijos lygį (3 lentelė), o nuo ES vidurkio skirtumas sumažėjo 20 procentinių punktų. Kainų susilyginimas (su lenkiškomis) susijęs su išaugusiu galvijų importu iš Lenkijos.

3 lentelė / *Table 3*

Galvijų supirkimo kainos Lietuvoje, ES ir Lenkijoje 2008 metų 18-ąją savaitę
Cattle purchase prices in Lithuania, EU and Poland in the 18th week of 2008

Galvijų rūšis ***Kind of cattle***	**Kaina / *Price*, Lt/100 kg**			**Lietuva, palyginti su ES/Lenkija, proc.** ***Lithuania compared to EU/Poland, %***
	Lietuvoje *Lithuania*	ES / *EU*	Lenkijoje *Poland*	
Jauni buliai (vidutiniškai) *Young bulls (average)*	892,2	1106,6	917,1	81/97
Jauni buliai (O2) *Young bulls*	889,4	965,7	898,4	92/99
Karvės (vidutiniškai) *Cows (average)*	683,0	879,1	764,8	78/89
Karvės (P2) *Cows*	663,6	723,0	671,2	92/99
Telyčios (vidutiniškai) *Heifers (average)*	808,0	1136,7	822,8	71/98
Telyčios (O3) *Heifers*	816,9	992,3	822,8	82/99

Šaltinis: Europos Komisijos duomenys.

Jautienos didmeninė kaina (5 pav.) per 2008 metų sausio–balandžio mėnesius išaugusi 12 proc., gegužės–birželio mėnesiais sumažėjo apie 3 proc. Palyginti su 2007 metų birželiu, ji buvo 24 proc. didesnė – beveik tiek, kiek padidėjo galvijų supirkimo kainos.

Didėjant jautienos didmeninei kainai, kilo ir mažmeninės (6 pav.). Mažmeninė I kategorijos jautienos su kaulu vidutinė kaina Lietuvoje 2008 metų sausio–birželio mėnesiais, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, buvo 46 proc., o birželio mėnesį – net 59 proc. didesnė.

Kitų jautienos gaminių (4 lentelė) kainų augimo tempai analogiški.

Užsienio prekyba. ŽŪIKVC duomenimis, per 2008 metų I pusmetį eksportuota 71,4 tūkst. veršelių, 11 proc. mažiau nei per 2007-ųjų tą patį laikotarpį. Beveik 69 proc. veršelių išvežta į Ispaniją, Nyderlandus ir Belgiją. Vertine išraiška jų eksportas sudaro apie 12 proc. viso mėsos sektoriaus eksporto.

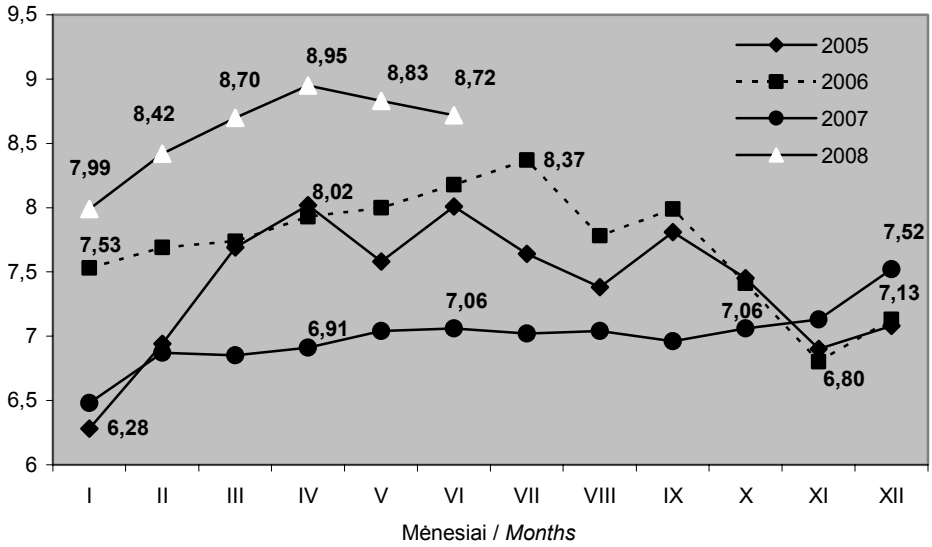

5 pav. Lietuvos gamintojų jautienos kaina 2005–2008 metais, Lt/kg
Figure 5. Average producer prices of beef in Lithuania in 2005–2008, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

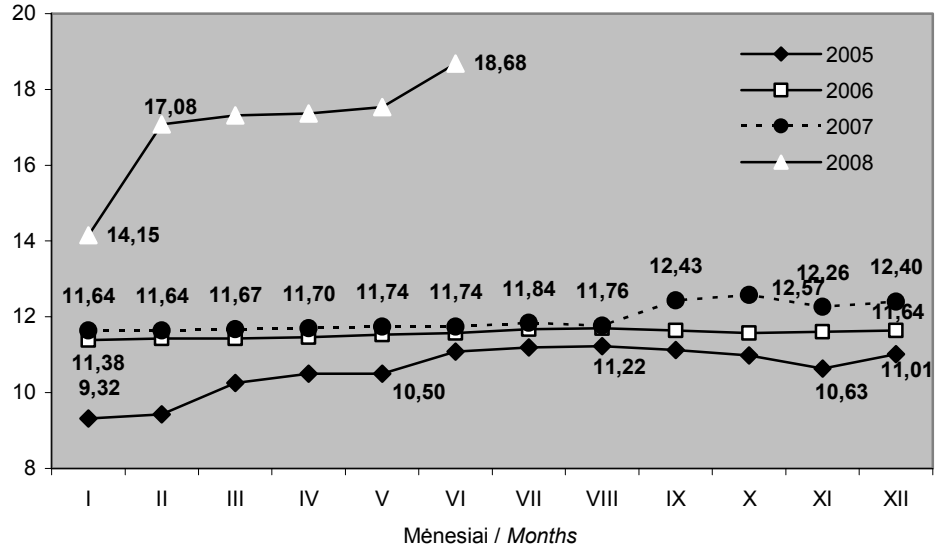

6 pav. I kategorijos jautienos su kaulu mažmeninė kaina 2005–2008 metais, Lt/kg
Figure 6. Retail prices of beef with bone (category 1) in 2005–2008, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

4 lentelė / *Table 4*

Kai kurių jautienos gaminių mažmeninės kainos Lietuvoje 2007 ir 2008 metų birželio mėnesį, Lt/kg
Retail prices of selected beef products in Lithuania in June 2007 and 2008, Lt/kg

Gaminys / *Product*	**Vidutinė kaina / *Average price***		
	2007-06-28	2008-06-26	pokytis / *change*, %
Kumpis su kaulu / *Ham, with bone*	12,96	19,98	154
Kumpis be kaulo / *Ham, boneless*	14,52	23,59	162
Nugarinė / *Loin*	16,96	29,12	172
Malta jautiena / *Minced beef*	9,99	14,32	143

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Tarp ES šalių Lietuvos sostinėje jautienos nugarinės kaina (5 lentelė) nėra mažiausia ir viršija Latvijos bei Vengrijos sostinių kainas.

5 lentelė / *Table 5*

Jautienos nugarinės mažmeninė kaina kai kurių ES šalių sostinėse 2007 ir 2008 metų birželio mėnesį, Lt/kg
Retail prices of beef loin in the capital cities of selected EU countries in June 2007 and 2008,Lt/kg

Sostinė / *Capital city*	**2008**	**2007**	**%**
Ryga	17,78	16,64	106,9
Budapeštas	22,34	20,54	108,8
Vilnius	**23,31**	**15,92**	**146,4**
Praha	23,93	21,55	111,0
Talinas	30,00	24,14	124,3
Stokholmas	36,22	25,83	140,2
Helsinkis	48,06	25,83	186,1
Varšuva*	61,32	55,31	110,9
Berlynas	65,43	103,24	63,4
Amsterdamas	68,85	...	

* 2008 m. kovo mėn. */ March 2008.*

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Statistikos departamento duomenimis, per 2008 metų I pusmetį išvežta 10,9 tūkst. t jautienos už 110,7 mln. Lt. Eksportuota ketvirtadaliu mažiau nei 2007-ųjų sausio–birželio mėnesiais, tačiau vertine išraiška – tik 4 proc. mažiau. Daugiausia jautienos išvežta į Rusiją (47 proc.), Švediją (10 proc.), Italiją (9 proc.). Į ES šalis eksportuojama 52 proc. jautienos.

Už jautienos eksportą į trečiąsias šalis per 2008 metų sausio–balandžio mėnesius išmokėta 12,3 mln. Lt eksporto grąžinamųjų išmokų, tai 28 proc. daugiau nei per tą patį 2007 metų laikotarpį.

Per 2008 metų I pusmetį jautienos importas vertine išraiška buvo 57 proc. didesnis, tačiau jo kiekiai, palyginti su eksportu, buvo nedideli (3 tūkst. t). Pusė jautienos įvežta iš Latvijos, 32 proc. – iš Lenkijos. Net 3 kartus išaugo gyvų galvijų importas. Iš Lenkijos įvežta 3,3 tūkst., o iš Latvijos – 1,6 tūkst.

KIAULIENA / *PORK*

Statistikos departamento duomenimis, per 2008 metų I pusmetį skerdyklos ir mėsos perdirbimo įmonės supirko 344,3 tūkst. kiaulių, arba 26,7 tūkst. t skerdienos. Papildomai į Lietuvą įvežta 33,6 tūkst. t kiaulienos ir 41,7 tūkst. gyvų kiaulių. Vidutinė kiaulių supirkimo kaina (539 Lt/100 kg) buvo 18 proc. didesnė nei per tą patį 2007-ųjų laikotarpį (7 pav.). Didžiausias kainų pakilimas buvo birželio mėnesį – 32 proc. daugiau nei 2007-ųjų birželį.

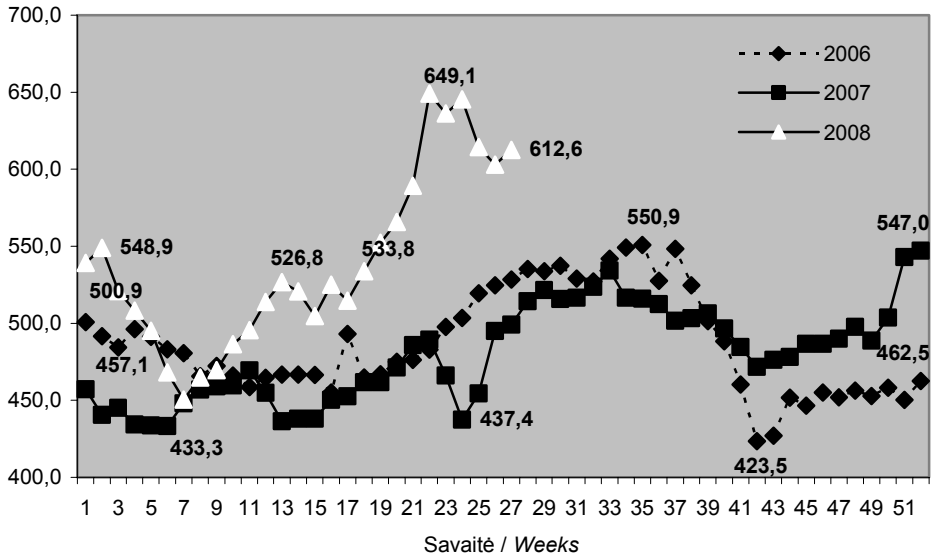

7 pav. Kiaulių supirkimo (skerdenos svoriu) kainos 2006–2008 metais, Lt/100 kg
Figure 7. Purchase prices of pork (carcass weight) in 2006–2008, Lt/100 kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Kiaulių supirkimo kaina Lietuvoje didesnė už ES vidurkį (birželio mėn. – 11 proc.) ir Lenkijos (4 proc.) (7 pav.).

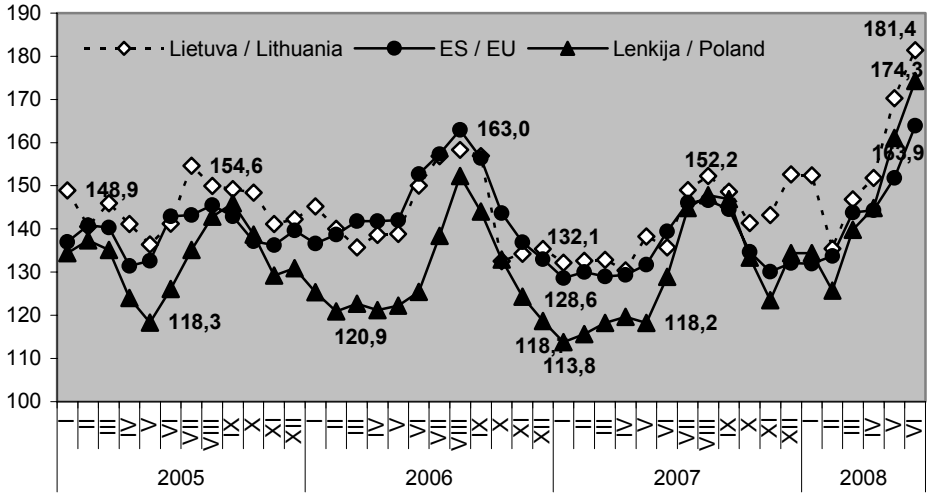

8 pav. Kiaulių supirkimo (skerdenos svoriu) kainos 2005–2008 metais Lietuvoje, ES ir Lenkijoje, eurai/100 kg

Figure 8. Purchase prices of pork (carcass weight) in Lithuania, EU and Poland in 2005–2008, EUR/100 kg

Šaltinis: Europos Komisijos duomenys.

2008 metų birželio mėnesį didžiausios kiaulių supirkimo kainos buvo Graikijoje (664 Lt/100 kg), Čekijoje (646 Lt/100 kg) ir Slovakijoje (641 Lt/100 kg), mažiausios – Danijoje (477 Lt/100 kg), Kipre (501 Lt/100 kg) ir Suomijoje (505 Lt/100 kg).

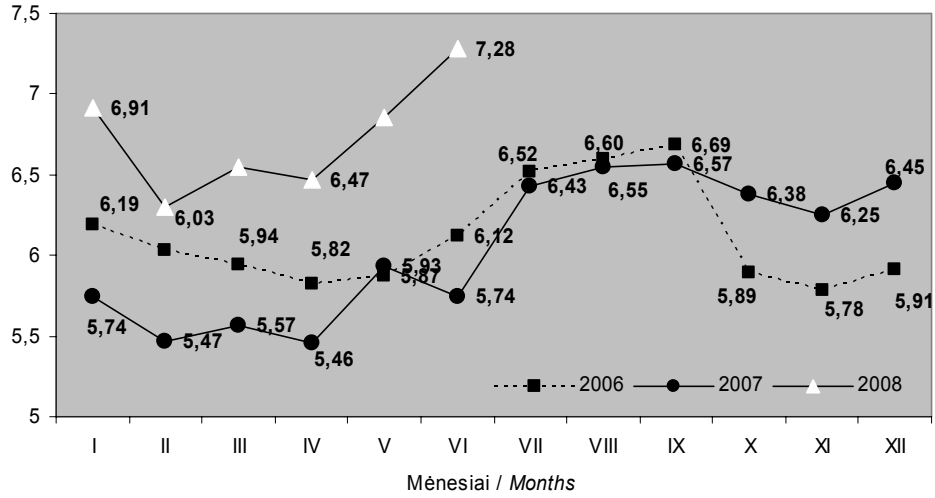

9 pav. Lietuvos gamintojų parduotos kiaulienos vidutinės kainos 2006–2008 metais, Lt/kg

Figure 9. Average producer prices of pork in Lithuania in 2006–2008, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Palyginti su 2007 metų birželiu, kiaulienos didmeninė kaina (9 pav.) 2008 metų birželio mėnesį buvo išaugusi 27 proc., beveik tiek, kiek padidėjo kiaulių supirkimo kainos.

Didėjant kiaulienos didmeninei kainai, augo ir mažmeninės (10 pav.). Mažmeninė I kategorijos kiaulienos su kaulu vidutinė kaina Lietuvoje 2008 metų sausio–birželio mėnesiais, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, buvo 30 proc., o birželį – net 41 proc. didesnė.

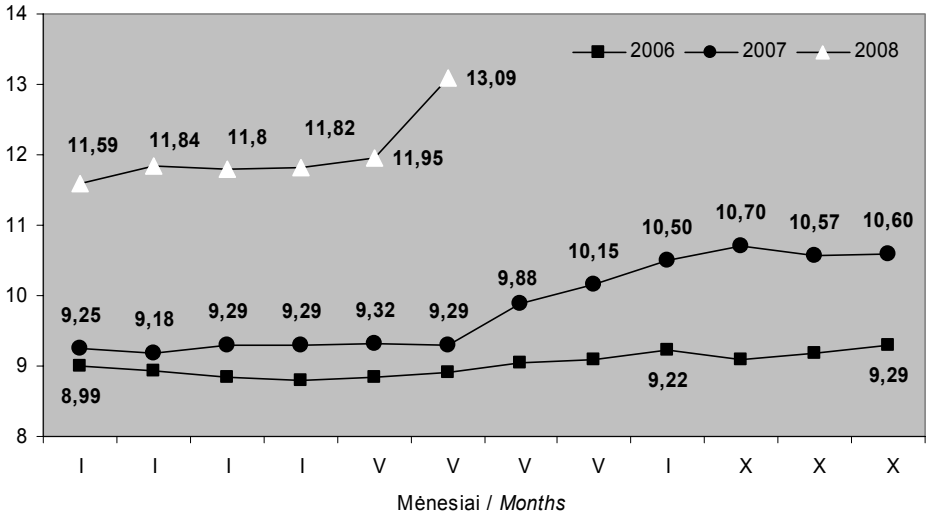

10 pav. Kiaulienos su kaulu mažmeninė kaina 2006–2008 metais, Lt/kg
Figure 10. Retail prices of pork with bone in 2006–2008, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Kitų kiaulienos gaminių (6 lentelė) kainų augimo tempai analogiški.

6 lentelė / *Table 6*

Kai kurių kiaulienos gaminių mažmeninės kainos Lietuvoje 2007 ir 2008 metų birželio mėnesį, Lt/kg
Retail prices of selected pork products in Lithuania in June 2007 and 2008, Lt/kg

Gaminys / *Product*	**Vidutinė kaina / *Average price***		
	2007-06-28	2008-06-26	pokytis / *change*, %
Kumpis su kaulu / *Ham, with bone*	8,82	13,74	156
Kumpis be kaulo / *Ham, boneless*	11,52	16,51	143
Sprandinė / *Neck*	15,49	21,28	137
Nugarinė / *Loin*	16,40	22,58	144
Šoninė / *Side*	8,92	13,79	155
Malta kiauliena / *Minced pork*	7,82	10,74	137

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Minėtu laikotarpiu dešrų (7 lentelė) kainų augimas buvo mažesnis (18–24 proc).

7 lentelė / *Table 7*

Dešrų mažmeninės kainos 2007 ir 2008 metų balandžio mėnesį, Lt/kg
Retail prices of sausages in June 2007 and 2008, Lt/kg

Dešros / *Sausages*	**Vidutinė kaina / *Average price***		
	2007-06-28	2008-06-26	pokytis / *change,* %
Pieniškos / *Cooked hot-dogs*	13,93	16,43	118
Šalto rūkymo / *Cold-smoked*	32,42	40,33	124
Karšto rūkymo / *Hot-smoked*	18,18	22,07	121

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Tarp ES šalių Lietuvos sostinėje kiaulienos nugarinės ir dešrelių kainos (8 ir 9 lentelės) nėra mažiausios ir viršija kaimyninių šalių sostinių kainas.

8 lentelė / *Table 8*

Kiaulienos nugarinės mažmeninė kaina kai kurių ES šalių sostinėse 2007 ir 2008 metų birželio mėnesį, Lt/kg
Retail prices of pork loin in the capital cities of selected EU countries in June 2007 and 2008, Lt/kg

Sostinė / *Capital city*	**2008**	**2007**	**%**
Praha	14,74	13,19	111,8
Stokholmas	14,74	22,13	66,6
Budapeštas	17,13	15,16	113,0
Ryga	17,78	16,64	106,9
Talinas	21,55	20,51	105,1
Varšuva*	22,44	21,89	102,5
Vilnius	**23,31**	**15,92**	**146,4**
Berlynas	23,55	23,27	101,2
Helsinkis	27,48	22,13	124,2
Amsterdamas	45,99	...	...

* 2008 m. kovo mėn. */ March 2008.*

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

9 lentelė / *Table 9*

„Vienos“ dešrelių mažmeninė kaina kai kurių ES šalių sostinėse 2007 ir 2008 metų birželio mėnesį, Lt/kg

Retail prices of Vienna sausages in the capital cities of selected EU countries in June 2007 and 2008, Lt/kg

Sostinė / *Capital city*	2008	2007	%
Talinas	9,60	8,80	109,1
Ryga	13,57	10,43	130,1
Varšuva*	15,33	11,84	129,5
Helsinkis	17,16	20,79	82,5
Praha	17,19	12,88	133,5
Berlynas	18,27	18,27	100,0
Vilnius	**18,61**	**14,88**	**125,1**
Stokholmas	22,17	20,79	106,6
Amsterdamas	30,45	...	

* 2008 m. kovo mėn. / *March 2008.*

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Užsienio prekyba. Per 2008 metų sausio–birželio mėnesius už 198,3 mln. Lt įvežta 33,6 tūkst. t kiaulienos, arba 66 proc. daugiau nei per tą patį 2007-ųjų laikotarpį. Daugiausia kiaulienos importuota iš Lenkijos (43 proc.), Vokietijos (20 proc.) ir Estijos (10 proc.).

Iš šalies į Rusiją išvežta 141,8 tūkst. kiaulių už 57,7 mln. Lt (84 proc.). Tai beveik du kartus daugiau nei per 2007 metų I pusmetį. Kiaulienos eksportuota labai mažai – 1,9 tūkst. t.

MĖSOS KAINŲ STRUKTŪROS POKYČIAI
CHANGES OF MEET PRICE STRUCTURES

Santykio tarp įvairių mėsos rinkos dalyvių kainų dinamiką charakterizuoja mėsos produktų kainų grandinė. Atskiroms jos dalims turi įtakos produkto perkamumas, konkurencija ir kiti veiksniai. 11 paveiksle pateikiami jautienos ir kiaulienos kainų struktūros pokyčiai. Iš kainų struktūros matyti, kad 2007–2008 metais sparčiausiai didėjo prekybininkų dalis.

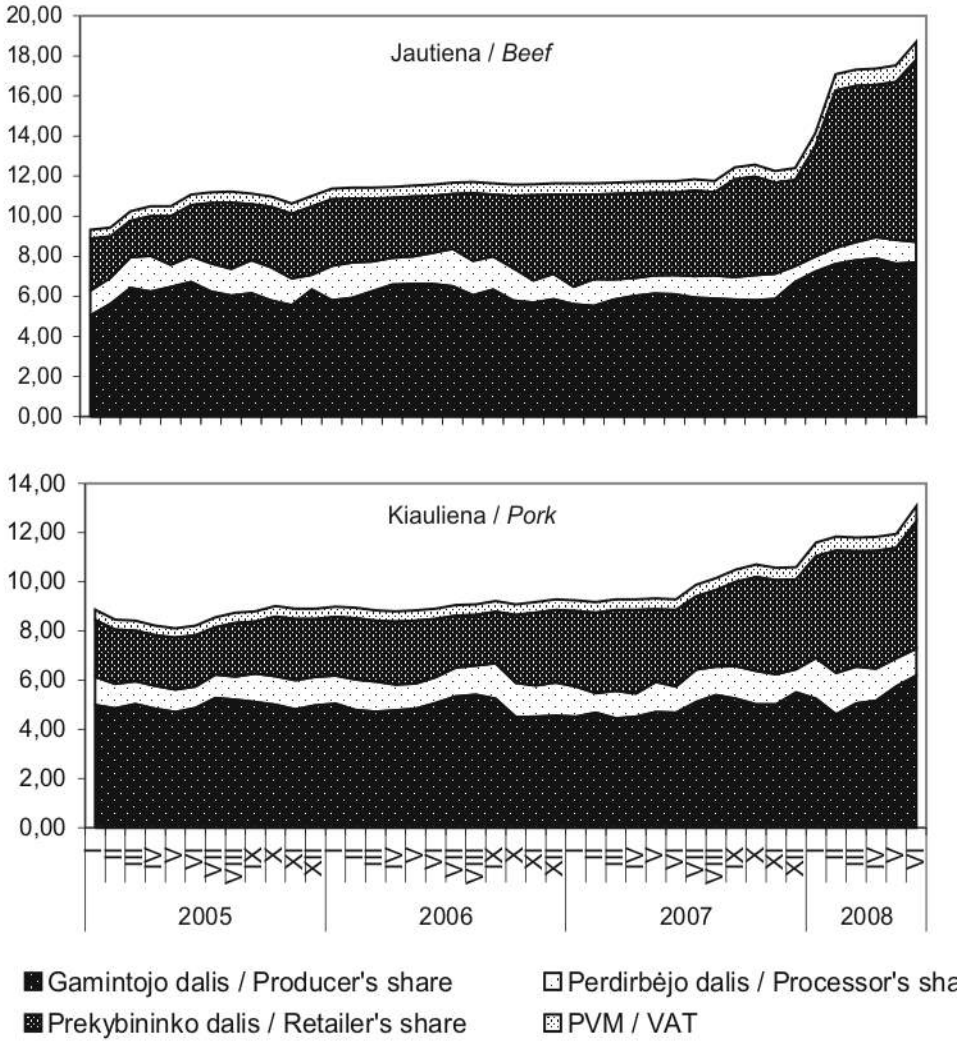

11 pav. Mėsos kainų struktūra 2005–2008 metais, Lt/kg
Figure 11. Meet price structure in 2005–2008, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

PAUKŠTIENA / *POULTRY MEAT*

Vidaus rinka. Lietuvoje paukštienos gamybos apimtys 2008 metų sausio–liepos mėnesiais, palyginti su tuo pačiu laikotarpiu 2007-aisiais ir 2006-aisiais, buvo smarkiai išaugusios (12 pav.). Per šių metų pirmuosius septynis mėnesius supirkta 9,1 proc. daugiau paukščių nei prieš metus, labiausia padidėjo (8,5 proc.) viščiukų broilerių mėsos gamybos apimtys.

Paukštienos (skerdenos svoriu) supirkimo kaina Lietuvoje 2008 metų I pusmetį, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu metu, taip pat didėjo (10 lentelė). Sparčiausiai kilo kalakutų mėsos supirkimo kainos.

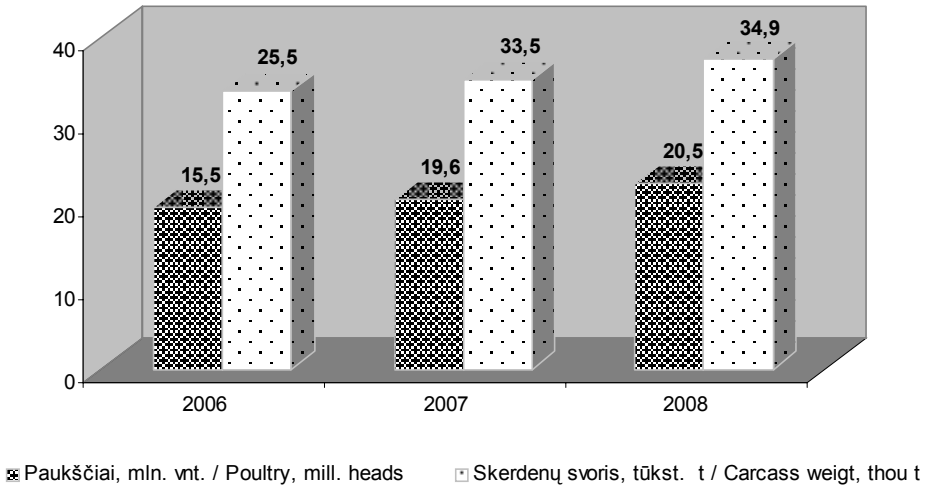

12 pav. Paukščių supirkimas Lietuvoje 2006–2008 metų sausio–liepos mėnesiais
Figure 12. Purchase of poultry in Lithuania in January–July 2006–2008

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

10 lentelė / *Table 10*

Paukščių skerdenų supirkimo kaina Lietuvoje 2007 ir 2008 metų I pusmetį, Lt/t
Purchase prices of poultry carcasses in the Ist half-year of 2007 and 2008, Lt/t

Paukščiai / *Poultry*	**2007**	**2008**	**Pokytis, proc. *Change, %***
Viščiukai broileriai / *Broiler chickens*	3927	4819	122,7
Vištos dedeklės / *Laying hens*	1004	1126	112,2
Kalakutai / *Turkeys*	5348	7189	134,4
Kiti / *Other*	5073	5675	111,9
Iš viso / *Total*	**3838**	**4702**	**122,5**

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Paukštienos kainų kilimui didelės įtakos turėjo brangstantys pašariniai grūdai, kuras ir kiti gamybos materialiniai ištekliai, todėl Lietuvoje pastebimai išaugo ir paukščių lesalų kainos (13 pav.). 2008 metų sausio–liepos mėnesiais lesalai kainavo apie 41,6 proc. brangiau nei pernai tuo pačiu laikotarpiu ir apie 110,6 proc. – nei 2006-aisiais.

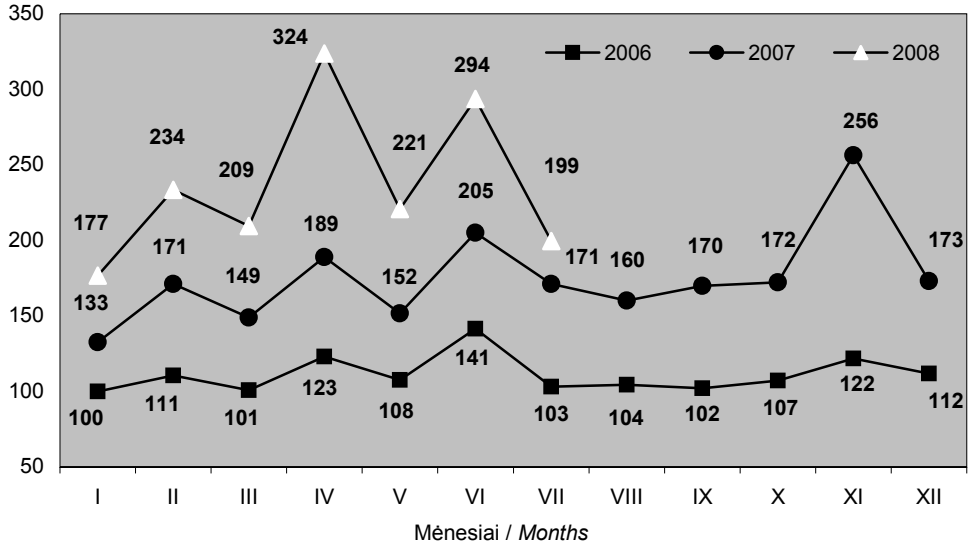

13 pav. Paukščių kombinuotųjų pašarų kainų pokyčiai Lietuvoje 2006–2008 metais, proc.
Figure 13. Changes in purchase prices of compound feedingstuffs for poultry in Lithuania in 2006–2008, per cent

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Tos pačios priežastys turėjo įtakos ir didmeninės paukštienos kainos kilimui. Lyginant 2008 metų sausio–rugpjūčio mėnesius su tuo pačiu laikotarpiu 2007-aisiais ir 2006-aisiais, matyti, kad vištienos vidutinė pardavimo kaina išaugo atitinkamai 12,4 ir 27,1 proc. (14 pav.). Tolimesnę paukštienos kainų raidą nulems naujojo grūdų derliaus kainos, kurios, pasak supirkėjų, šiemet turėtų būti mažesnės nei pernai, o augintojų nuomone, laukia ir tolesnis grūdų brangimas.

ES 2008 metų sausio–rugpjūčio mėnesiais vištienos vidutinė pardavimo kaina, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu metu, buvo išaugusi 5,1 proc. (11 lentelė), o palyginti su 2006-aisiais – 21,1 proc. 2007–2008 metų laikotarpiu vištiena nebrango vos trijose valstybėse – Ispanijoje, Jungtinėje Karalystėje ir Rumunijoje. Labiausiai kainos išaugo Čekijoje (36,5 proc.), mažiausiai – Portugalijoje (1,5 proc.). Pigiausiai vištiena 2008 metais buvo parduodama jau minėtoje Jungtinėje Karalystėje. Čia jos kaina buvo apie 25 proc. mažesnė nei vidutiniškai ES. Tuo tarpu didžiausia – Kipre. Šioje šalyje vištiena kainavo 35,2 proc. brangiau nei vidutiniškai ES.

Lietuva 2008 metais buvo viena iš tų ES valstybių, kurioje vištienos pardavimo kaina buvo viena mažiausių. Mūsų šalyje tiriamuoju laikotarpiu ši mėsa buvo parduodama 9,8 proc. pigiau nei vidutiniškai ES.

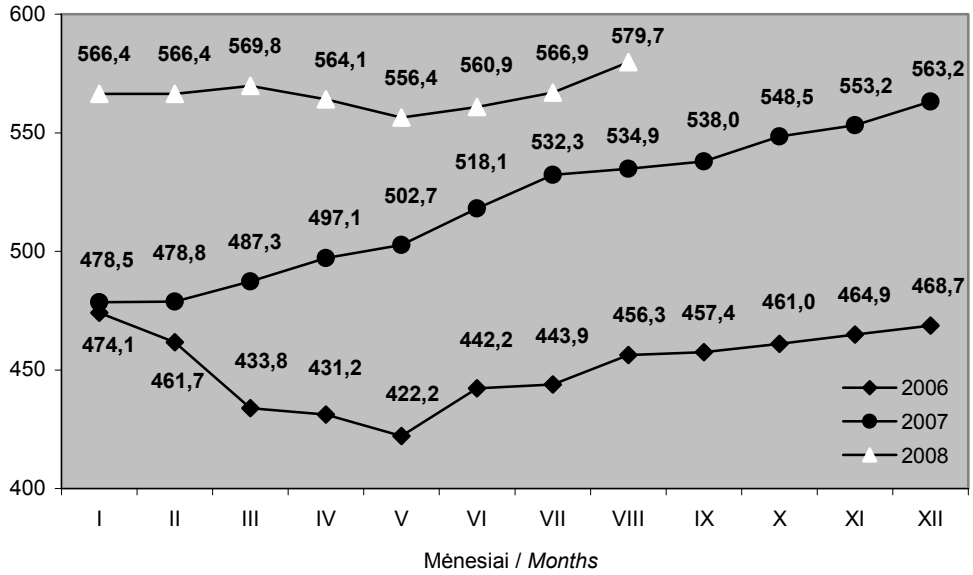

14 pav. Vištienos vidutinė pardavimo kaina Lietuvoje 2006–2008 metais, Lt/100 kg
Figure 14. Average producer prices of chicken meat in Lithuania in 2006–2008, Lt/100 kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Lietuvoje sparčiai kyla ir mažmeninė vištienos kaina. Ji per 2008 metų sausio–liepos mėnesius prekybos centruose išaugo beveik 7,5 proc., o 2008 metų liepos mėnesį, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, – beveik 27,6 proc. Tuo tarpu turguose per pirmuosius septynis 2008 metų mėnesius šios rūšies paukštiena pabrango gerokai mažiau – apie 3,1 proc. Tačiau kaip ir ankstesniais metais, šiemet turguose vištienos kilogramas kainavo gerokai brangiau nei prekybos centruose – 8,2 proc. (15 pav.), nors dėl didesnio kainų augimo prekybos centruose jų lygis kasmet vis labiau artėja prie turgaus kainų.

2008 metais mažmeninės paukštienos kainos kilo ir kitose ES šalyse. Lietuvoje birželio mėnesį vištiena kainavo kur kas pigiau nei kitose ES valstybėse. Suomijos sostinėje 2008 metų viduryje vištiena prekybos centruose buvo 75,5 proc., o kaimynėse Latvijoje ir Estijoje – atitinkamai 19,5 ir 9,4 proc. brangesnė nei Vilniuje. Tačiau Vilniuje ji beveik 12 proc. viršijo Prahos kainą (16 pav.).

Per 2008 metų pirmuosius septynis mėnesius, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, labiausiai pabrango šlaunelės, o mažiausiai – labiausiai vertinama paukštienos dalis – krūtinėlės (12 lentelė). Kalakutų krūtinėlės atitinkamu laikotarpiu pabrango daugiau nei 43 proc. ir vištienos krūtinėlių kainą viršijo daugiau nei 70,5 proc.

Užsienio rinka. 2008 metų sausio–birželio mėnesiais Lietuvos užsienio prekybos paukštiena balansas, kaip ir daugelį pastarųjų metų, buvo neigiamas (17 pav.). 2008 metais jis buvo geriausias nuo pat 2004-ųjų. 2008 metų I pusmetį paukštienos importas 87,7 proc. viršijo eksportą ir sudarė beveik 39 proc. Lietuvoje pagamintos paukštienos. Per 2008 metų I pusmetį importuota 14,7 proc. mažiau paukštienos ir už 17,9 proc. mažesnę sumą nei 2007-aisiais atitinkamu laikotarpiu.

11 lentelė / *Table 11*

Vištienos vidutinė pardavimo kaina ES šalyse
2007 ir 2008 metų sausio–rugpjūčio mėnesiais, Lt/100 kg
Average sale-price of chicken meat in the EU countries
in January–August 2007 and 2008, Lt/100 kg

Šalis / *Country*	2007	2008	Pokytis, proc. *Change, %*
Jungtinė Karalystė / *United Kingdom*	502,22	472,25	94,0
Lenkija / *Poland*	456,06	501,03	109,9
Bulgarija / *Bulgaria*	463,86	552,34	119,1
Lietuva / *Lithuania*	**508,16**	**566,33**	**111,4**
Belgija / *Belgium*	564,84	581,37	102,9
Ispanija / *Spain*	635,00	585,17	92,2
Rumunija / *Romania*	593,94	593,16	99,9
Portugalija / *Portugal*	585,00	593,96	101,5
Malta / *Malta*	582,86	596,00	102,3
Nyderlandai / *Netherlands*	570,79	603,97	105,8
Airija / *Ireland*	593,62	615,17	103,6
Slovakija / *Slovakia*	619,14	629,39	101,7
Austrija / *Austria*	635,47	656,62	103,3
Italija / *Italy*	662,01	674,29	101,9
Latvija / *Latvia*	592,61	681,23	115,0
Slovėnija / *Slovenia*	616,90	693,01	112,3
Vengrija / *Hungary*	618,06	702,87	113,7
Čekija / *Czech Republic*	520,90	711,20	136,5
Danija / *Denmark*	570,22	714,56	125,3
Švedija / *Sweden*	600,31	716,97	119,4
Estija / *Estonia*	615,17	717,55	116,6
Graikija / *Greece*	676,17	735,79	108,8
Suomija / *Finland*	671,08	766,04	114,1
Prancūzija / *France*	691,95	766,40	110,8
Vokietija / *Germany*	738,59	790,69	107,1
Kipras / *Cyprus*	743,62	849,32	114,2
ES / *EU*	**597,65**	**628,13**	**105,1**

Šaltinis: Europos Komisijos duomenys.

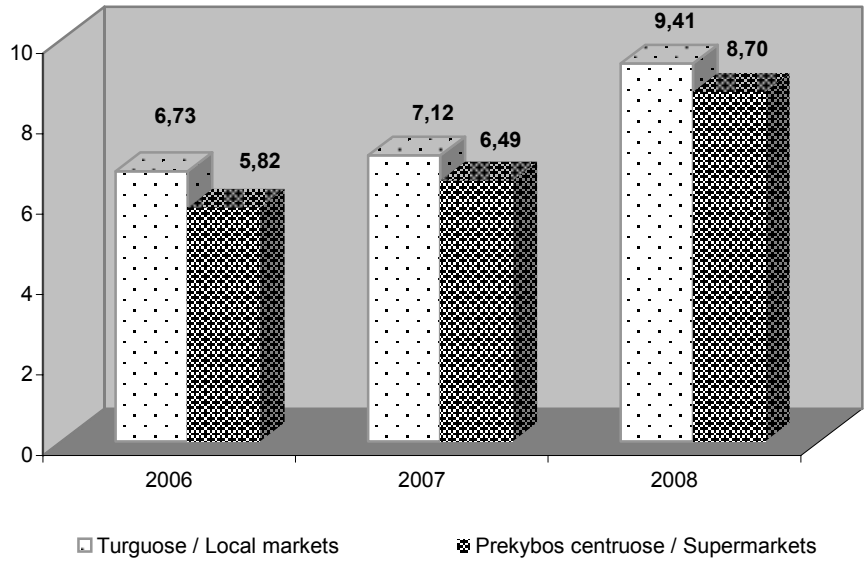

15 pav. Mažmeninė vištienos kaina Lietuvos turguose ir prekybos centruose 2006–2008 metų sausio–liepos mėnesiais, Lt/kg

Figure 15. Retail prices of chicken meat in local markets and supermarkets in Lithuania in January–July 2006–2008, Lt/kg

Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

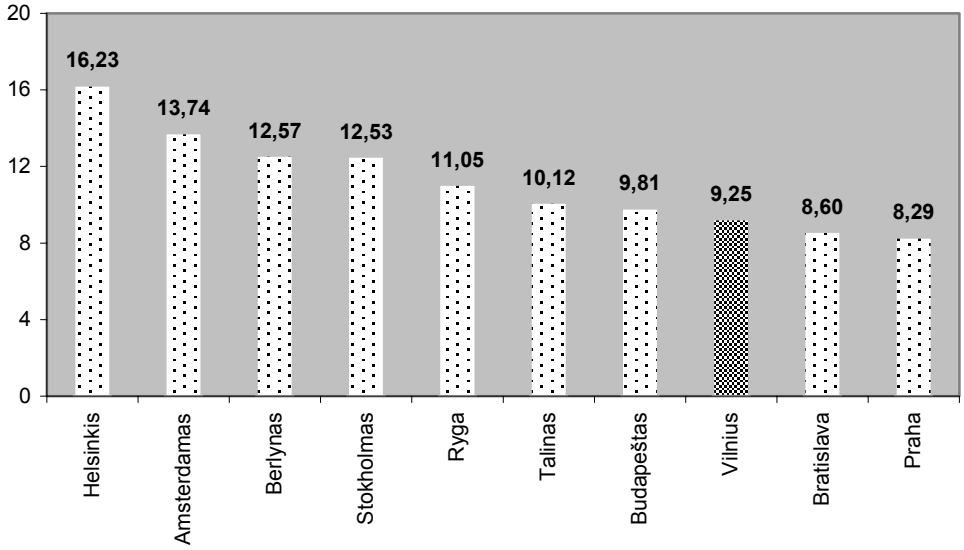

16 pav. Mažmeninė vištienos kaina kai kurių ES valstybių sostinėse 2008 metų birželio mėnesį, Lt/kg

Figure 16. Retail prices of chicken meat in the capital cities of selected EU countries in June 2008, Lt/kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

12 lentelė / *Table 12*

Kai kurių vištų dalių mažmeninė kaina Lietuvoje
2007 ir 2008 metų sausio–liepos mėnesiais, Lt/kg
Retail prices of selected chicken parts in Lithuania in January–July 2007 and 2008, Lt/kg

Vištų dalys / *Chicken parts*	2007	2008	Pokytis, proc. *Change, %*
Sparneliai / *Wings*	6,15	8,19	133,1
Blauzdelės / *Drumsticks*	7,43	9,63	129,6
Šlaunelės / *Thighs*	7,12	9,72	136,6
Krūtinėlės / *Breasts*	11,72	14,12	120,4

Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

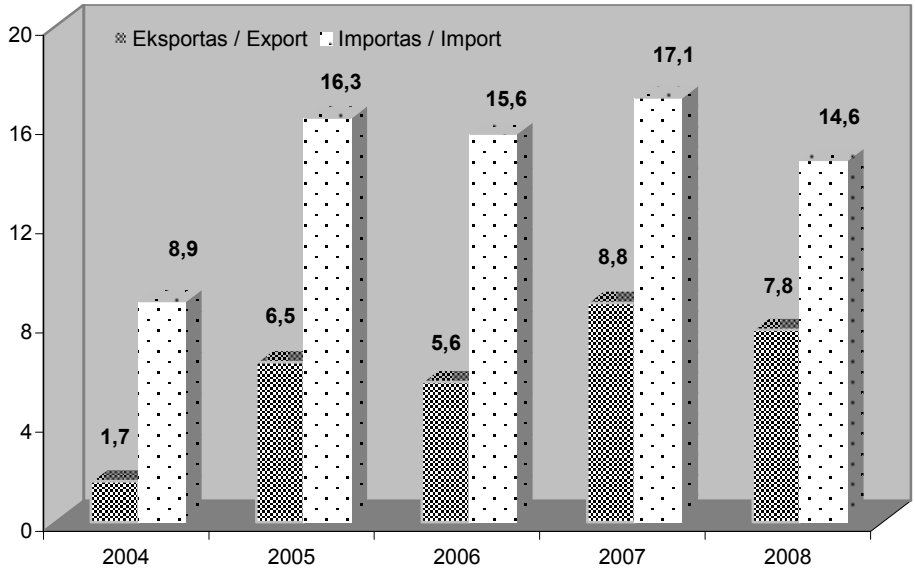

17 pav. Lietuvos užsienio prekyba paukštiena 2004–2008 metų I pusmetį, tūkst. t
Figure 17. Lithuanian foreign trade in poultry meat in the Ist half-year of 2004–2008, thou t

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento prie LRV duomenys).

Lietuviškos paukštienos eksportas taip pat mažėjo. 2008 metais sausio–birželio mėnesiais iš mūsų šalies buvo išvežta 12,3 proc. mažiau paukščių mėsos ir už 1,5 proc. mažesnę sumą nei 2007-aisiais. Eksportuota apie 21 proc. Lietuvoje pagamintos paukštienos.

Per 2008 metų I pusmetį daugiausia paukščių mėsos Lietuva išvežė į nuolatines paukštienos rinkas – Latviją (2,1 tūkst. t), Nyderlandus (1,6 tūkst. t) ir Estiją (1,3 tūkst. t) (18 pav.). Kita šios mėsos dalis eksportuota į dar 9 ES šalis bei Rusiją, Beniną ir Kazachstaną.

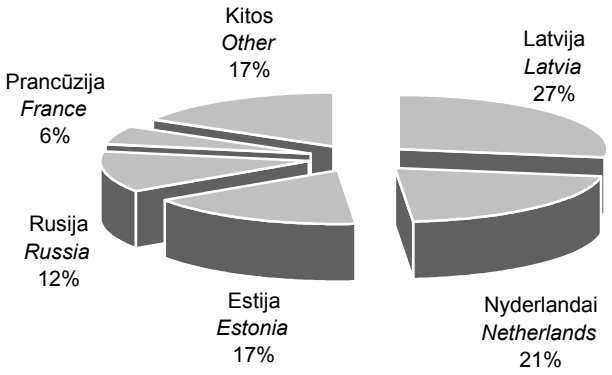

18 pav. Paukštienos eksporto struktūra 2008 metų I pusmetį
Figure 18. Structure of poultry meat export in the Ist half-year of 2008

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento prie LRV duomenys).

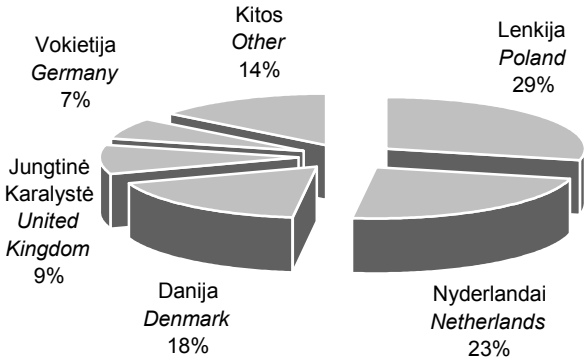

19 pav. Paukštienos importo struktūra 2008 metų I pusmetį
Figure 19. Structure of poultry meat import in the Ist half-year of 2008

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento prie LRV duomenys).

Didžiąją dalį paukštienos 2008 metų sausio–birželio mėnesiais, kaip ir anksčiau, Lietuva įsivežė iš Lenkijos (4,2 tūkst. t), Nyderlandų (3,4 tūkst. t) ir Danijos (2,6 tūkst. t) (19 pav.). Likusi paukštienos dalis importuota iš dar 9 ES šalių.

Prognozės. Vištienos vidutinė pardavimo kaina 2008 metais nuolat auga. Tolimesnė kainų kryptis priklausys nuo naujojo grūdų derliaus kainų. Todėl 2008 metų pabaigoje prognozuojama 590–600 Lt/100 kg vištų skerdenų pardavimo kaina. Nepaisant didėjančių kainų, vištiena išlieka pigiausia mėsos rūšis, todėl jos vartojimas bei gamyba turėtų augti ir toliau.

KIAUŠINIAI / *EGGS*

Lietuvoje ir ES pastaruoju laikotarpiu kiaušinių kainos labai išaugo. Taip nutiko dėl pasaulinėje rinkoje ypač pabrangusių grūdų (tuo pačiu – ir vištų dedeklių lesalų brangimo). Nepaisant gamintojams patrauklių kainų, kiaušinių surinkimas mažėjo. Per 2008 metų I pusmetį mūsų šalyje jų surinkta 5,5 proc. mažiau nei praėjusiais metais ir 1,5 proc. mažiau nei 2006-aisiais. Tam įtakos turėjo 2008 metais dėl išaugusių kainų kritusi šių produktų paklausa. 2008 metų sausio–birželio mėnesiais parduota 5,6 proc. mažiau kiaušinių nei tuo pačiu laikotarpiu prieš metus (1 pav.).

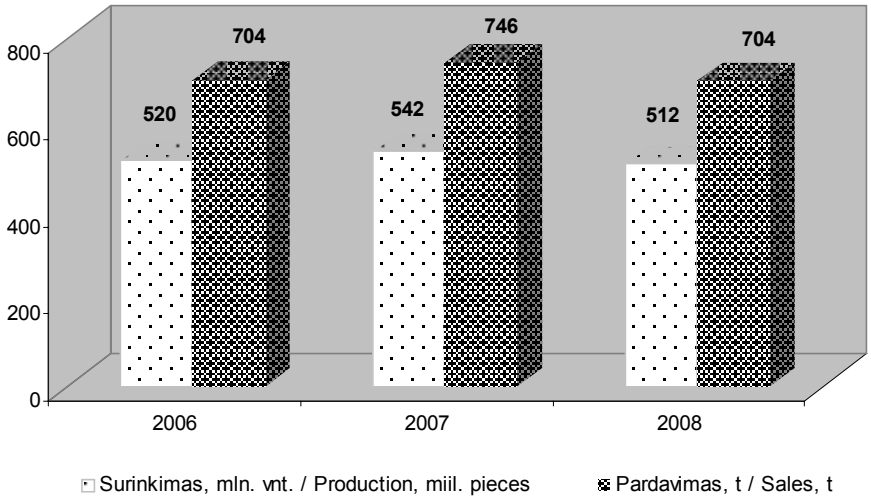

1 pav. Kiaušinių surinkimas ir pardavimas Lietuvoje 2006–2008 metų I pusmetį
Figure 1. Production and sales of eggs in Lithuania in the Ist half-year of 2006–2008

Šaltiniai: Statistikos departamento prie LRV ir ŽŪM duomenys.

Vidaus rinka. 2008 metų sausio–liepos mėnesiais Lietuvoje kiaušinių supirkimas sumažėjo apie 13 proc., palyginti su 2007-ųjų (2 pav.), ir apie 13,4 proc., palyginti su 2006-ųjų atitinkamu laikotarpiu. Per pirmuosius 2008 metų septynis mėnesius mūsų šalyje tesupirkta 48,7 proc. surinktų kiaušinių, o prieš metus šis santykis siekė 52,8 proc., 2006-aisiais – 55,3 proc.

2008 metais vidutinė kiaušinių kaina yra pati didžiausia per visus kelerius pastaruosius metus. Šviežių supakuotų A klasės kiaušinių vidutinė didmeninė kaina šių metų sausio–rugpjūčio mėnesiais 30,8 proc. viršijo 2007-ųjų to paties laikotarpio kainą, o palyginti su 2006-aisiais, šie produktai buvo brangesni 54,1 proc. (3 pav.). 2008 metų rugpjūčio mėnesį kiaušinių kaina, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu mėnesiu, buvo išaugusi 16,3 proc. Darant prielaidą, kad ankstesnių metų tendencijos kartosis, metų pabaigoje prognozuojama rekordiškai aukšta šviežių supakuotų A klasės kiaušinių vidutinė didmeninė kaina. L grupės kiaušiniai 2008 metų pirmuosius aštuonis mėnesius, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, buvo pabrangę 26,9 proc.

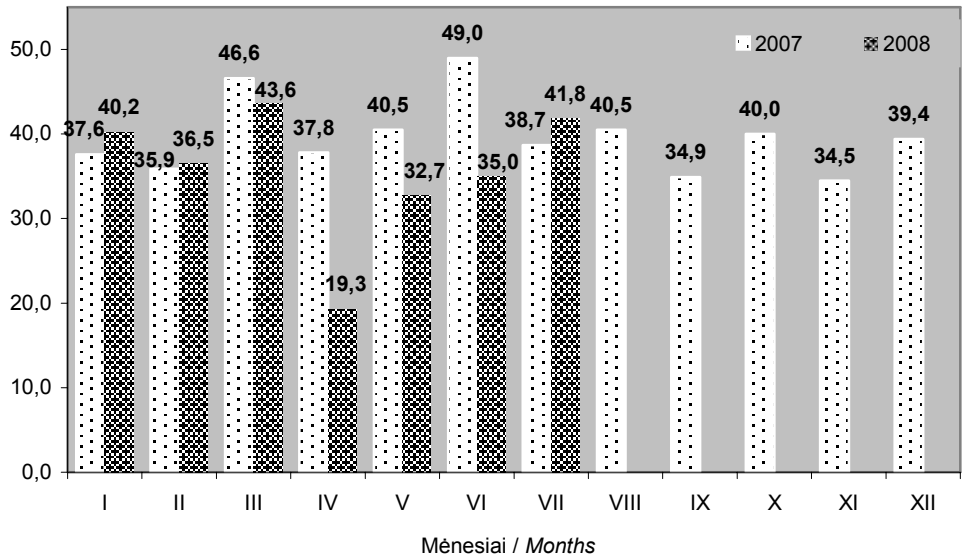

2 pav. Kiaušinių supirkimas Lietuvoje 2007 ir 2008 metais, mln. vnt.
Figure 2. Purchase of eggs in Lithuania in 2007 and 2008, mill. pieces

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

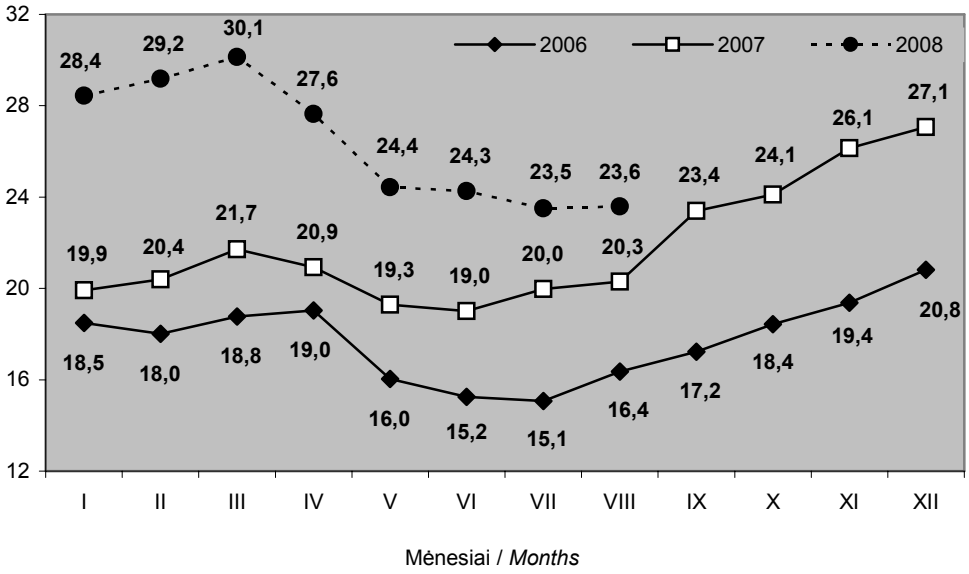

3 pav. Šviežių supakuotų A klasės kiaušinių vidutinės didmeninės kainos (be PVM) Lietuvoje 2006–2008 metais, Lt/100 vnt.
Figure 3. Average wholesale price (VAT excl.) of eggs (Class A, packed) in Lithuania in 2006–2008, Lt/100 pieces

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Kiaušinių kainos didėjo ir kitose ES valstybėse. 2008 metų sausio–rugpjūčio mėnesiais ES kiaušiniai kainavo vidutiniškai 9,4 proc. brangiau nei tuo pačiu metu 2007-aisiais (1 lentelė). Labiausiai jie pabrango Estijoje – 40 proc., o atpigo tik Nyderlanduose – 5,4 proc. Konkurencingiausios kiaušinių kainos buvo Nyderlanduose, Belgijoje ir Maltoje. Šiose valstybėse kiaušiniai kainavo apie 20,4 proc. mažiau nei vidutiniškai ES. Didžiausios kiaušinių kainos, kaip įprasta, buvo Švedijoje – 68,2 proc. didesnės nei vidutiniškai ES. Lietuvoje kiaušiniai šiemet buvo 9,3 proc. brangesni nei vidutiniškai ES (prieš metus iki ES vidurkio trūko 8,3 proc.). Mūsų šalis buvo viena iš tų, kurioje šie produktai brango labiausiai.

Mažmeninė kiaušinių kaina Lietuvoje 2008 metais pradėjo mažėti. Liepos mėnesį po ilgo kilimo, kuris tęsėsi iki 2008-ųjų kovo, kiaušiniai mažmeninėje rinkoje kainavo 3,1 proc. mažiau nei sausio mėnesį ir 6,7 proc. – nei kovo. Tačiau ji gerokai viršijo 2007 ar 2006 metų to paties laikotarpio lygį, atitinkamai 28 ir 52,1 proc. (4 pav.). Prognozuojama, kad 2008 metais mažmeninė kiaušinių kaina Lietuvoje IV ketvirtį vėl gali pasiekti metų pradžioje buvusį lygį.

Žemės ūkio rūmų duomenimis, Lietuvos turguose kiaušinių kainos kasmet didėjo. 2007 metų sausio–rugpjūčio mėnesiais paukštynų kiaušiniai kainavo 29,5 proc. daugiau nei 2007-ųjų atitinkamu laikotarpu, o kaimiški – 25 proc.

Palyginus kiaušinių kainas Lietuvos ir kitų ES šalių sostinėse, mūsų šalyje jie nėra brangiausi. Rygoje ir Taline jie 2008 metų birželio mėnesį kainavo atitinkamai 5 proc. ir 15 proc., o Stokholme – net 43,8 proc. brangiau (5 pav.).

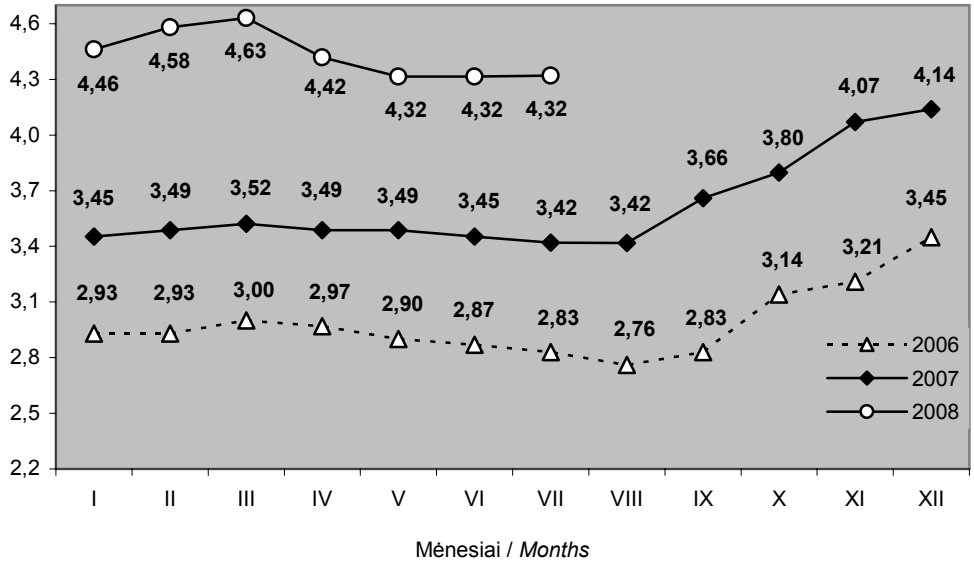

4 pav. Mažmeninės kiaušinių kainos Lietuvoje 2006–2008 metais, Lt/10 vnt.
Figure 4. Retail prices of eggs in Lithuania in 2006–2008, Lt/10 pieces

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

1 lentelė / *Table 1*

Šviežių L–M grupės kiaušinių vidutinės didmeninės kainos ES valstybėse 2007 ir 2008 metų sausio–rugpjūčio mėnesiais, Lt/100 kg

Average wholesale prices of fresh eggs (L–M group) in the EU countries in January–August 2007 and 2008, Lt/100 kg

Šalis / *Country*	2007	2008	Pokytis, proc. *Change, %*
Nyderlandai / *Netherlands*	294,0	278,3	94,6
Belgija / *Belgium*	290,2	316,5	109,0
Malta / *Malta*	291,7	332,1	113,9
Vokietija / *Germany*	323,9	337,5	104,2
Prancūzija / *France*	316,5	340,5	107,6
Austrija / *Austria*	325,6	350,3	107,6
Bulgarija / *Bulgaria*	306,0	350,8	114,7
Portugalija / *Portugal*	332,9	351,4	105,6
Ispanija / *Spain*	321,0	355,5	110,7
Rumunija / *Romania*	333,3	358,6	107,6
Slovakija / *Slovakia*	317,7	380,7	119,8
Čekija / *Czech Republic*	303,2	385,2	127,1
Jungtinė Karalystė / *United Kingdom*	382,2	396,1	103,6
Vengrija / *Hungary*	359,0	412,9	115,0
Lenkija / *Poland*	342,1	418,3	122,3
Lietuva / *Lithuania*	**325,7**	**424,6**	**130,3**
Suomija / *Finland*	391,2	424,6	108,5
Estija / *Estonia*	305,7	427,9	140,0
Slovėnija / *Slovenia*	402,1	450,1	111,9
Latvija / *Latvia*	346,6	458,5	132,3
Graikija / *Greece*	378,9	459,8	121,3
Airija / *Ireland*	455,5	516,3	113,3
Danija / *Denmark*	472,3	538,5	114,0
Italija / *Italy*	499,4	540,0	108,1
Kipras / *Cyprus*	434,9	572,5	131,6
Švedija / *Sweden*	550,6	653,0	118,6
ES / *EU*	**355,0**	**388,3**	**109,4**

Šaltinis: Europos Komisijos duomenys.

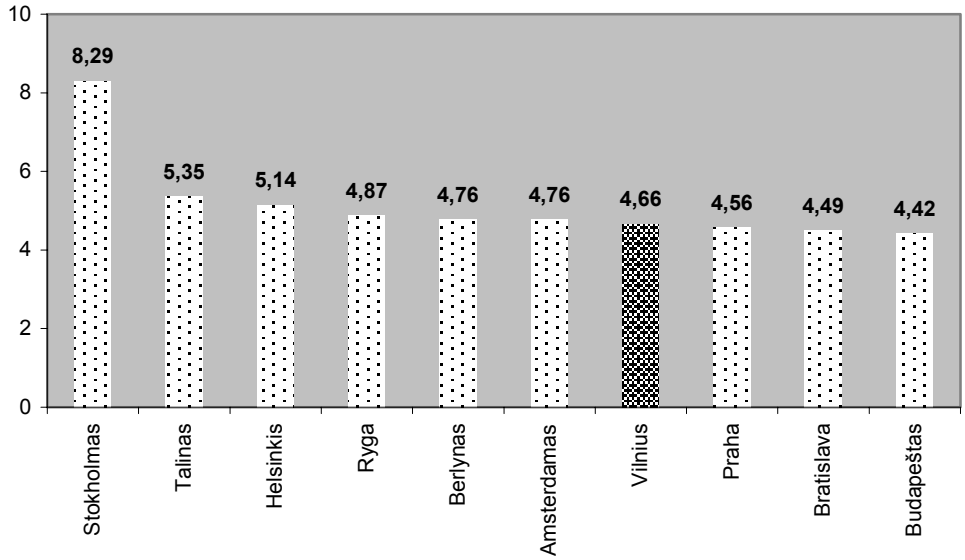

5 pav. Mažmeninės kiaušinių kainos kai kurių ES valstybių sostinėse 2008 metų birželio mėnesį, Lt/kg
Figure 5. Retail prices of eggs in the capital cities of selected EU countries in June 2008, Lt/kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

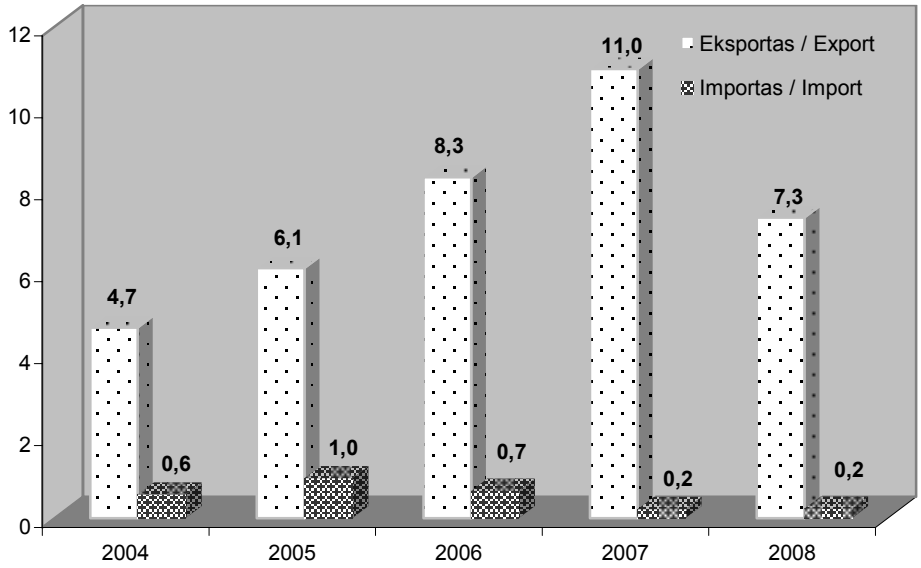

6 pav. Lietuvos užsienio prekyba kiaušiniais 2004–2008 metų I pusmetį, tūkst. t
Figure 6. Lithuanian foreign trade in eggs in the Ist half-year of 2004–2008, thou t

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento prie LRV duomenys).

Užsienio prekyba. 2008 metų I pusmetį Lietuvos užsienio prekybos naminių paukščių kiaušiniais balansas, kaip ir daugelį pastarųjų metų, buvo teigiamas (6 pav.). Tačiau šiemet dėl išaugusių kainų jis pradėjo mažėti, palyginti su 2007-aisiais – 33,6 proc., su 2006-aisiais – 12 proc.

Per 2008 metų pirmuosius šešis mėnesius Lietuvoje įvairaus apdorojimo kiaušinių eksportas beveik 32 kartus viršijo įvežamos produkcijos kiekį. Eksportuota apie 24 proc. Lietuvoje surinktų kiaušinių (7,3 tūkst. t už 27,5 mln. Lt), arba 33,1 proc. mažiau ir už 13,5 proc. mažesnę sumą nei per tą patį laiką prieš metus. Vidutinė įvairaus apdorojimo vienos išvežtos kiaušinių tonos kaina 2008 metų I pusmetį buvo 29,3 proc. didesnė nei 2007-aisiais tuo pačiu metu.

Daugiausia naminių paukščių kiaušinių per 2008 metų pirmuosius šešis mėnesius eksportuota į Latviją (2,2 tūkst. t), Estiją (1,7 tūkst. t) ir Vokietiją (1,2 tūkst. t) (7 pav.). Iš viso kiaušiniai iš Lietuvos vežti į 11 ES šalių ir į Rusiją, Ukrainą bei Gruziją.

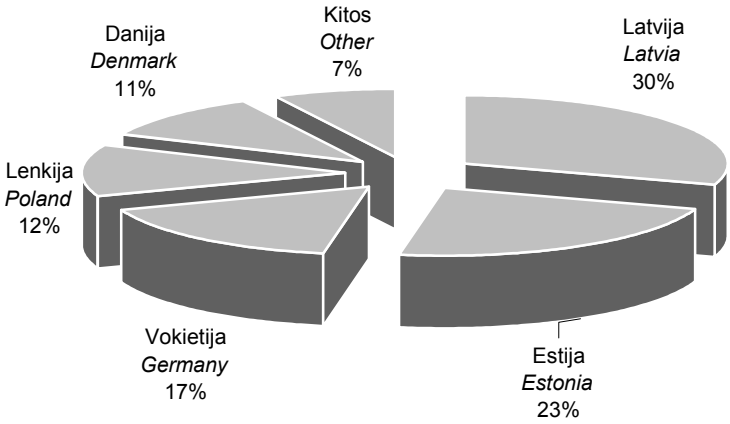

7 pav. Kiaušinių eksporto struktūra 2008 metų I pusmetį
Figure 7. Structure of egg export in the Ist half-year of 2008

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento prie LRV duomenys).

Per 2008 metų sausio–birželio mėnesius į mūsų šalį importuota 232,7 t kiaušinių už kiek daugiau nei 2 mln. Lt. Tai apie 0,7 proc. Lietuvoje surenkamų kiaušinių. Jų įvežta apie 5,4 proc. daugiau ir už 4,4 proc. didesnę sumą nei prieš metus. Vidutinė įvairaus apdorojimo vienos įvežtos kiaušinių tonos kaina šiemet buvo apie 1 proc. mažesnė nei 2007-aisiais tuo pačiu laikotarpiu.

2008 metų I pusmetį daugiausia naminių paukščių kiaušinių įvežta iš Latvijos (120,1 t), Vokietijos (46,5 t) ir Lenkijos (42,6 t) (8 pav.). Iš viso į Lietuvą naminių paukščių kiaušiniai buvo importuojami iš 9 ES šalių.

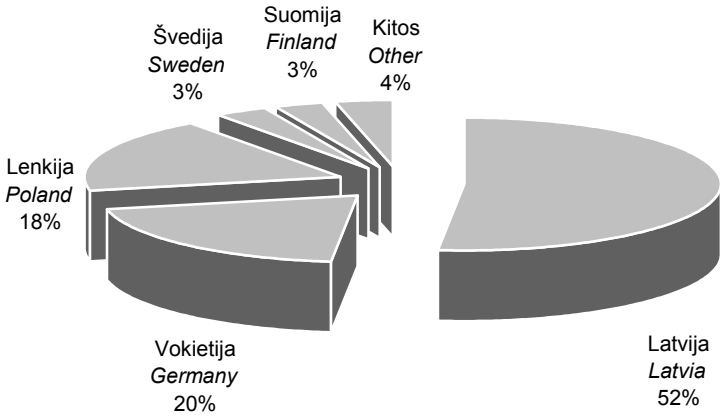

8 pav. Kiaušinių importo struktūra 2008 metų I pusmetį
Figure 8. Structure of egg import in the Ist half-year of 2008

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento prie LRV duomenys).

Prognozės. Palyginti su praėjusiais metais, ES stebimas kiaušinių brangimas. Lietuvoje šis procesas taip pat labai ryškus. Prognozuojama, kad didmeninė A klasės kiaušinių vidutinė kaina 2008 metų pabaigoje gali išaugti iki 29 Lt/100 vnt., o mažmeninės kiaušinių kainos gali pasiekti 2008 metų sausio kainas. Dėl didelių lietuviškų kiaušinių kainų toliau mažės kiaušinių vartojimas vidaus rinkoje ir paklausa užsienyje – tai dar šiek tiek sumažins šių produktų gavybą.

LIETUVOS UŽSIENIO PREKYBA ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTAIS 2008 METŲ I PUSMETĮ
LITHUANIAN FOREIGN TRADE IN AGRICULTURAL AND FOOD PRODUCTS IN THE IST HALF-YEAR OF 2008

Tamara PETUCHOVA

Statistikos departamento rugsėjo mėnesio duomenimis, per 2008 metų I pusmetį iš Lietuvos eksportuota žemės ūkio ir maisto produktų už 4080 mln. Lt (24,4 proc. daugiau nei per atitinkamą 2007 m. laikotarpį). Importuota už 3646 mln. Lt (24,3 proc. daugiau nei per atitinkamą 2007 m. laikotarpį). Prekybos balansas 2007 ir 2008 metų I pusmetį buvo teigiamas, 2008-aisiais jis siekė 434 mln. Lt (palyginti su 2007 m., išaugo 1,25 karto). Užsienio prekybos apyvarta padidėjo daugiau nei 24 proc.

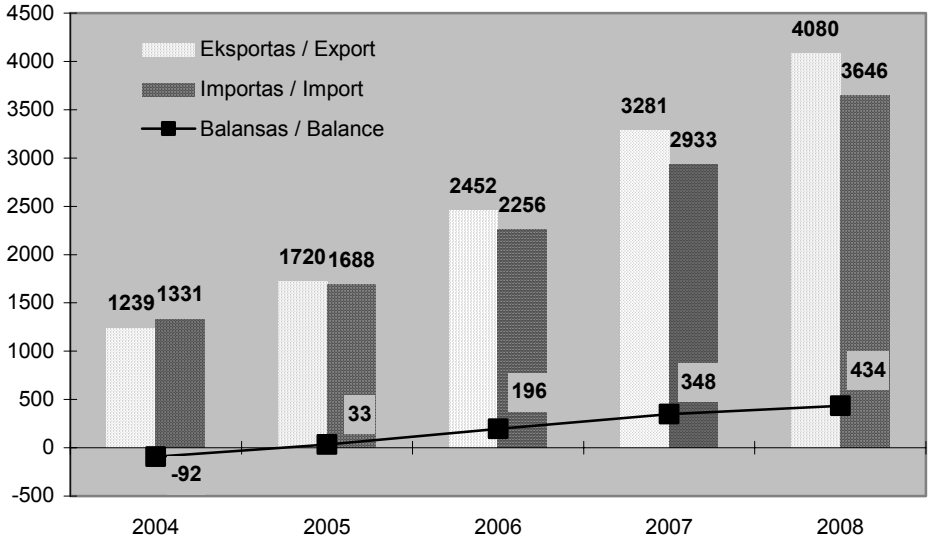

1 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas, importas ir užsienio prekybos balansas 2004–2008 metų I pusmetį, mln. Lt
Figure 1. Export, import and foreign trade balance of agricultural and food products in the 1st half-year of 2004–2008, mill. Lt

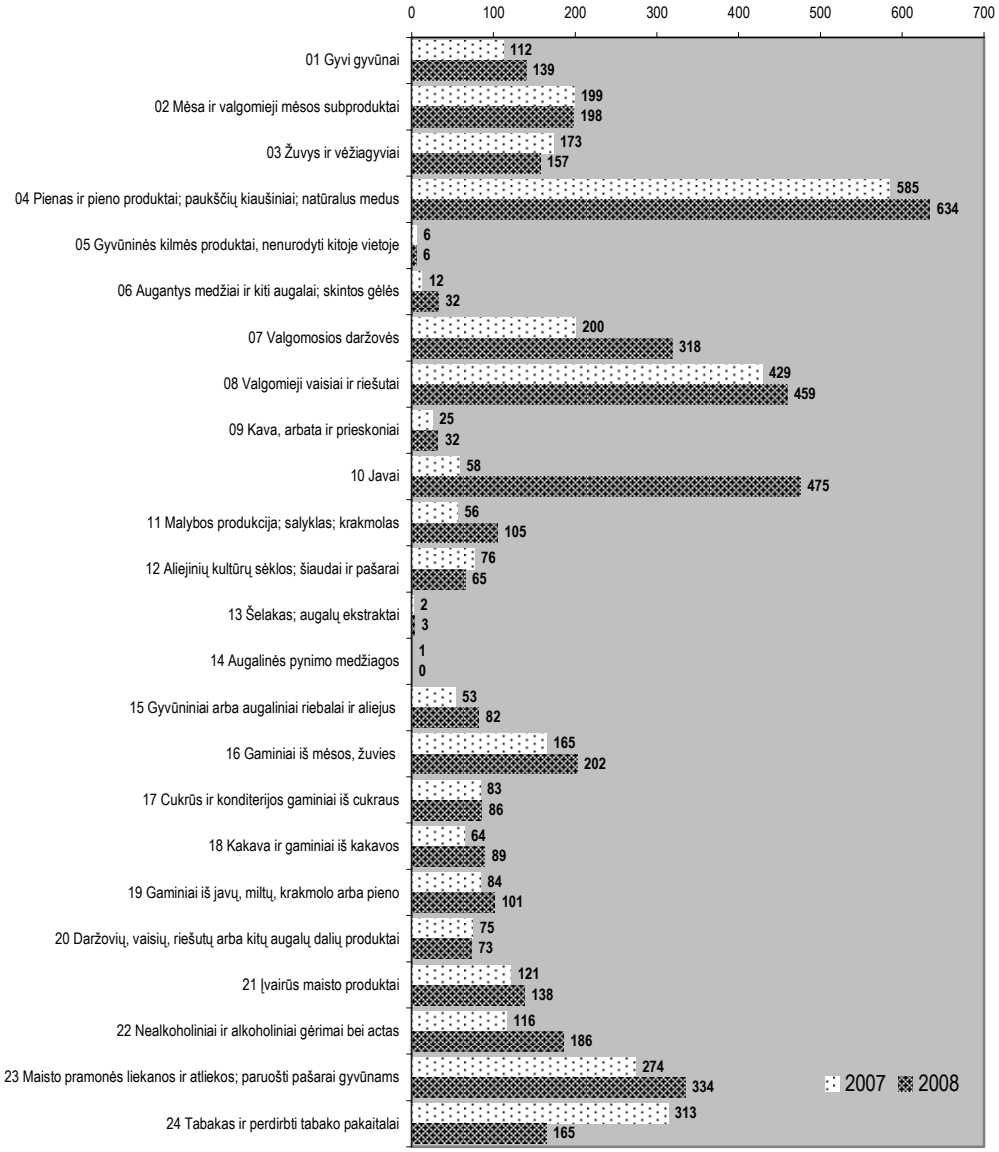

2 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas 2007 ir 2008 metų I pusmetį, mln. Lt
Figure 2. Export of agricultural and food products in the 1st half-year of 2007 and 2008, mill. Lt

Palyginti su atitinkamu 2007-ųjų laikotarpiu, per 2008 metų I pusmetį padidėjo 17 iš 24 KN *produktų grupių* eksportas. Grūdų eksportuota 8,2 karto, malybos produktų – 1,9 karto, įvairių gėrimų, daržovių, riebalų ir aliejaus – 1,6 karto, gaminių iš kakavos – 1,4 karto daugiau. Labiausiai sumažėjo tabako gaminių eksportas – jų buvo išvežta 1,9 karto, aliejinių augalų sėklų – 15 proc., žuvų – 10 proc. mažiau. Šiek tiek sumažėjo mėsos (0,5 proc.) ir paruoštų bei konservuotų daržovių eksportas (2 proc.).

Tradiciškai daugiausia eksportuota pieno ir jo produktų – už 604 mln. Lt, eksporto vertė buvo 9,4 proc. didesnė nei 2007-ųjų atitinkamu laikotarpiu. 2008 metų I pusmetį pieno produktų eksportas (59 proc. – sūriai ir varškė, 17 proc. – pieno milteliai ir kondensuotas pienas, 12 proc. – nekoncentruotas pienas ir grietinėlė ir kt.) sudarė 15 proc. viso žemės ūkio maisto produktų eksporto.

2007 metų II pusmetį gerokai išaugo daugumos eksportuojamų pieno produktų pasaulinės kainos pirmiausia dėl pieno paklausos padidėjimo kai kuriose šalyse. Per 2008-ųjų I pusmetį eksportuojamų sūrių vidutinė kaina palaipsniui mažėjo: sausį pasiekusi maksimumą – 14,56 Lt/kg, birželį buvo tik 11,73 Lt/kg, t. y. beveik 20 proc. mažesnė. Sviesto kaina, smarkiai šoktelėjusi 2007 metų liepą–spalį ir sparčiai mažėjusi metų pabaigoje (gruodį, palyginti su spaliu, buvo 1,6 karto mažesnė), 2008-ųjų I pusmetį kito nedaug. Tada vidutinė eksportuoto sviesto kaina (8,88 Lt/kg) buvo beveik 33 proc. didesnė nei 2007 metų atitinkamu laikotarpiu.

36 proc. pieno produktų eksportuota į Rusiją, po 14 proc. – į Italiją ir Vokietiją, 7 proc. – į Latviją, 5,3 proc. – į Nyderlandus, 4,8 proc. – į Lenkiją. Į šias šalis išvežta beveik 82 proc. visų iš Lietuvos eksportuotų pieno produktų.

Antroje vietoje pagal eksporto vertę – grūdai. 2008 metais per nagrinėjamą laikotarpį jų išvežta už 475 mln. Lt, 8,2 karto daugiau nei atitinkamu 2007-ųjų laikotarpiu. Iš Lietuvos eksportuota 396 tūkst. t kviečių, 57 tūkst. t miežių, 33 tūkst. t rugių, 24 tūkst. t avižų. Palyginti su 2007 metų I pusmečiu, minėtų grūdų kainos buvo didesnės, ypač kviečių ir rugių, atitinkamai 1,9 ir 1,4 karto, miežių ir avižų – 1,2 karto. Daugiausia kviečių eksportuota į Alžyrą, Turkiją, Maroką, miežių – į Lenkiją, Daniją, Latviją, rugių – į Vokietiją ir Lenkiją. 62 proc. eksportuotų grūdų išvežta į trečiąsias šalis.

Trečioje vietoje pagal vertę – vaisiai ir uogos (11 proc. viso eksporto). Jų eksportuota už 459 mln. Lt, palyginti su 2007 metų atitinkamu laikotarpiu, šių produktų išvežta 7 proc. daugiau. Tik 6 proc. eksportuotų vaisių ir riešutų buvo užauginta Lietuvoje, kiti – reeksportuoti. Didžiausią eksporto dalį sudarė obuoliai (49 proc. vaisių eksporto) ir uogos (12 proc.). 77 proc. vaisių ir uogų išvežta į Rusiją.

Daug eksportuota maisto pramonės atliekų ir paruoštų pašarų gyvūnams – už 332 mln. Lt, 22 proc. daugiau nei per 2007-ųjų atitinkamą laikotarpį. 80 proc. šių produktų sudarė šunų ir kačių ėdalas, 9,0 proc. – rapsų sėklų išspaudos. Pagrindinės eksporto šalys – Jungtinė Karalystė, Rusija, Lenkija, Baltarusija, Vokietija.

Daug buvo eksportuota daržovių (vertė siekė 318 mln. Lt, sudarė 7,8 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto, palyginti su atitinkamu 2007 m. laikotarpiu, padidėjo 1,5 karto), gaminių iš mėsos, žuvų (atitinkamai 202 mln. Lt, 5,0 proc., padidėjo 23 proc.), mėsos (198 mln. Lt, 4,8 proc., sumažėjo 0,5 proc.), įvairių gėrimų (186 mln. Lt, 4,5 proc., padidėjo 1,6 karto), tabako gaminių (165 mln. Lt, 4,0 proc., sumažėjo 1,9 karto).

33 proc. eksportuotų produktų (tarp jų produktai, perdirbti Lietuvoje, kurių daugiau kaip 50 proc. vertės buvo sukurta užsienyje) yra nelietuviškos kilmės. Lietuviškos kilmės vaisiai sudarė vos 6 proc. viso šių produktų eksporto, daržovės – 9 proc. atitinkamų produktų, kava, arbata – 15 proc., nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai – 29 proc., įvairūs maisto produktai (21 grupės – ekstraktai, padažai, sriubų ir sultinių koncentratai ir pan.) – 33 proc., riebalai ir aliejus – 36 proc. (3 pav.).

Reeksportuotų į ES-27 šalis produktų vertė sudarė 20 proc., į trečiąsias – 49 proc. visų eksportuotų į šias šalis produktų vertės.

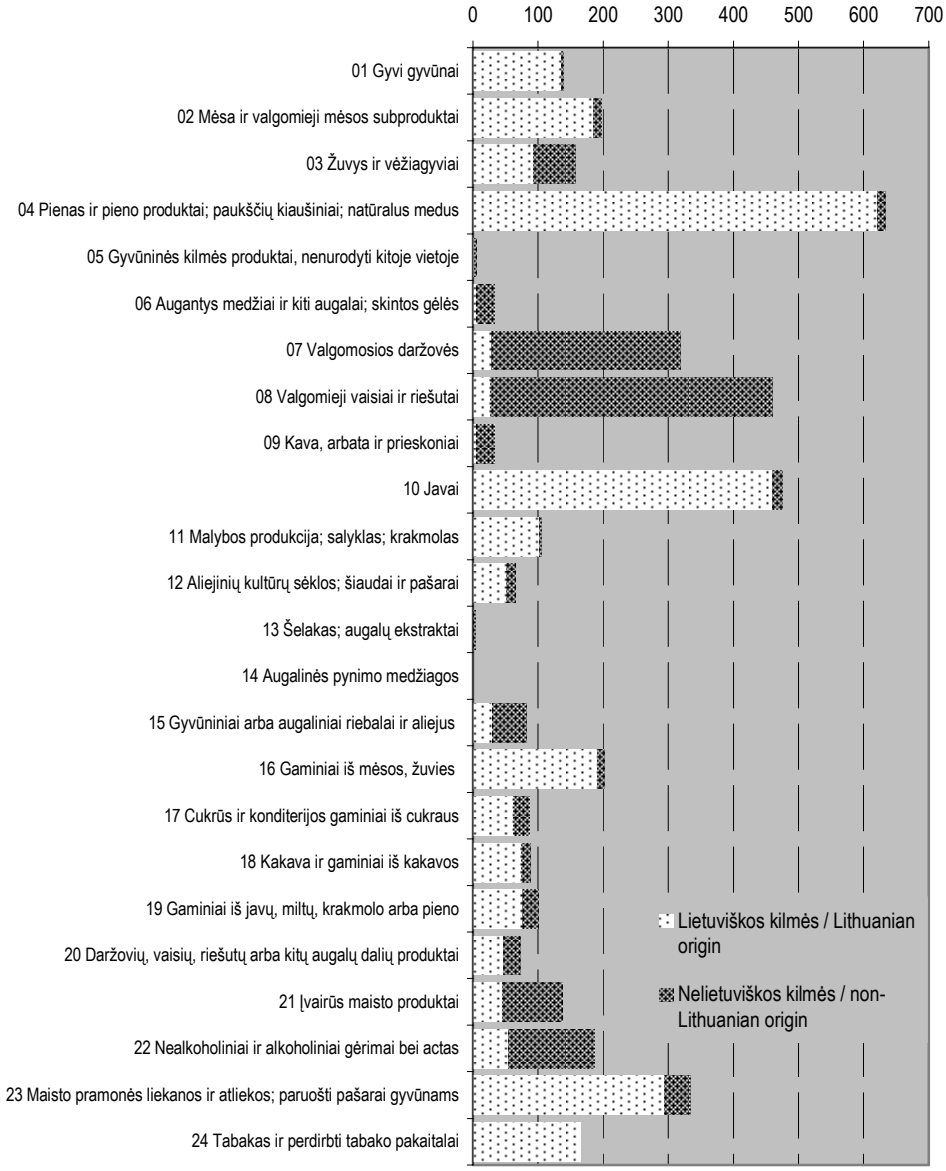

3 pav. Lietuviškos ir nelietuviškos kilmės žemės ūkio ir maisto produktų eksportas 2008 metų I pusmetį, mln. Lt

Figure 3. Export of Lithuanian and non-Lithuanian origin agricultural and food products in the 1st half-year of 2008, mill. Lt

Per nagrinėjamą laikotarpį iš KN keturių pagrindinių žemės ūkio ir maisto produktų skyrių daugiausia buvo eksportuota augalinių produktų (II skyriaus, 06-14 KN kodai). Palyginti su atitinkamu 2007-ųjų laikotarpiu, eksporto vertė padidėjo 1,7 karto. 2007 metų I pusmetį šių produktų reeksportas sudarė 75 proc., 2008-ųjų – 54 proc. Lietuviškos kilmės produktų buvo eksportuota 3,2 karto daugiau, o reeksporto vertė teišaugo 26 proc. Antroje vietoje – paruoštų maisto produktų, gėrimų, tabako gaminių skyriaus produktų eksportas (IV skyriaus, 16-24 KN kodai), trečioje – gyvų gyvūnų ir gyvūninės kilmės produktų grupės (I skyriaus, 01-05 KN kodai). Ir IV, ir I skyrių produktų eksporto vertė padidėjo 6 proc. IV skyriuje lietuviškos kilmės produktai sudarė 73 proc., I – 91 proc.

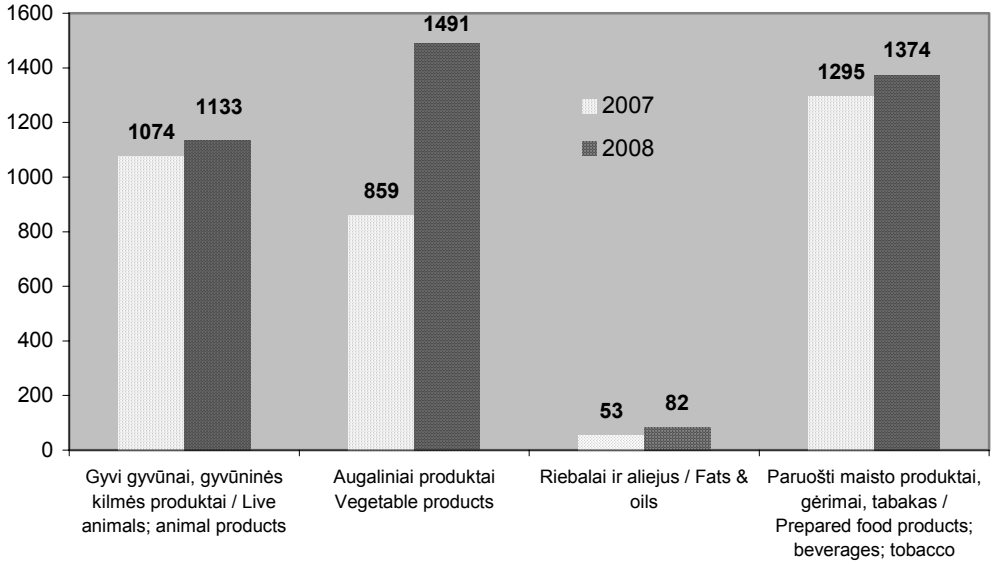

4 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas pagal KN skyrius 2007 ir 2008 metų I pusmetį, mln. Lt
Figure 4. Export of agricultural and food products by CN section in the 1st half-year of 2007 and 2008, mill. Lt

2008 metų I pusmetį žemės ūkio ir maisto produktų eksporto į tris šalių grupes (ES-15 – šalis ES senbuves, ES-12 – naująsias ES nares, kurios kartu sudaro ES-27, ir trečiąsias šalis – ne ES nares) analizė parodė, kad palyginti su 2007 metų atitinkamu laikotarpiu, eksportas į ES-15 sumažėjo 6,8 proc., į ES-12 – padidėjo 25 proc., į ES-27 – 6,0 proc., vertė sudarė 2297 mln. Lt. Eksporto į ES šalis dalis – 56 proc., sumažėjo, palyginti su atitinkamu 2007-ųjų laikotarpiu, 9,7 procentinio punkto, o eksportas į trečiąsias šalis išaugo 1,6 karto, ir jo dalis visame žemės ūkio ir maisto produktų eksporte padidėjo nuo 34 iki 44 proc.

Į ES-15 daugiausia eksportuota pieno ir jo produktų (už 250 mln. Lt), šunų ir kačių ėdalo (už 174 mln. Lt), gaminių ir konservų iš mėsos, žuvų (už 127 mln. Lt). Į ES-12 daugiausia eksportuota pieno ir jo produktų (už 100 mln. Lt), įvairių maisto produktų (21 KN grupės, už 97 mln. Lt), grūdų (už 93 mln. Lt), tabako gaminių (už 71 mln. Lt).

Į trečiąsias šalis daugiausia eksportuota vaisių ir uogų (už 374 mln. Lt), grūdų (už 293 mln. Lt), daržovių (už 273 mln. Lt), pieno ir jo produktų (už 254 mln. Lt), nealkoholinių ir alkoholinių gėrimų (už 108 mln. Lt), produktų, naudojamų gyvūnų pašarams (už 106 mln. Lt). Minėtų produktų vertė sudarė 79 proc. visų eksportuotų į šias šalis produktų vertės.

2008 metų I pusmetį svarbiausios eksporto partnerės buvo Rusija (31 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto), Latvija (14 proc.), Vokietija (11 proc.), Lenkija (6,1 proc.), Estija (5,9 proc.). Daugiausia išaugo eksportas į Lenkiją (1,5karto), Rusiją (1,4 karto). 1,3 karto padidėjo eksportas į Estiją, Baltarusiją, Daniją. Naujų grūdų realizavimo galimybių buvo rasta Alžyre (eksportuota 98 tūkst. t grūdų už 103 mln. Lt), Turkijoje (72 tūkst. t už 69 mln. Lt), Vokietijoje (54 tūkst. t už 48 mln. Lt).

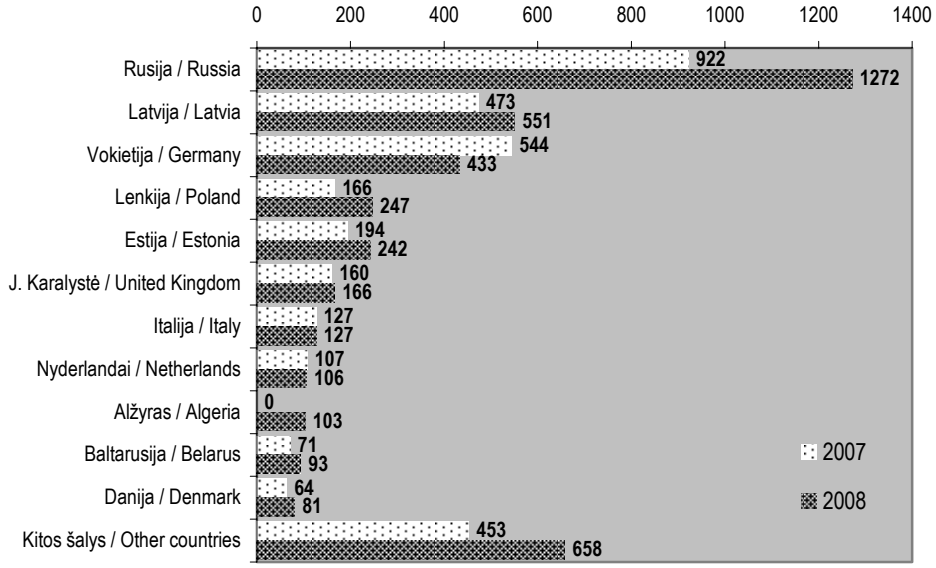

5 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas pagal šalis 2007 ir 2008 metų I pusmetį, mln. Lt
Figure 5. Export of agricultural and food products by country in the 1st half-year of 2007 and 2008, mill. Lt

Per 2008 metų I pusmetį į Rusiją buvo eksportuota žemės ūkio ir maisto produktų už 1272 mln. Lt, eksportas padidėjo 1,4 karto. Daugiausia išvežta obuolių (už 208 mln. Lt, 16 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto į šią šalį), sūrių (199 mln. Lt, beveik 16 proc.), pievagrybių, paprikų ir kitų daržovių (99 mln. Lt, 7,7 proc.), įvairių kopūstų (už 69 mln. Lt, 5,4 proc.), vyno (66 mln. Lt, 5,2 proc.), kiaulienos (58 mln. Lt, 4,5 proc.), produktų, naudojamų gyvūnų pašarams (56 mln. Lt, 4,4 proc.), pomidorų (54 mln. Lt, 4,2 proc.), uogų (53 mln. Lt, 4,1 proc.), jautienos (52 mln. Lt, 4,1 proc.). Šių produktų vertė sudarė 72 proc. visų per nagrinėjamą laikotarpį eksportuotų į Rusiją žemės ūkio ir maisto produktų vertės.

Per nagrinėjamą laikotarpį į Latviją eksportuota 16 proc. daugiau žemės ūkio ir maisto produktų nei per atitinkamą 2007 metų laikotarpį. Daugiausia buvo išvežta cigarečių (už 66 mln. Lt, 12 proc.

žemės ūkio ir maisto produktų eksporto į Latviją vertės), cukraus (27 mln. Lt, 5,0 proc.), sūrių (25 mln. Lt, 4,7 proc., 1,6 karto daugiau nei per atitinkamą 2007 m. laikotarpį), maisto produktų kūdikiams ir kitų 2106 KN grupės produktų (24 mln. Lt, 4,6 proc.), kavos ekstraktų ir koncentratų (22 mln. Lt, 4,2 proc.).

Eksportas į Vokietiją, palyginti su atitinkamu 2007-ųjų laikotarpiu, sumažėjo 26 proc. 21 proc. jo sudarė cigaretės (88 mln. Lt), tačiau vertė sumažėjo 2,5 karto. 11 proc. eksporto vertės teko gaminiams ir konservams iš žuvų (46 mln. Lt, 1,8 karto daugiau), 60 proc. jų sudarė produktai iš surimio. Daug išvežta grietinėlės (37 tūkst. Lt, tačiau 25 proc. mažiau nei 2007 m. I pusmetį); kviečių (36 mln. Lt), kurie prieš metus visai nebuvo vežami į Vokietiją; žuvų filė (32 mln. Lt, 37 proc. mažiau); pieno miltelių (26 mln. Lt); šunų ir kačių ėdalo (24 mln. Lt, 2 kartus mažiau). Minėti produktai sudarė 67 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto į Vokietiją.

Eksportas į Rusiją, Vokietiją ir Latviją 2008 metų I pusmetį sudarė 55 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto (2007 m. I pusmetį – 59 proc.).

Per 2008 metų I pusmetį į Lietuvą importuota žemės ūkio ir maisto produktų už 3646 mln. Lt, 24 proc. daugiau nei per 2007-ųjų atitinkamą laikotarpį. Iš 24 produktų grupių sumažėjo tik cukraus, įvairių maisto produktų grupės (21 KN kodas – ekstraktų, padažų, sriubų ir sultinių pusgaminių ir pan.) ir tabako bei jo gaminių importas.

Per nagrinėjamą laikotarpį tradiciškai daugiausia buvo importuota valgomųjų vaisių ir riešutų (už 529 mln. Lt, beveik 15 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų importo, 17 proc. daugiau). Daug importuota mėsos (309 mln. Lt, 8,5 proc. viso importo, 1,4 karto daugiau), nealkoholinių ir alkoholinių gėrimų (307 mln. Lt, 8,4 proc., 1,2 karto daugiau), daržovių (273 mln. Lt, 7,5 proc., beveik 1,5 karto daugiau), žuvų ir vėžiagyvių (266 mln. Lt, 7,3 proc., 14 proc. daugiau).

40 proc. vaisių ir riešutų importo sudarė obuoliai (210 mln. Lt, įvežta 100 tūkst. t, 79 proc. jų – iš Lenkijos), 16 proc. – citrusinių vaisiai (85 mln. Lt, 33 tūkst. t), 7,6 proc. – vynuogės (40 mln. Lt, 8 tūkst. t), 7,6 proc. – bananai (40 mln. Lt, 15 tūkst. t), 7,2 proc. – uogos (38 mln. Lt, 7,5 tūkst. t). Pažymėtina, kad didelė dalis įvežtų į Lietuvą obuolių buvo reeksportuota. 40 proc. vaisių ir riešutų importo sudarė importas iš Lenkijos (210 mln. Lt), 13 proc. – iš Nyderlandų (69 mln. Lt), po 6,5 proc. – iš Italijos ir Ispanijos (po 34 mln. Lt), 5,2 proc. – iš Vokietijos (28 mln. Lt), 5,0 proc. – iš Belgijos (26 mln. Lt). Iš šių šalių buvo įvežta 76 proc. visų importuotų vaisių ir riešutų.

Per 2008 metų I pusmetį į Lietuvą buvo įvežta 3,0 tūkst. t galvijienos (1,2 karto daugiau nei per atitinkamą 2007 m. laikotarpį), 34 tūkst. t kiaulienos (1,5 karto daugiau), 15 tūkst. t vištienos (1,2 karto mažiau). 2007 metų I pusmetį 6,7 proc. importuotos kiaulienos buvo reeksportuota, o 2008 metais – tik 0,8 proc. Vidutinės mėsos importo kainos padidėjo: galvijienos – 1,2 karto (nuo 598 Lt/t iki 715 Lt/t), kiaulienos – 15 proc. (nuo 514 Lt/t iki 591 Lt/t), paukštienos – 8 proc. (nuo 385 Lt/t iki 416 Lt/t), o įvežtų produktų vertė – atitinkamai 1,4, 1,7 ir 1,1 karto. 83 proc. galvijienos buvo importuota iš Latvijos ir Lenkijos, 73 proc. kiaulienos – iš Lenkijos, Vokietijos, Estijos, 75 proc. paukštienos – iš Lenkijos, Nyderlandų, Danijos.

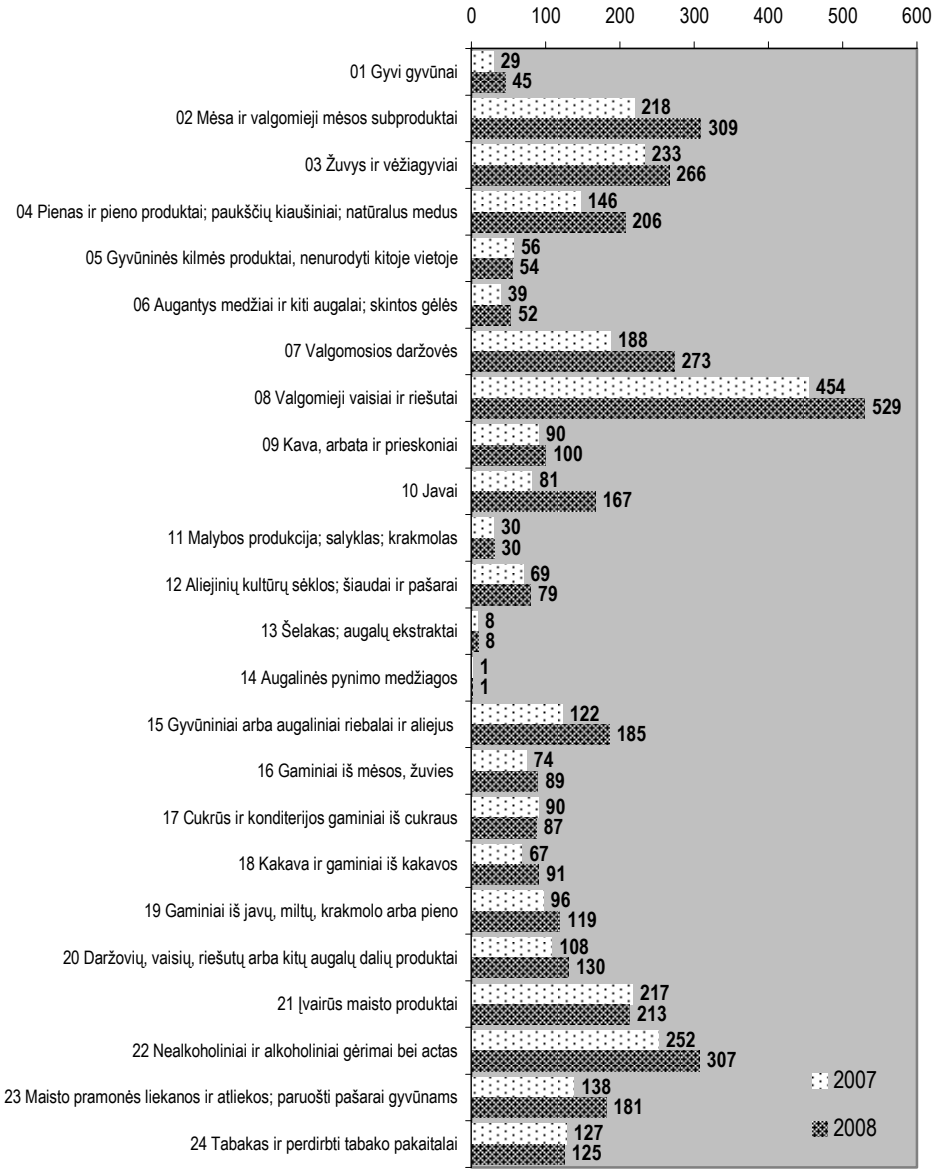

6 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų importas 2007 ir 2008 metų I pusmetį, mln. Lt
Figure 6. Import of agricultural and food products in the 1st half-year of 2007 and 2008, mill. Lt

55 proc. importuotų gėrimų vertės teko gėrimams, įvežtiems iš Latvijos (18 proc.), Estijos (17 proc.), Lenkijos (13 proc.), Italijos (7,5 proc.). Daugiausia nealkoholinių gėrimų įvežta iš Estijos, Lenkijos, Latvijos, Vengrijos, salyklinio alaus – iš Estijos, Lenkijos, Vokietijos, Latvijos, Čekijos (iš šių šalių importuota 70 proc. salyklinio alaus), vyno ir fermentuotų gėrimų – iš Italijos, Ispanijos, Prancūzijos, Estijos (56 proc.), stiprių alkoholinių gėrimų – iš Latvijos, Prancūzijos, Estijos, Slovakijos (66 proc.).

Daržovių importuota už 273 mln. Lt. Įvežta 51 tūkst. t kopūstų (2,4 karto daugiau nei per atitinkamą 2007 m. laikotarpį), 24 tūkst. t pomidorų (1,3 karto daugiau), 14 tūkst. t bulvių (1,3 karto mažiau), 13 tūkst. t morkų, burokėlių, ridikų ir panašių šakniavaisių (1,7 karto daugiau). Daugiausia daržovių importuota iš Lenkijos, Nyderlandų ir Ispanijos – vertė sudarė 81 proc. visų įvežtų daržovių vertės.

Didžiausią dalį žuvų ir vėžiagyvių importo sudarė žuvų filė ir kita žuvų mėsa (48 proc. importo vertės). Daugiausia žuvų filė atvežta iš Kazachstano, Vietnamo, JAV, Islandijos, Kinijos, šviežių ir atšaldytų žuvų – iš Švedijos, Latvijos, Vokietijos, Danijos, sušaldytų žuvų – iš Nyderlandų, Norvegijos, Ispanijos, Vokietijos.

Nuo 2005 metų į Lietuvą pradėta importuoti žaliavinį pieną ir grietinėlę, skirtus perdirbti. Per 2005 metų I pusmetį buvo importuota 10,8 tūkst. t už 10,5 mln. Lt, 2006-ųjų – 47,9 tūkst. t už 46,1 mln. Lt, 2007-ųjų – 86,8 tūkst. t už 85,5 mln. Lt, o 2008-ųjų – 94,3 tūkst. t už 110,5 mln. Lt. 95 proc. įvežto per nagrinėjamą laikotarpį į Lietuvą žaliavinio pieno ir grietinėlės buvo importuota iš Latvijos. 2005–2007 metų I pusmetį vidutinė importo kaina kito mažai, o 2008-ųjų atitinkamu laikotarpiu ji viršijo 2007-ųjų kainą 18 proc. (buvo 1172 Lt/t). Pagrindinė priežastis – kainų didėjimas 2007-ųjų II pusmetį, kai kainos išaugo visame pasaulyje, o importo į Lietuvą vidutinė kaina siekė 1113 Lt/t.

Per nagrinėjamą laikotarpį daugiausia importuota paruoštų maisto produktų, gėrimų, ir tabako gaminių prekių – už 1342 mln. Lt. Palyginti su 2007 metų atitinkamu laikotarpiu, šių prekių importas padidėjo 1,1 karto. Augalinių bei gyvūninės kilmės skyrių produktų importas išaugo 1,3 karto, riebalų ir aliejaus – 1,5 karto.

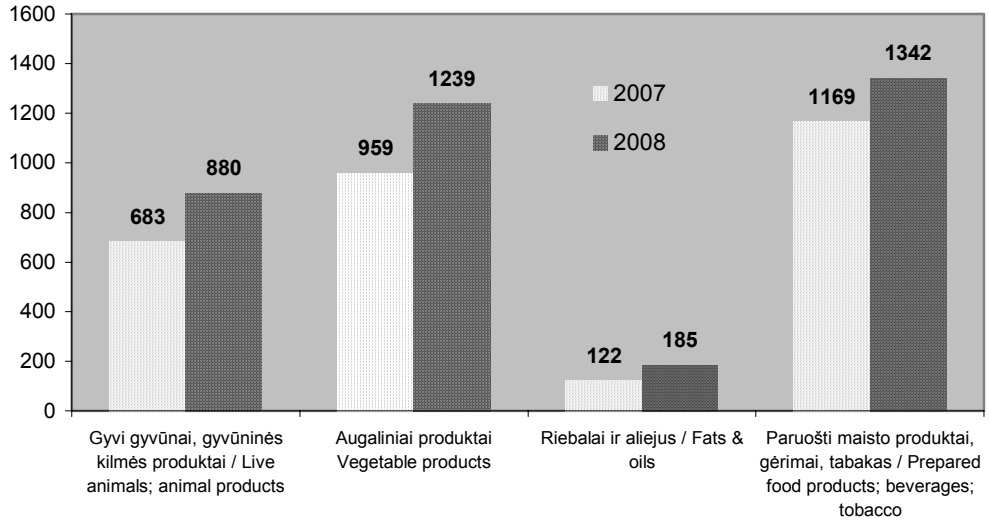

7 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų importas pagal KN skyrius 2007 ir 2008 metų I pusmetį, mln. Lt
Figure 7. Import of agricultural and food products by CN section in the 1st half-year of 2007 and 2008, mill. Lt

Importo iš ES-15 dalis padidėjo 1,0 procentiniu punktu ir sudarė 40 proc. viso importo, o vertė padidėjo 27 proc. (siekė 2403 mln. Lt). 0,4 procentinio punkto padidėjo importas iš ES-12 šalių. Iš viso importas iš ES-27 šalių išaugo 26 proc., o jo dalis visame žemės ūkio ir maisto produktų importe – 1,4 procentinio punkto. Nors importas iš trečiųjų šalių padidėjo 14 proc., jo dalis sumažėjo.

Per nagrinėjamą laikotarpį daugiausia produktų įvežta iš Lenkijos, Latvijos, Vokietijos, Nyderlandų, Estijos. Importas iš šių penkių šalių sudarė 61 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų importo.

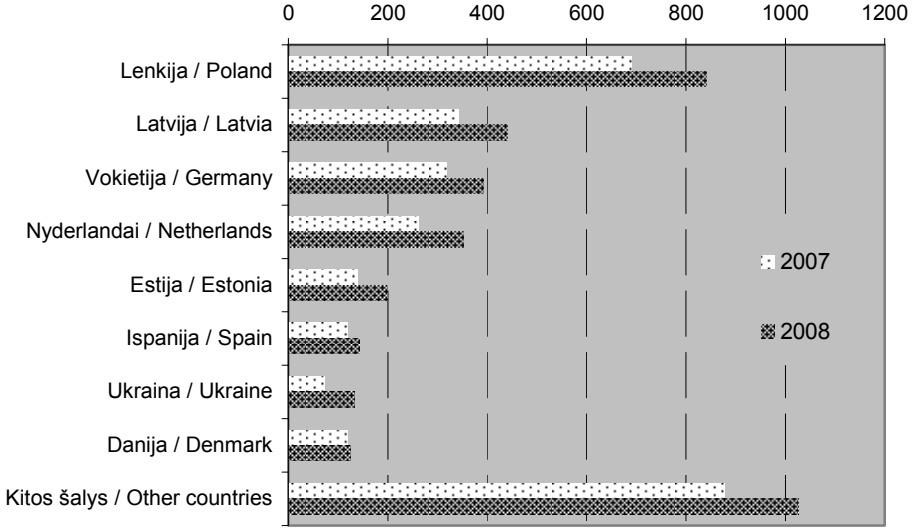

8 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų importas pagal šalis 2007 ir 2008 metų I pusmetį, mln. Lt
Figure 8. Import of agricultural and food products by country in the 1st half-year of 2007 and 2008, mill. Lt

Per nagrinėjamą laikotarpį importas iš Lenkijos sudarė 840 mln. Lt (23 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų importo), palyginti su 2007-ųjų I pusmečiu, išaugo 1,2 karto. Iš Lenkijos daugiausia importuota obuolių – už 166 mln. Lt, kiaulienos – už 82 mln. Lt, kopūstų – už 59 mln. Lt, mineralinių ir gazuotų vandenų – už 27 mln. Lt, dešrų ir panašių gaminių iš mėsos – už 26 mln. Lt, pomidorų – už 25 mln. Lt.

Importas iš Latvijos (už 440 mln. Lt) sudarė 12 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų importo, palyginti su 2007-ųjų atitinkamu laikotarpiu, išaugo 28 proc. Sparčiai didėjo nekoncentruoto pieno ir grietinėlės importas, jų įvežta už 104 mln. Lt. Pieno importas sudarė 24 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų importo iš Latvijos, cigarečių – 11 proc. (46 mln. Lt), kviečių – 6,7 proc. (29 mln. Lt), šviežių ir atšaldytų žuvų – 4,5 proc. (20 mln. Lt), stiprių alkoholinių gėrimų – 4,5 proc. (19 mln. Lt), duonos, pyragų – 4,0 proc. (17 mln. Lt).

Importas iš Vokietijos siekė 392 mln. Lt – 11 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų importo į Lietuvą. Palyginti su 2007-ųjų atitinkamu laikotarpiu, importas iš Vokietijos išaugo 1,2 karto. Daugiausia buvo įvežta kiaulienos (už 40 mln. Lt), kavos (už 22 mln. Lt), įvairių 2106 KN grupės maisto produktų, kurių didelę dalį sudaro maisto produktai kūdikiams (už 21 mln. Lt), gyvūniniai produktai, netinkami vartoti žmonių maistui (už 20 mln. Lt), rapsų ir sojų aliejus (kiekvieno iš jų – už 17 mln. Lt).

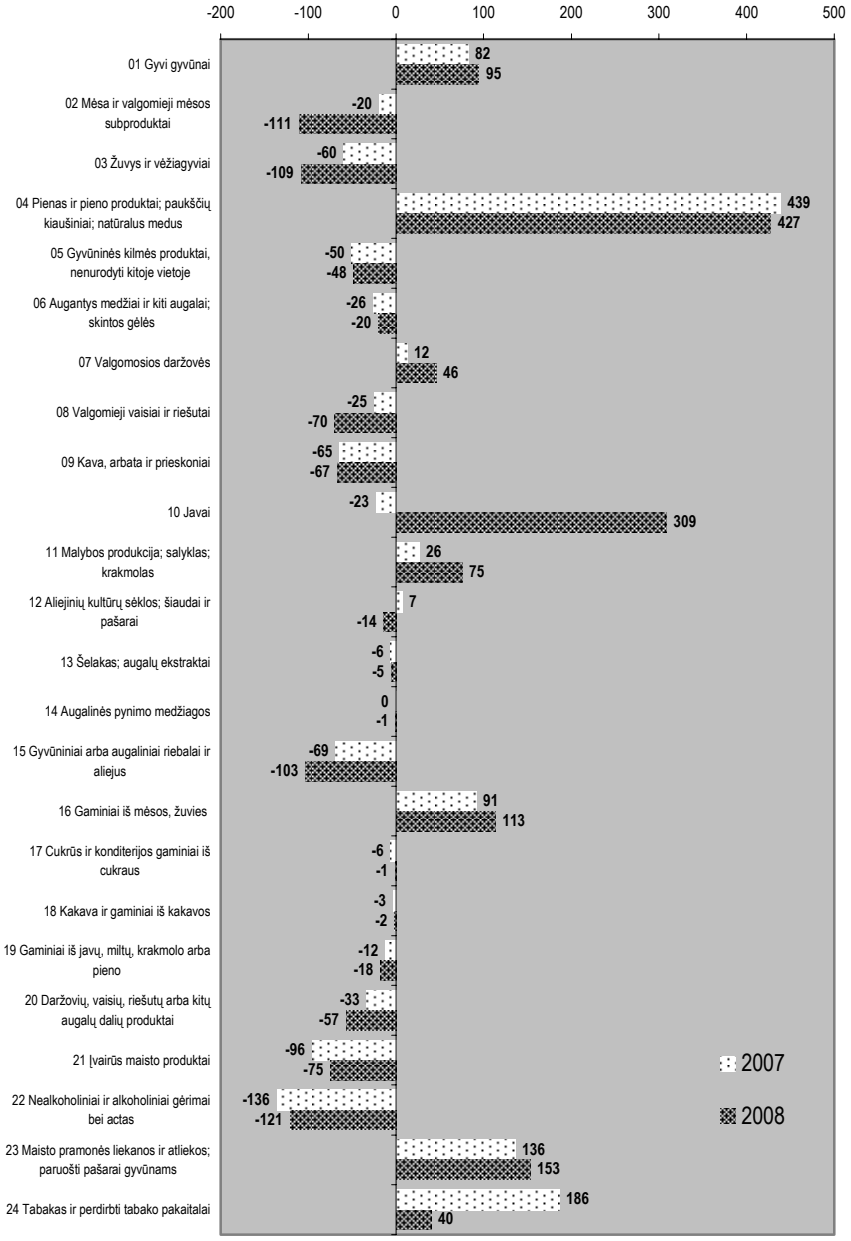

9 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų užsienio prekybos balansai pagal produktų grupes 2007 ir 2008 metų I pusmetį, mln. Lt

Figure 9. Balances of foreign trade in agricultural and food products by product group in 1st half-year of 2007 and 2008, mill. Lt

Užsienio prekybos žemės ir maisto produktais balansas 2008 metų I pusmetį buvo teigiamas, siekė 434 mln. Lt ir viršijo 2007-ųjų atitinkamo laikotarpio balansą beveik 25 proc.

Didelis teigiamas buvo prekybos pienu ir jo produktais balansas, tačiau didėjant žaliavinio pieno importui, jis buvo mažesnis nei per atitinkamą 2007-ųjų laikotarpį. Prekybos grūdais balansas, buvęs neigiamas praeitų metų I pusmetį, tapo teigiamas ir siekė net 309 mln. Lt. Teigiami taip pat buvo prekybos maisto pramonės atliekomis ir gyvūnų pašarais, gaminiais iš mėsos bei žuvų, gyvais gyvūnais, malybos produkcija, daržovėmis, tabako gaminiais balansai. Didžiausi neigiami buvo prekybos gėrimais, mėsa, žuvimis ir vėžiagyviais, įvairiais maisto produktais (21 KN grupė) balansai (9 pav.).

Prekybos analizė pagal pagrindinius produktų skyrius parodė, kad, palyginti su atitinkamu 2007-ųjų laikotarpiu, 2008 metų I pusmetį pagerėjo tik II skyriaus balansas. Teigiami buvo prekybos gyvais gyvūnais ir gyvūninės kilmės produktais (I grupės) bei paruoštais maisto produktais, gėrimais ir tabako gaminiais (IV grupės) balansai (10 pav.), tačiau abu sumažėjo: I grupės – 1,5 karto, IV – net 4 kartus. Prekybos riebalais ir aliejumi balansas buvo neigiamas, 1,5 karto didesnis nei 2007 metų I pusmetį.

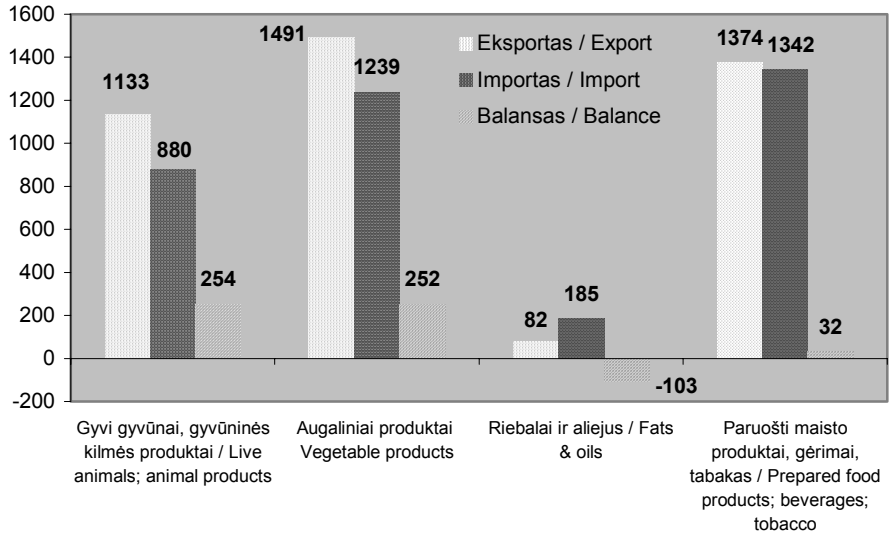

10 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų užsienio prekybos balansas pagal KN skyrius 2007 ir 2008 metų I pusmetį, mln. Lt

Figure 10. Balances of foreign trade in agricultural and food products by CN section in 1st half-year of 2007 and 2008, mill. Lt

Prekybos analizė pagal šalių grupes parodė, kad prekybos su trečiosiomis šalimis balansas buvo teigiamas, palyginti su 2007 metų I pusmečiu, išaugęs 2 kartus ir siekęs 1214 mln. Lt. Prekybos su ES-15 ir ES-12 šalimis balansai buvo neigiami ir pasikeitė ne Lietuvos naudai. Prekybos su šalimis ES senbuvėmis balansas 2007-ųjų I pusmetį buvęs teigiamas (141 mln. Lt), tapo neigiamas ir siekė 260 mln. Lt. Prekybos su naujosiomis ES narėmis neigiamas balansas sudarė 520 mln. Lt, jo reikšmė buvo 1,3 karto didesnė nei per atitinkamą 2007-ųjų laikotarpį. Prekybos ES vidaus rinkoje (su ES-27) neigiamas balansas padidėjo 2,9 karto ir siekė 780 mln. Lt.

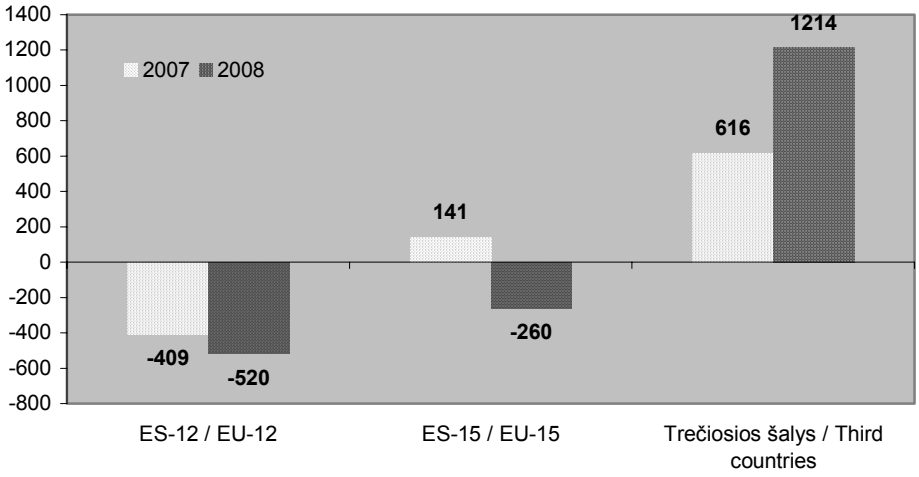

11 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų užsienio prekybos balansas pagal šalių grupes 2007 ir 2008 metų I pusmetį, mln. Lt

Figure 11. Balances of foreign trade in agricultural and food products by country group in 1st half-year of 2007 and 2008, mill. Lt

Užsienio prekybos 2008 metų I pusmečio apyvartos analizė pagal šalių grupes parodė, kad didžiausia apyvarta buvo su naujosiomis ES narėmis (siekė 2717 mln. Lt, palyginti su 2007 m., atitinkamu laikotarpiu, padidėjo 25 proc.). Antroje pagal apyvartą vietoje buvo prekyba su ES-15 šalimis (atitinkamai 2656 mln. Lt, 9,3 proc.). Iš viso prekybos su ES šalimis apyvarta išaugo 17 proc. Prekybos su trečiosiomis šalimis apyvarta siekė 2353 mln. Lt, padidėjo 1,5 karto. Didžiausia apyvartos dalis – 70 proc. – atiteko ES-27 šalims (2007 m. I pusmetį ji sudarė 74 proc.).

Svarbiausi 2008 metų I pusmetį užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais partneriai buvo Rusija (apyvarta sudarė 1322 mln. Lt, 17 proc. visos apyvartos), Lenkija (1087 mln. Lt ir 14 proc.), Latvija (992 mln. Lt ir 13 proc.), Vokietija (825 mln. Lt ir 11 proc.), Nyderlandai (457 mln. Lt ir 5,9 proc.), Estija (441 mln. Lt ir 5,7 proc.). Didžiausi teigiami prekybos balansai buvo su Rusija (1223 mln. Lt), Jungtine Karalyste (136 mln. Lt), Latvija (111 mln. Lt), Alžyru (103 mln. Lt) balansai, didžiausias deficitas – su Lenkija (593 mln. Lt), Nyderlandais (245 mln. Lt), Ukraina (117 mln. Lt), Ispanija (90 mln. Lt).

Summary

Over the first half-year of 2008 Lithuanian export of agricultural and food products totalled 4080 million Litas and the import amounted to 3646 million Litas. The trade balance was positive and reached 434 million Litas. In comparison with the corresponding period of 2006, the turnover of foreign trade increased by more than 24 per cent.

Among the largest amounts exported were dairy products, grains, fruit and berries, prepared animal fodder, while among the largest amounts imported were fruits and nuts, meat, various beverages, vegetables, fish and crustaceans. 56 per cent of products were exported to the EU countries and the import from these countries accounted for 84 per cent of the total import. The major trade partners were Russia, Poland, Latvia, Netherlands, and Estonia.

ŽEMĖS ŪKIO MATERIALINIŲ IŠTEKLIŲ SVARBA IR JŲ KAINŲ TENDENCIJOS
THE IMPORTANCE AND PRICE TENDENCIES OF AGRICULTURAL INPUTS

Laura PETRAUSKAITĖ

Beveik kiekviena veiklos rūšis kasdien tampa vis daugiau priklausoma nuo pasaulinių pokyčių. Prekių kainos labiau reaguoja ne į vietinės, o į pasaulinės rinkos pokyčius. Todėl ir Lietuvoje pastarosiomis dienomis sumaištį keliančių žemės ūkio materialinių išteklių rinkos tendencijų priežasčių reikėtų ieškoti pasaulinėje rinkoje, nuo kurios atsiriboti neįmanoma.

Straipsnio tikslas – išanalizuoti pagrindinių žemės ūkio ir maisto produktų gamybos materialinių išteklių svarbą ir jų kainų kaitos priežastis.

Darbe nagrinėjamos svarbiausių žemės ūkio ir maisto produktų kainas lemiančių gamybos materialinių išteklių kainų tendencijos Lietuvos, ES ir pasauliniu lygiu. Aiškinama, kokie veiksniai turi įtakos šiems pokyčiams. Apžvelgiama materialinių gamybos išteklių įtaka žemės ūkio ir maisto produktų savikainai.

Siekiant įgyvendinti užsibrėžtą tikslą, buvo naudotasi įvairių institucijų ataskaitomis, interneto svetainėse pateikiama informacija ir duomenų bazėmis. Informacija apdorota ir analizė atlikta remiantis loginės analizės ir sintezės metodu, sisteminant bei klasifikuojant ekonominius ir statistinius duomenis, remtasi indukcijos ir dedukcijos metodu. Rezultatams vaizdžiai pademonstruoti naudotas grafinis metodas ir lentelės.

Maisto produktų kainos. Per pastaruosius metus, žymiai išaugus žemės ūkio materialinių išteklių kainoms, maisto produktų kainos taip pat šoktelėjo į viršų. Tai geriausiai charakterizuoja maisto produktų krepšelio vidutinės kainos pokyčiai (1 pav.). Šį krepšelį sudaro: geriamasis pienas (3,5 proc. riebumo, tetrapake, neapdorotas ultra aukšta temperatūra, be priedų), sviestas (82 proc. riebumo, 200 g folijos pakuotėje), edamo/goudos tipo fermentinis sūris (45–50 proc. riebumo, fasuotas), natūralus jogurtas (1,7–2,5 proc. riebumo), kiaulienos nugarinė (šviežia, atvėsinta, be kaulo, nefasuota), jautienos nugarinė (šviežia, atvėsinta, be kaulo, nefasuota), viščiukas broileris (šviežias, atvėsintas, nesukapotas, be prieskonių), vištų kiaušiniai (L kategorijos), aukščiausios rūšies kvietiniai miltai (popierinėje pakuotėje), kvietinė sumuštinių duona, makaronai (spagečiai), cukrus (baltasis, smulkus), bulvės (II klasės, fasuotos), morkos (II klasės, fasuotos), baltagūžiai kopūstai (II klasės, nefasuoti), geltonieji svogūnai (II klasės, nefasuoti), bananai, geriamasis vanduo (negazuotas, be priedų, plastikinėje 1,5 l taroje), maistinis rapsų aliejus (plastikinėje taroje). Lietuvos sostinėje 2008 metų birželio mėnesį, palyginti su 2006-ųjų atitinkamu laikotarpiu, kai kurių maisto produktų krepšelio mažmeninės kainos pakilo 49,7 proc. Tai kone didžiausias padidėjimas tarp ES šalių. Kaimyninės Latvijos sostinėje šis rodiklis siekė 40,6 proc., Taline – 33,6 proc., Varšuvoje – 37,1 proc., Prahoje – 23,8 proc., Helsinkyje – 6,8 proc., o Vokietijos sostinėje – tik 2,4 proc.

Pagrindiniai žemės ūkio ištekliai, darantys įtaką maisto kainoms, yra naftos produktai, elektros energija, trąšos, pašarai ir augalų apsaugos priemonės.

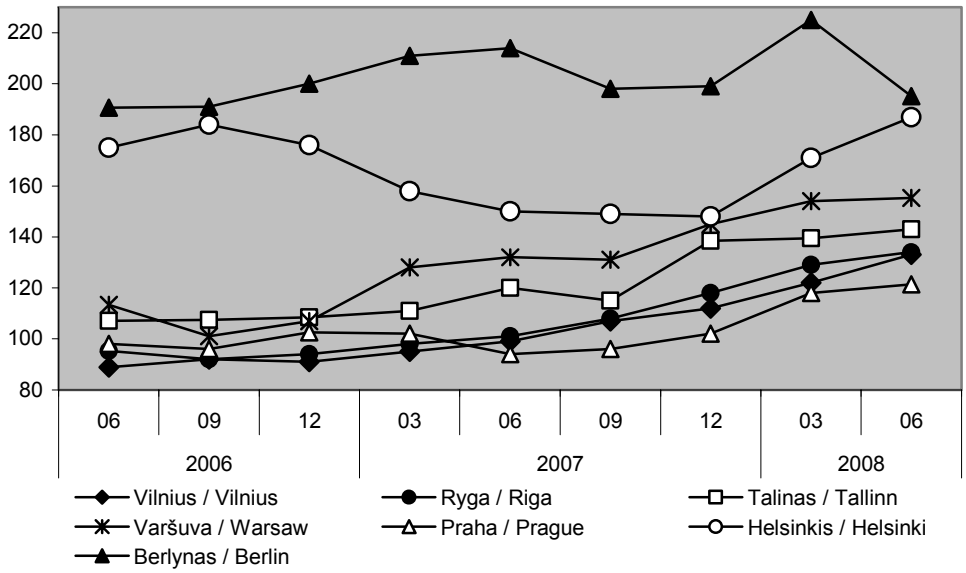

1 pav. Maisto produktų krepšelio mažmeninės kainos kai kurių ES šalių sostinėse 2006–2008 metais, Lt [6]

Figure 1. Retail prices of the food basket in selected EU countries in 2006–2008, Lt

Naftos produktai. Svarbiausias šių dienų diskusijų objektas yra nafta. Nuo jos kainos pokyčių priklauso daugelio kitų prekių kainos. Degalų naudojimas žemės ūkio produkcijai gaminti didesnę reikšmę turi augalininkystės sektoriuje. Lietuvos javų, rapsų specializacijos ūkiuose degalams tenka maždaug septintadalis visų išlaidų, daržininkystės ir sodininkystės ūkiuose – apie 7 proc., o kitos augalininkystės specializacijos ūkiuose – maždaug devintadalis. Tuo tarpu gyvulininkystės ūkiuose šis rodiklis siekia apie 2–3 proc.

Naftos kainų tendencijas lemia įvairūs veiksniai – ir politinė situacija, ir pati gamta. Prie gamtinių veiksnių galima priskirti įvairias stichijas, pavyzdžiui, uraganus. Jie beveik kasmet atėjus rudeniui sutrikdo naftos gavybos ir jos perdirbimo procesus, taip sumažindami pasiūlą ir pakeldami kainą. Ne mažesnės reikšmės turi ir tai, kad nafta yra senkantis išteklius, o pakaitalo paieškos nėra greitos. Taigi nafta tampa vis vertingesnė, o jos paklausa pasaulyje, deja, auga greičiau nei pasiūla (2 pav.).

Naftą eksportuojančių šalių organizacija prognozuoja, kad naftos paklausa ir toliau augs, o gamyba bus reguliuojama atsižvelgiant į paklausą. Taigi, esant tokioms ekonominėms aplinkybėms, pasaulinės naftos kainos sparčiai kyla. 1998–2008 metų laikotarpiu jos didėjo apie 8 kartus greičiau nei paklausa ar pasiūla (3 pav.). Tikėtina, kad ateityje naftos kainos ir toliau augs. Padėtį galėtų pakeisti tik efektyvaus naftos pakaitalo atradimas.

Lietuva nuosavų naftos išteklių beveik neturi. Taigi mūsų šaliai tenka taikytis prie globalios rinkos ir pirkti naftą tomis kainomis, kurias nustato didieji jos eksportuotojai. Nepaisant to, Lietuvoje žemės ūkio subjektai degalus įsigyja gana nedidelėmis kainomis, palyginti su kitų ES šalių subjektais. 2007 metais įsigyto dyzelino žemės ūkiui kaina Lietuvoje buvo beveik trečdaliu mažesnė nei ES vidurkis (1 lentelė).

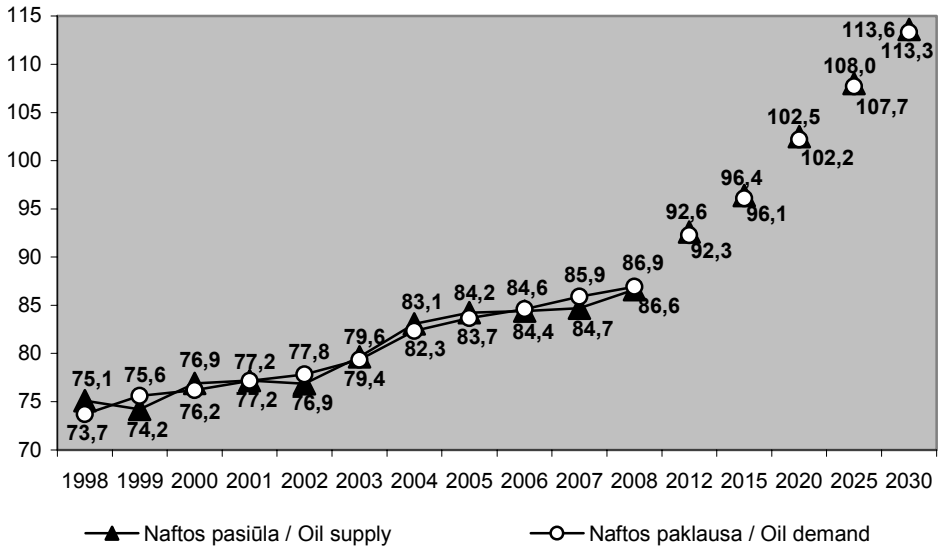

2 pav. Pasaulinis naftos pasiūlos ir paklausos balansas 1998–2030 metais, mln. barelių per dieną [13]
Figure 2. World oil supply and demand balance in 1998–2030, mill. barrels per day

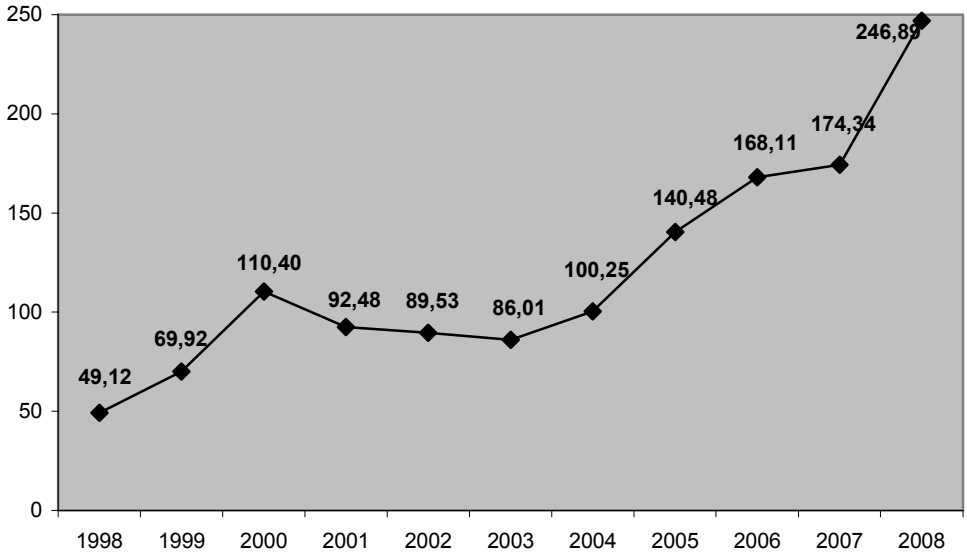

3 pav. Pasaulinės neapdirbtos naftos kainos 1998–2008 metais, Lt/barelį [13]
Figure 3. World prices of crude oil in 1998–2008, Lt/barrel

1 lentelė / *Table 1*

Dyzelino žemės ūkiui kainos ES šalyse 2003 ir 2007 metais, Lt/l [9]
Prices of diesel fuel for agriculture in the EU countries in 2003 and 2007, Lt/l

Šalis / *Country*	**2003**	**2007**	**Pokytis, proc. *Change, %***
Kipras / *Cyprus*	...	0,59	x
Liuksemburgas / *Luxemburg*	...	1,63	x
Lietuva / *Lithuania*	1,55	1,63	105,3
Belgija / *Belgium*	...	1,68	x
Danija / *Denmark*	1,22	2,01	165,5
Jungtinė Karalystė / *United Kingdom*	1,20	2,03	168,8
Ispanija / *Spain*	1,32	2,04	154,5
Portugalija / *Portugal*	1,29	2,17	168,3
Nyderlandai / *Netherlands*	1,53	2,25	147,1
Latvija / *Latvia*	1,51	2,60	172,3
Švedija / *Sweden*	2,21	2,93	132,8
Austrija / *Austria*	2,09	2,98	142,1
Vengrija / *Hungary*	2,15	3,02	140,2
Bulgarija / *Bulgaria*	...	3,26	x
Rumunija / *Romania*	...	3,26	x
Malta / *Malta*	2,03	3,30	162,4
Graikija / *Greece*	2,38	3,32	139,6
Čekija / *Czech Republic*	2,37	...	x
Lenkija / *Poland*	2,24	...	x
Slovėnija / *Slovenia*	2,01	...	x
Vokietija / *Germany*	2,65	...	x
ES / *EU*	1,86	2,39	128,8

Lietuvoje dyzelinas žemės ūkiui ne tik pigiau kainavo, bet ir brango iki 2007 metų kur kas lėtesniais tempais nei kitose ES šalyse (4 pav.). Palyginti su ES vidurkiu, per 2003–2007 metų laikotarpį jis Lietuvoje pabrango 23,5 procentinio punkto mažiau, tačiau 2008-aisiais jo kainos pastebimai išaugo dėl bendrų pasaulinių tendencijų.

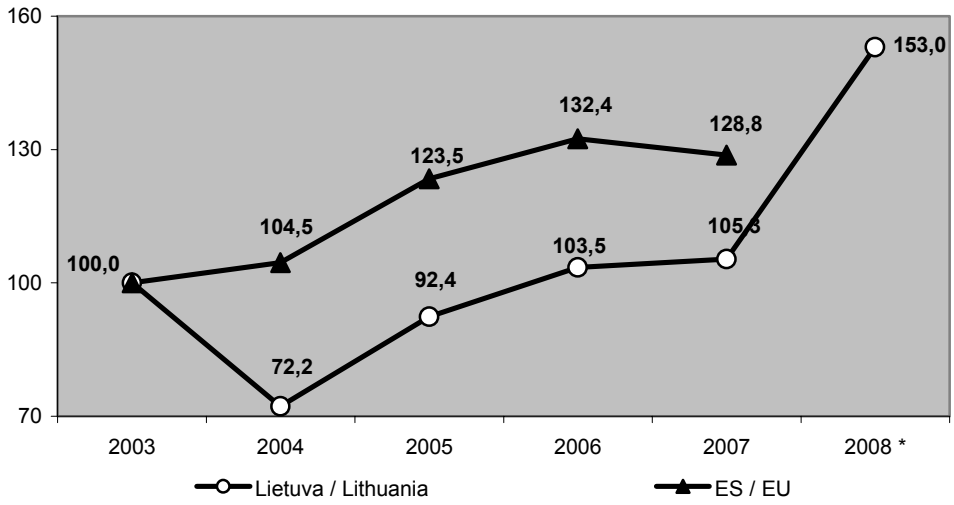

4 pav. Dyzelino žemės ūkiui kainų pokyčiai Lietuvoje ir ES 2003–2008 metais, proc. [4; 9]
Figure 4. Changes in purchase prices of diesel fuel for agriculture in Lithuania and EU in 2003–2008, per cent

* Sausio–liepos mėnesiais / *January–July.*

Naftos produktai brangsta visame pasaulyje. Tai smarkiai atsiliepia visų produktų gamybos etapų sąnaudoms, nes paprastai gamyboje naudojamų išteklių kainos pirmiausia priklauso nuo naftos kainos. Labiausiai pokyčius junta galutinio produkto (ypač maisto, nes tai pirmojo būtinumo prekė) vartotojai.

Elektros energija. Lietuvos žemės ūkyje tesunaudojama apie 1,5 proc. šalyje pagaminamos elektros. Tačiau tai yra svarbus materialinis gamybos išteklius. Elektra naudojama įvairių įrengimų darbui, šildymui ir kitoms reikmėms. Elektros energijos kaina lemia trąšų, chemikalų, pašarų, o galiausiai – ir maisto produktų kainas. Lietuvos javų, rapsų specializacijos ūkiuose elektros energijai tenka maždaug 1 proc. visų išlaidų, kitos augalininkystės specializacijos ūkiuose – apie 1,3 proc., daržininkystės ir sodininkystės ūkiuose – apie 2,5 proc., gyvulininkystės ūkiuose – apie 3 proc.

Elektros energijos kainos mūsų šalyje laipsniškai kyla (2 lentelė): 2008 metais, palyginti su 2003-iaisiais, buvo išaugusios apie 40 proc. Jos nėra didžiausios ar mažiausios ES. Pavyzdžiui, 2008 metų birželio mėnesį Latvijoje elektros energijos kainos buvo apie 6 proc. didesnės, o Estijoje – apie 13 proc. mažesnės nei Lietuvoje.

Žemės ūkyje naudojamos elektros energijos kainos augo panašiai kaip ir vidutiniškai Lietuvoje. Tačiau palyginti su ES vidurkiu, Lietuvoje žemės ūkyje įsigytos elektros brangimas lėtesnis (5 pav.).

Lietuvoje daugiausia pagaminama atominės elektros energijos (6 pav.). Todėl būtent nuo jos gamybai reikalingų išteklių kainų labiausiai ir priklauso, kiek už elektrą mokės galutinis vartotojas.

2 lentelė / *Table 2*

AB Rytų skirstomieji tinklai ir AB Vakarų skirstomieji tinklai*
elektros tarifų viršutinės ribos 2003–2008 metais, ct/kWh [5]
Price caps of electricity tariffs of the companies Rytų skirstomieji tinklai and Vakarų skirstomieji tinklai in 2003–2008, ct/kWh

Įtampa / *Voltage*	2003	2004	2005	2006	2007	2008
AB Rytų skirstomieji tinklai						
Aukšta / *High*	12,69	12,24	12,43	12,39	13,78	17,29
Vidutinė / *Medium*	17,32	16,75	18,87	18,75	20,08	24,49
Žema / *Low*	26,53	25,72	29,40	28,93	30,14	35,59
AB Vakarų skirstomieji tinklai						
Aukšta / *High*	12,70	12,26	12,42	12,37	13,76	17,28
Vidutinė / *Medium*	17,31	16,87	20,04	19,87	21,13	25,51
Žema / *Low*	25,68	24,88	29,46	29,10	30,30	35,87

* Nuo 2005 m. AB „VST“.

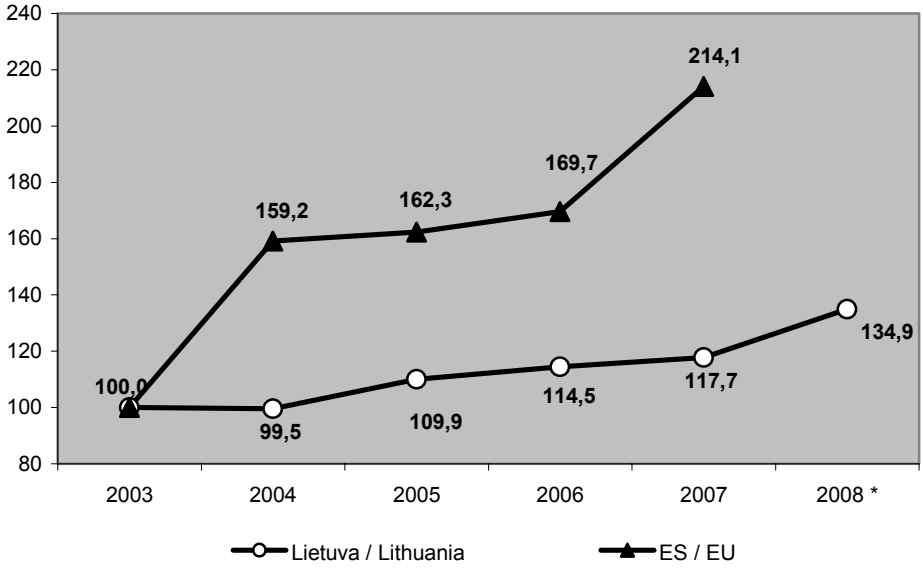

5 pav. Žemės ūkio sektoriuje įsigytos elektros energijos kainų pokyčiai 2003–2008 metais, proc. [4; 9]
Figure 5. Changes in purchase prices of electricity for agriculture in 2003–2008, per cent

* Sausio–liepos mėnesiais / *January–July.*

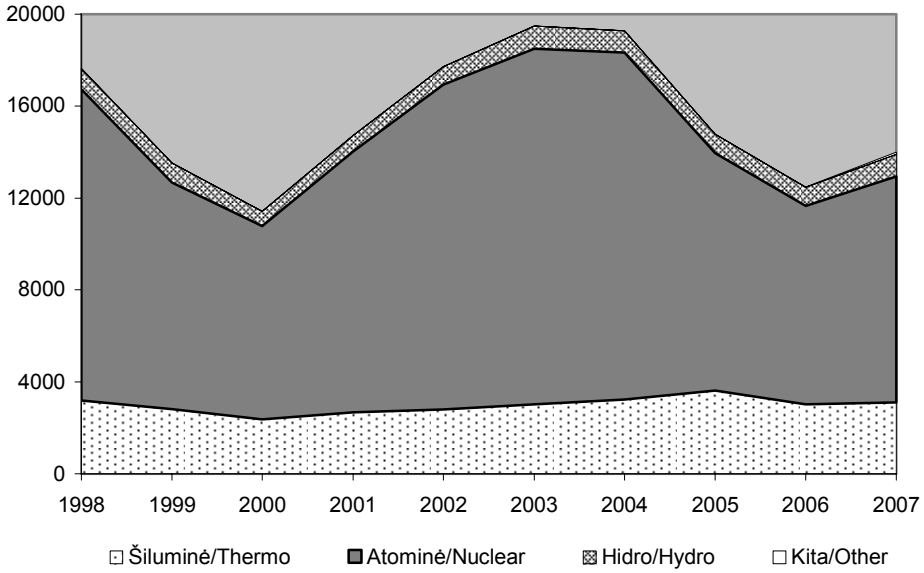

6 pav. Elektros energijos gamyba pagal kuro rūšį Lietuvoje 1998–2007 metais, GWh [1]
Figure 6. Electricity generation by fuel type in Lithuania in 1998–2007, GWh

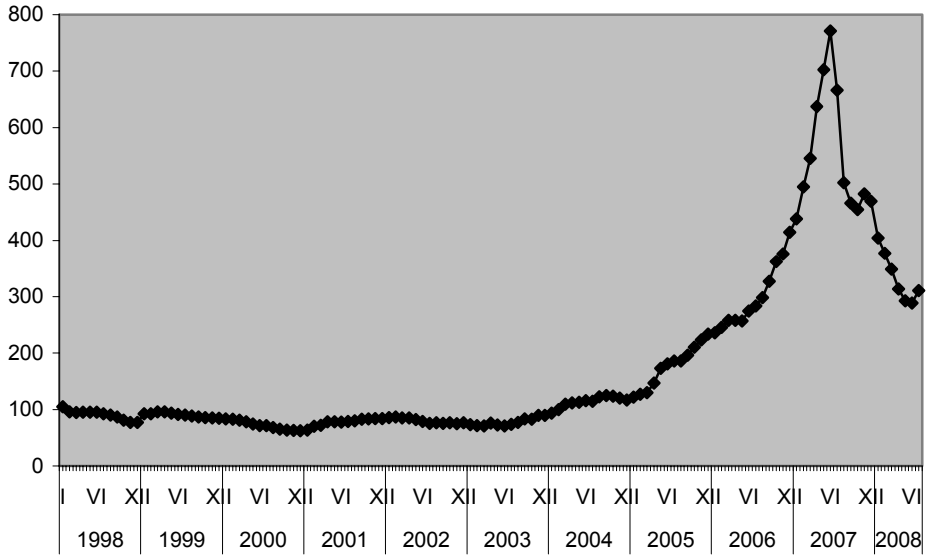

7 pav. Pasaulinės urano kainos 1998–2008 metais, Lt/t [8]
Figure 7. World prices of uranium in 1998–2008, Lt/t

Atominei elektros energijai gaminti naudojamas uranas. Lietuva nuosavų urano išteklių neturi. Importuoti jį tenka iš užsienio, todėl mūsų šalyje gaminamos elektros energijos kainą labiausiai lemia urano kaina. Pasaulinėje rinkoje uranas turi tendenciją brangti (7 pav.). Tai lemia augančios jo gavybai naudojamų naftos produktų kainos. Įtakos turi ir tai, kad uranas (kaip ir nafta) yra senkantis gamtos išteklius. Dar viena urano brangimo priežastis yra ta, kad atominė energija populiarėja kaip gamtą sauganti energija, taigi urano paklausa didėja, o tai savo ruožtu kelia jo kainą.

Situacija Lietuvoje gali pasikeisti jau nuo 2010 metų pradžios, kai planuojama uždaryti Ignalinos atominę elektrinę. Tada elektros gamybos apimtis teks didinti kitose elektrinėse. Padidėtų kuro šiluminėms elektrinėms importas. Deja, šios žaliavos brangsta, ir jau šiuo metu šiluminėse elektrinėse gaminama elektros energija yra brangesnė nei atominė. Dar vienas būdas kompensuoti elektros trūkumą – jos importas. Importinė energija brangesnė nei gaminama šalies viduje, o įvertinus tai, kad visose kaimyninėse ir daugelyje ES valstybių elektros energija daugiausia gaminama naudojant brangesnes žaliavas (ne atominę energiją), daugelis ekspertų prognozuoja, kad Lietuvoje elektra, uždarius Ignalinos atominę elektrinę, pabrangs apie 50 proc. Pasitvirtinus prognozėms, Lietuvoje dar labiau pakils žemės ūkyje naudojamų kai kurių materialinių išteklių kainos, taigi pabrangs ir ūkių produkcija.

Mineralinės trąšos. Augalininkystės produkcijos savikaina ypač priklauso nuo naudojamų trąšų kainos. Lietuvoje išlaidos trąšoms sudaro apie pusę javų ir rapsų specializacijos, apie 26 proc. – daržininkystės ir sodininkystės, apie 40 proc. – auginančių kitus augalus ūkių išlaidų.

Trąšų kainos labai susijusios su anksčiau minėtų materialinių išteklių kaina. Mineralinių trąšų kainos pastaruoju metu yra aukščiausios per visą tiriamąjį laikotarpį ne tik Lietuvoje, bet ir visame pasaulyje. Spartus jų augimas prasidėjo 2007 metais (8–10 pav.).

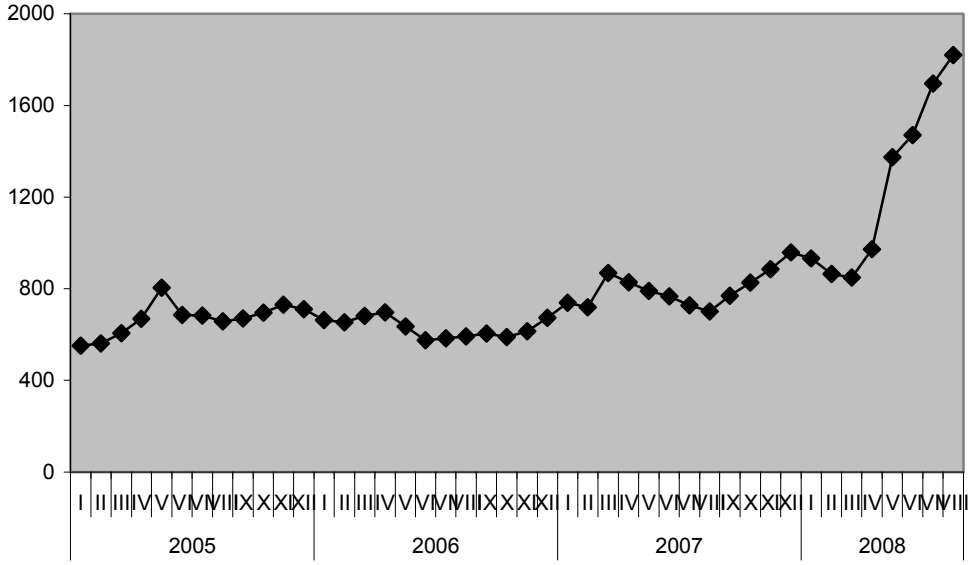

8 pav. Pasaulinės karbamido kainos 2005–2008 metais, Lt/t* [17]
*Figure 8. World prices of urea in 2005–2008, Lt/t**

* Su Franko bortu (apmokėtas transportavimas iki laivo ir pakrovimas*) / FOB.*

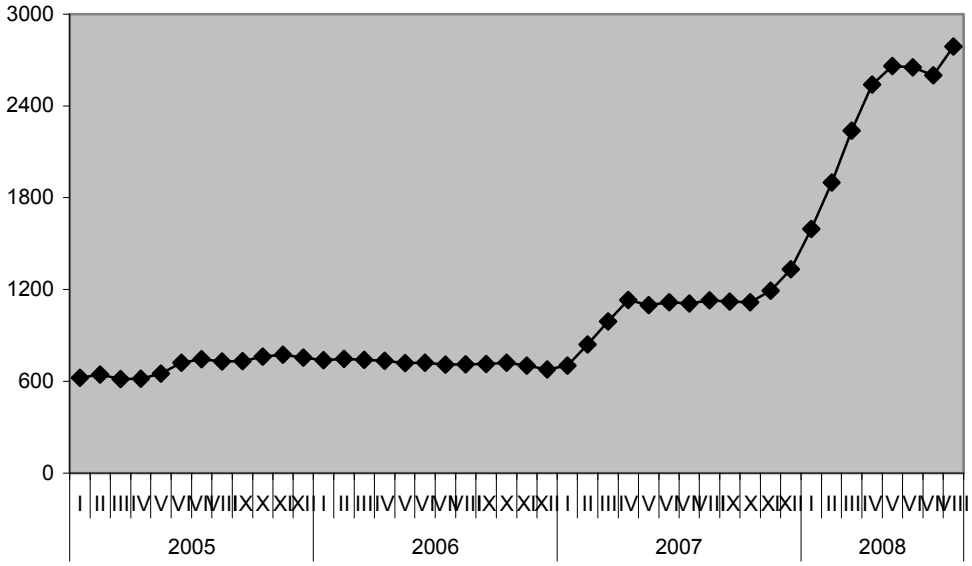

9 pav. Pasaulinės diamonio fosfato kainos 2005–2008 metais, Lt/t* [17]
*Figure 9. World prices of DAP in 2005–2008, Lt/t**

* Su Franko bortu (apmokėtas transportavimas iki laivo ir pakrovimas) */ FOB.*

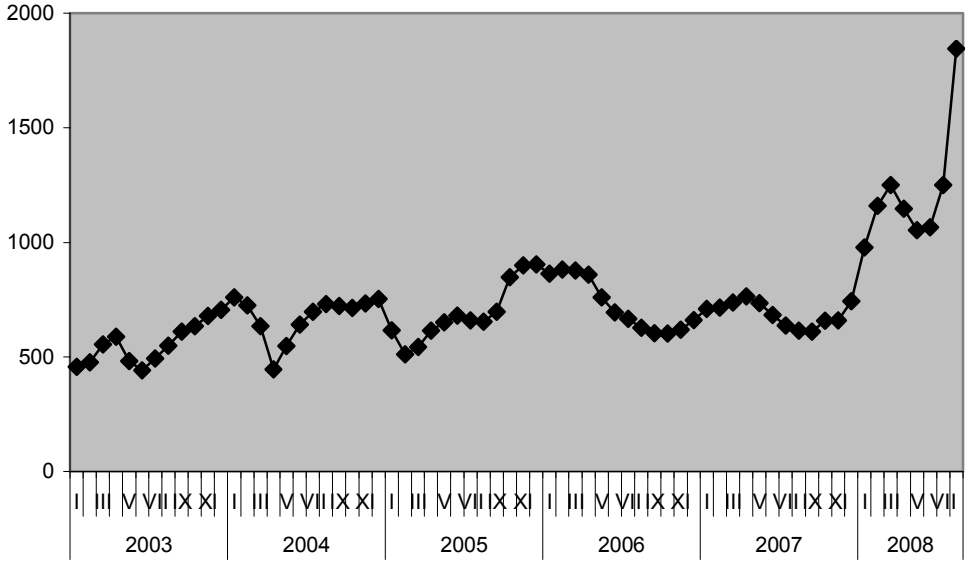

10 pav. Pasaulinės amoniako kainos 2003–2008 metais, Lt/t* [17]
*Figure 10. World prices of ammonia in 2003–2008, Lt/t**

* Su Franko bortu (apmokėtas transportavimas iki laivo ir pakrovimas) */ FOB.*

ES trąšos taip pat brangsta (3 lentelė). Tarp ES valstybių lietuviškų trąšų kainos 2007 metais buvo vienos iš didesnių ir vidurkį viršijo apie 5,6 proc. Lietuvoje trąšos brango gerokai daugiau nei vidutiniškai ES.

3 lentelė / *Table 3*

Vidutinės mineralinių trąšų kainos ES 2003 ir 2007 metais, Lt/t [9]
EU average prices of mineral fertilisers in 2003 and 2007, Lt/t

Šalis / *Country*	**2003**	**2007**	**Pokytis, proc. *Change, %***
Belgija / *Belgium*	...	717	x
Slovakija / *Slovakia*	562	748	133,1
Austrija / *Austria*	623	835	134,0
Latvija / *Latvia*	606	867	143,1
Graikija / *Greece*	733	973	132,8
Kipras / *Cyprus*	...	1087	x
Liuksemburgas / *Luxembourg*	1251	1274	101,9
Vokietija / *Germany*	987	1283	130,1
Rumunija / *Romania*	...	1349	x
Airija / *Ireland*	1333	1587	119,0
Lietuva / *Lithuania*	**1242**	**1671**	**134,5**
Vengrija / *Hungary*	1270	1674	131,8
Ispanija / *Spain*	1329	1743	131,1
Bulgarija / *Bulgaria*	...	1829	x
Jungtinė Karalystė / *United Kingdom*	1268	1872	147,6
Prancūzija / *France*	1481	1903	128,5
Nyderlandai / *Netherlands*	1376	1948	141,6
Portugalija / *Portugal*	1559	2140	137,2
Suomija / *Finland*	2169	2701	124,6
Švedija / *Sweden*	2520	3460	137,3
Čekija / *Czech Republic*	407	...	x
Lenkija / *Poland*	587	...	x
Slovėnija / *Slovenia*	1845	...	x
Danija / *Denmark*	1606	...	x
ES / *EU*	**1238**	**1583**	**127,9**

Pagrindinės priežastys, dėl kurių pastaruoju metu šoktelėjo trąšų kainos, – ne tik naftos produktų brangimas, bet ir auganti trąšų paklausa pasaulyje. 2007–2008 metais, palyginti su 2004–2005-aisiais, jų poreikis padidėjo daugiau nei 10 proc. Prognozuojama, kad po penkerių metų mineralinių trąšų paklausa gali išaugti dar apie 15 proc. Numatoma, kad fosforo trąšų poreikis didės apie 2,8 proc. per metus, kalio – apie 3 proc., o azoto trąšų – apie 3,2 proc. (4 lentelė).

4 lentelė / *Table 4*

Pasaulinė mineralinių trąšų paklausa 2004–2013 metais, mln. t [12]
Global demand for mineral fertilisers in 2004–2013, mill. t

Trąšos / *Fertiliser*	**2004–2005**	**2005–2006**	**2006–2007**	**2007–2008**	**2008–2009***	**2012–2013***
N	90,3	93,2	98,2	100,1	103,5	115,6
P_2O_5	37,0	37,1	39,0	40,1	41,2	45,7
K_2O	26,0	25,8	26,7	29,3	30,0	33,0
Iš viso / *Total*	**153,4**	**156,1**	**163,9**	**169,4**	**174,7**	**194,3**

* Prognozė / *Forecast.*

Labiausiai trąšų paklausą šiuo metu lemia jų augantis poreikis Azijoje ir Lotynų Amerikoje. Pietų ir Rytų Azijos trąšų paklausos augimas sudaro apie du trečdalius bendro augimo, o pridėjus Lotynų Ameriką, visi trys regionai sudarytų apie 81 proc. trąšų paklausos augimo per artimiausius penkerius metus (11 pav.).

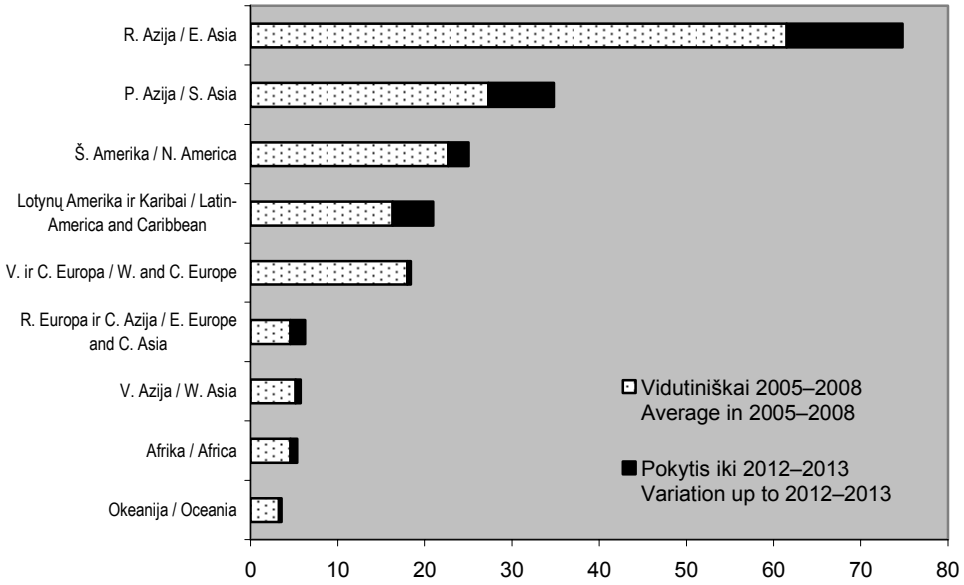

11 pav. Mineralinių trąšų paklausos pagal regionus prognozė 2005–2013 metais, mln. t [12]
Figure 11. Forecast of mineral fertiliser demand by regions 2005–2013, mill. t

Trąšų paklausa Rytų Azijoje auga labiausiai dėl Kinijos, Indonezijos, Malaizijos ir Vietnamo poreikių didėjimo. Tokias tendencijas skatina auganti šalių ekonomika, o tai sparčiai didina maisto produktų paklausą. Dėl didesnio maisto poreikio trąšų paklausa didėja ir Lotynų Amerikoje, Rytų Europoje, Centrinėje ir Vakarų Azijoje, Afrikoje bei Okeanijoje. Pasaulyje grūdų suvartojimas nuo 2003-iųjų iki 2007 metų išaugo apie 9,5 proc.

Labiau didėja grūdų pašarams poreikis, nes pasaulyje auginama vis daugiau gyvulių ir paukščių. Tačiau trąšų paklausa auga ne tik dėl maisto poreikio didėjimo. Vakarų ir Centrinėje Europoje ir Šiaurės Amerikoje ji labiausiai didėja dėl augančio grūdų poreikio ekologiškiems degalams gaminti (12 pav.).

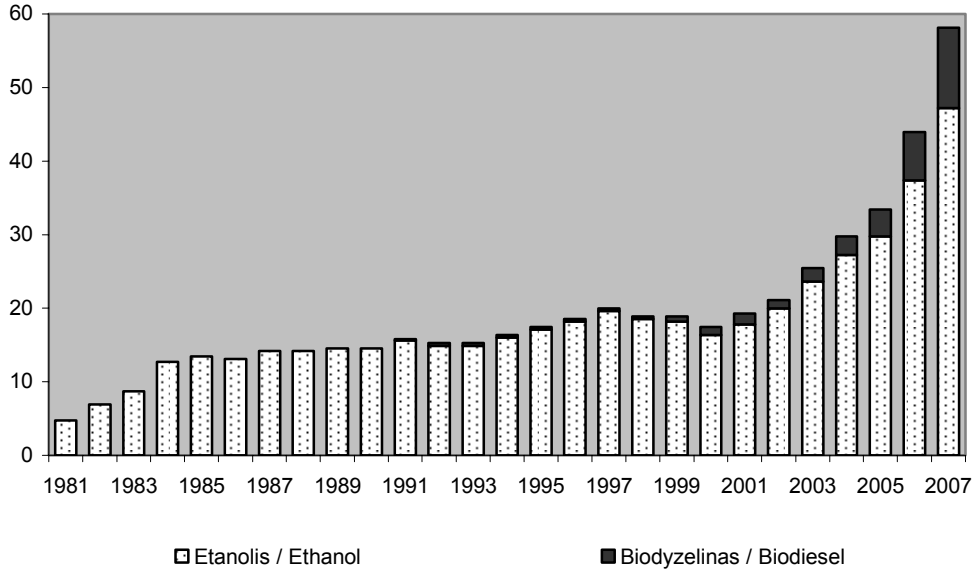

12 pav. Pasaulinė biodegalų gamyba 1981–2007 metais, mln. t [12]
Figure 12. World biofuel production in 1981–2007, mill. t

2007–2008 metais apie 4,1 mln. t trąšų buvo sunaudota auginant grūdus, skirtus biodegalų gamybai (13 pav.). Šis trąšų kiekis sudarė apie 2,4 proc. iš viso tais metais sunaudotų trąšų. Tai per mažai, kad galėtų veikti trąšų kainas. Tačiau biodegalų poveikis pasaulinei trąšų paklausai ir kainoms yra netiesioginis. Sunaudojus augalų derliaus dalį degalams gaminti jo pritrūksta maistui, taigi tenka didinti pasėlių plotus, o tam prireikia daugiau trąšų.

Lietuvoje trąšų kainas labiausiai kelia brangstantys jų gamybos ištekliai. Pavyzdžiui, už azotinių trąšų gamyboje naudojamas gamtines dujas AB „Achema“ moka 470 JAV dolerių – maždaug 96 proc. daugiau nei metų pradžioje. Prognozuojama, kad dujų kaina ir toliau didės, nors ji jau dabar yra didesnė nei Vakarų šalyse. Deja, brangstančios trąšos Lietuvoje mažina jų paklausą, o tai gresia ateityje mažėsiančiu derliumi ir didėjančiomis maisto produktų kainomis. Kitu atveju, trąšų naudojant pagal reikalą ir derliui nemažėjant, maistas brangs dėl išaugusių jo gamybos sąnaudų.

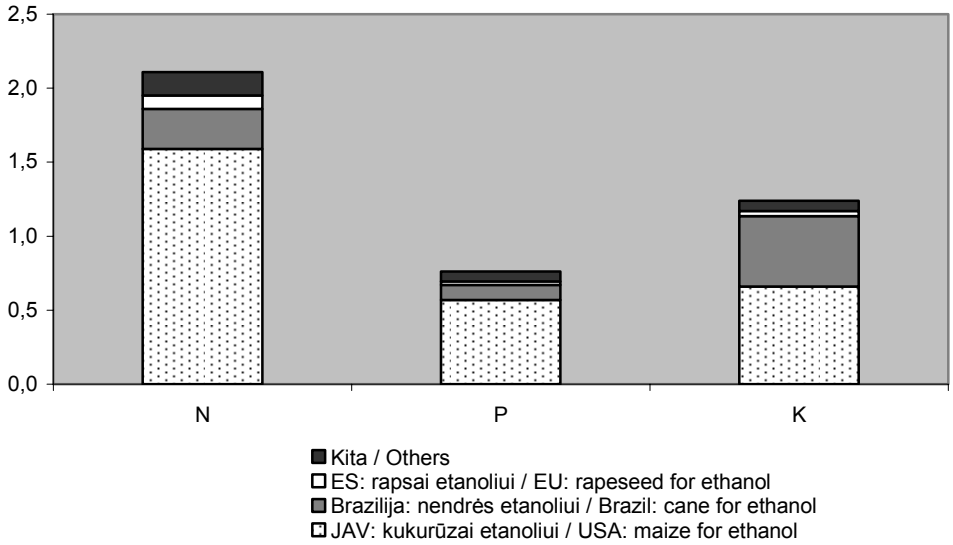

13 pav. Pasaulinis mineralinių trąšų poreikis biodegalų pasėliams 2007–2008, mln. t [12]
Figure 13. Global mineral fertiliser use on biofuel crops in 2007–2008, mill. t

Pašarai. Pasaulyje didėjant gyventojų skaičiui ir augant daugelio šalių (ypač pietryčių Azijoje) ekonomikai, didėja maisto produktų paklausa. Daugiau reikia ne tik augalinės, bet ir gyvulinės kilmės produktų. Dėl šios priežasties tenka auginti daugiau gyvulių ir didinti pašarų gamybos apimtis (14 pav.). Daugiausia pasaulyje kombinuotųjų pašarų 2007 metais pagamino JAV – apie 22 proc. Tačiau labiausiai per paskutinius dešimt metų pašarų gamybą padidino Brazilija ir Kinija.

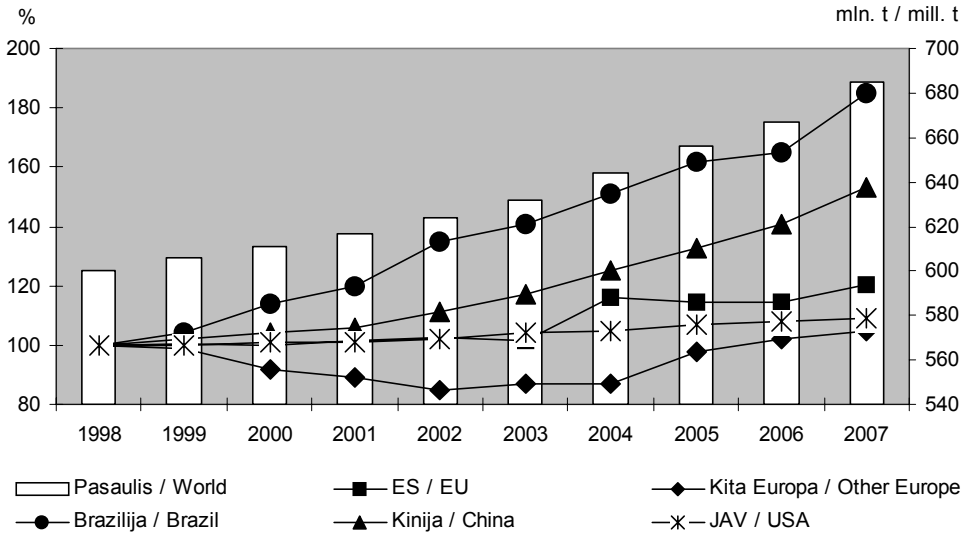

14 pav. Pasaulinė kombinuotųjų pašarų gamyba (mln. t) ir jos vystymasis kai kuriuose regionuose 1998–2007 metais, proc. (1998 = 100 proc.) [15]
Figure 14. Global compound feed production (mill. t) and its development in selected regions in 1998–2007, per cent, (1998=100 per cent)

Didėjanti pašarų paklausa lemia jų kainos kilimą. ES per 2003–2007 metų laikotarpį pašarai pabrango beveik dvigubai (5 lentelė).

5 lentelė / *Table 5*

Vidutinės pašarų kainos ES 2003 ir 2007 metais, Lt/t [9]
EU average prices of feed in 2003 and 2007, Lt/t

Šalis / *Country*	**2003**	**2007**	**Pokytis, proc. *Change, %***
Latvija / *Latvia*	289	477	165,2
Slovakija / *Slovakia*	317	504	158,6
Austrija / *Austria*	490	548	111,8
Portugalija / *Portugal*	459	644	140,5
Ispanija / *Spain*	626	685	109,5
Jungtinė Karalystė / *United Kingdom*	541	724	134,0
Liuksemburgas / *Luxemburg*	...	726	x
Prancūzija / *France*	625	744	119,0
Belgija / *Belgium*	...	750	x
Rumunija / *Romania*	...	814	x
Bulgarija / *Bulgaria*	...	837	x
Graikija / *Greece*	695	902	129,8
Vengrija / *Hungary*	697	913	131,0
Lietuva / *Lithuania*	**639**	**925**	**144,7**
Kipras / *Cyprus*	...	958	x
Airija / *Ireland*	843	1058	125,6
Nyderlandai / *Netherlands*	604	1064	176,1
Danija / *Denmark*	877	1229	140,2
Čekija / *Czech Republic*	228	...	x
Vokietija / *Germany*	450	...	x
Lenkija / *Poland*	368	...	x
Slovėnija / *Slovenia*	567	...	x
ES / *EU*	**548**	**806**	**147,0**

Lietuva yra tarp tų ES šalių, kuriose pašarų kainos yra vienos aukščiausių. 2007 metų pašarų kainas lyginant su 2003-iųjų, matyti, kad brangimas mūsų šalyje buvo vienas didžiausių. 2008 metais pašarų kainos ir toliau kilo.

Lietuvoje brangiausi ir labiausiai ES vidurkį viršija galvijų pašarai. Ypač galvijų pašarus brangina priedai pieninėms karvėms. Kiaulių pašarai ir paukščių lesalai yra pigesni. 2007 metais jie

Lietuvoje buvo kone pigiausi iš ES šalių. Tačiau paukščių lesalai per 2003–2008 metų laikotarpį brango labiau nei galvijų ar kiaulių pašarai (15–17 pav.).

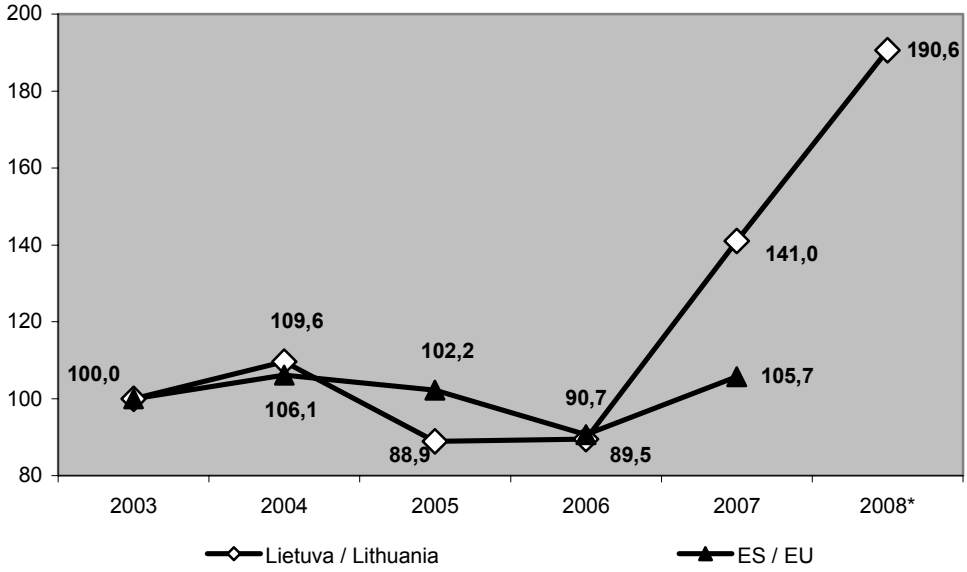

15 pav. Paukščių lesalų kainų pokyčiai Lietuvoje ir ES 2003–2008 metais, proc. [4; 9]
Figure 15. Changes in purchase prices of feed for poultry in Lithuania and EU in 2003–2008, per cent

* Sausio–liepos mėnesiais / *January–July.*

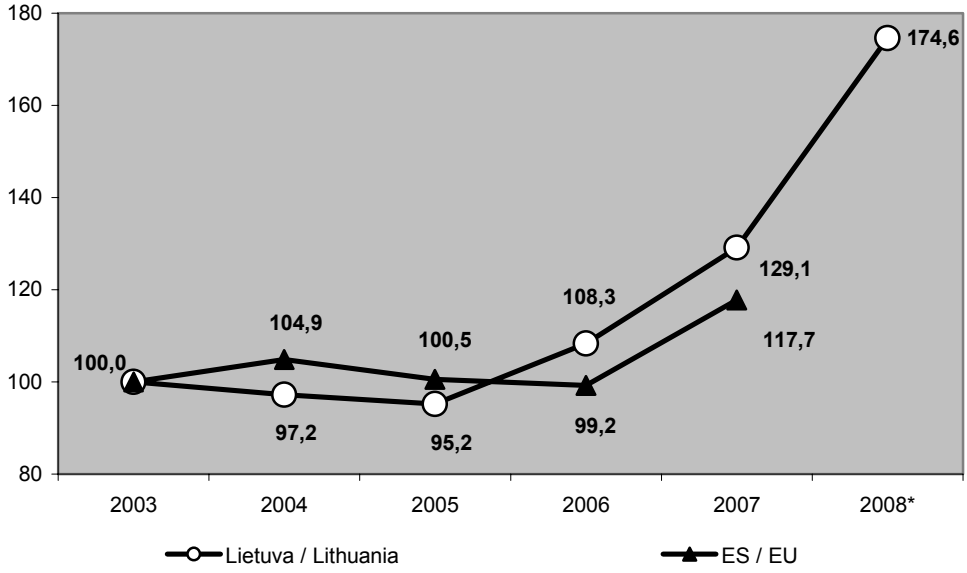

16 pav. Galvijų pašarų kainų pokyčiai Lietuvoje ir ES 2003–2008 metais, proc. [4; 9]
Figure 16. Changes in purchase prices of feed for cattle in Lithuania and EU in 2003–2008, per cent

* Sausio–liepos mėnesiais / *January–July.*

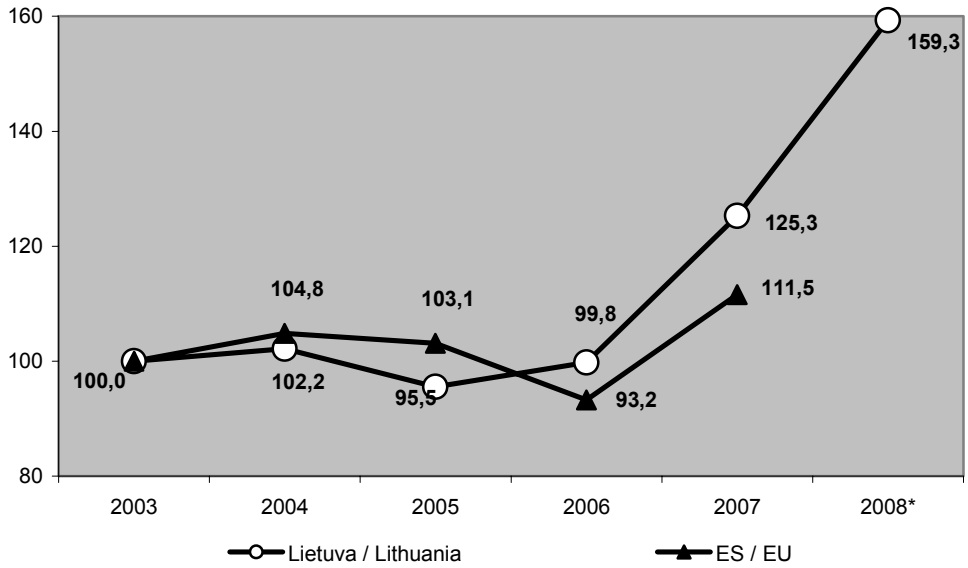

17 pav. Kiaulių pašarų kainų pokyčiai Lietuvoje ir ES 2003–2008 metais, proc. [4; 9]
Figure 17. Changes in purchase prices of feed for pigs in Lithuania and EU in 2003–2008, per cent

* Sausio–liepos mėnesiais / *January–July.*

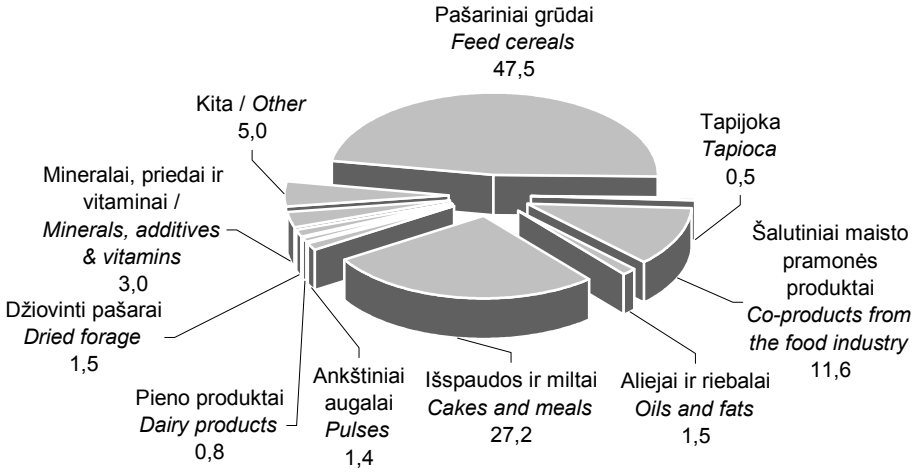

18 pav. Kombinuotųjų pašarų gamybai sunaudoti ištekliai ES 2007 metais, proc. [15]
Figure 18. Feed material consumption by the EU compound feed industry in 2007, per cent

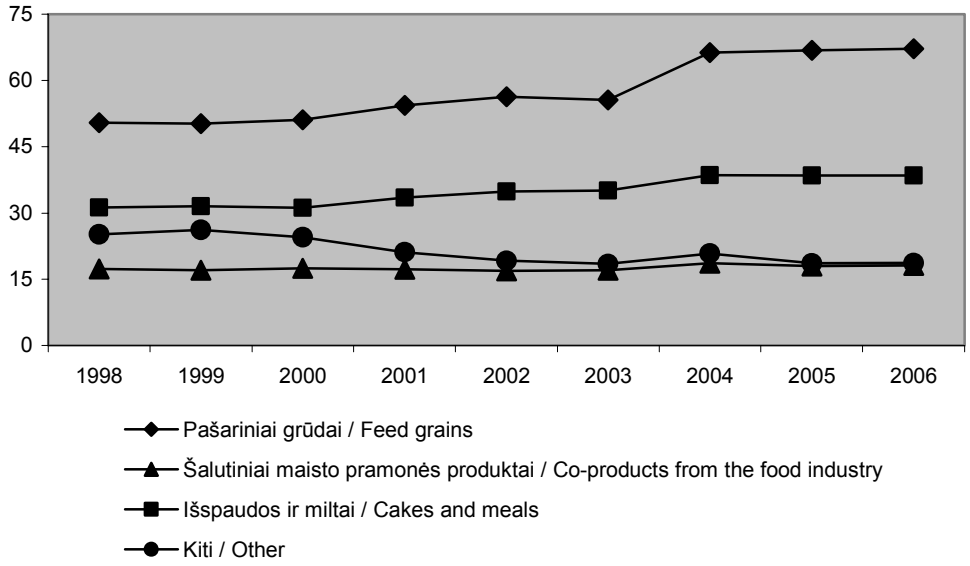

19 pav. Išteklių, reikalingų kombinuotųjų pašarų pramonei, naudojimo plėtra ES-15 1998–2006 metais, tūkst. t [15]

Figure 19. Development of feed material consumption by the EU-15 compound feed industry in 1998–2006, thou. t

Gyvulininkystės sektorius yra labai svarbus grūdų ir jų produktų vartotojas. Daugiausia gyvulių šėrimui sunaudojama grūdų ir išspaudų (18 pav.), ir ši tendencija kasmet stiprėja (19 pav.).

Gyvulių pašarų kainoms didelės įtakos turi ne tik jų paklausa ir pasiūla, bet ir grūdinių augalų kainos, pastebimai kilusios pastaraisiais metais . ES vidutiniškai per 2000–2007 metų laikotarpį pašarinių miežių kainos išaugo 56,2 proc. Lietuvoje jų brangimas buvo dar didesnis – 93,5 proc. Grūdų kainoms didelės įtakos turi jų auginimo sąnaudos ir pasaulinės paklausos augimas.

Minėtos priežastys yra pagrindinės, dėl kurių pašarai brangsta mūsų ir kitose šalyse. Gyvulių pašarai yra labai svarbus gyvulinės kilmės maisto produktų kainų faktorius. Pagal Europos pašarų gamintojų federacijos skaičiavimus gyvulių pašarų kaina ES sudaro beveik pusę vartotojui pateikiamos gyvulinės kilmės produkto savikainos (20 pav.). Lietuvoje šis skaičius viršija ES vidurkį (ir Lenkijos), tačiau už kaimynių Latvijos ir Estijos rodiklius yra mažesnis.

Lietuvos žemės ūkio bendrovėse pašarų kaina reikšmingiausią poveikį turi paukštininkystės produkcijai, o mažiausią – galvijininkystės (21 pav.).

Augalų apsaugos priemonės. Lietuvoje išlaidos augalų apsaugos priemonėms sudaro apie 21 proc. javų ir rapsų specializacijos ūkių išlaidų struktūroje, apie 15 proc. – daržininkystėje ir sodininkystėje ir apie 19 proc. – auginant kitus augalus. Ar ši įtaka didės, ar mažės, ateityje priklausys nuo pesticidų kainų pokyčių. Šiuo metu jų gamybos išlaidos, kaip ir kitų žemės ūkyje naudojamų materialinių išteklių, auga. Tai sudarytų prielaidą didėti ir pačių augalų apsaugos priemonių kainoms. Tačiau susiklostę aplinkybės situaciją pakreipė kiek kitokia linkme. Pasaulyje vis labiau besirūpinant aplinka ir žmonių sveikata, draudžiamų naudoti augalų apsaugos priemonių sąrašas

ilgėja. Taigi pesticidų vartojimas po truputį mažėja. 2001 metais, palyginti su 1990-aisiais, sunaudotų augalų apsaugos priemonių ES šalyse sumažėjo apie 6,0 proc., o palyginti su 1998-aisiais, – net 14 proc. (22 pav.).

Mažėjant pesticidų vartojimui, neišvengiamai mažėja ir jų gamybos apimtys (23 pav.). 2006 metais, palyginti su 1996-aisiais, augalų apsaugos priemonių pagaminta maždaug 21,4 proc. mažiau.

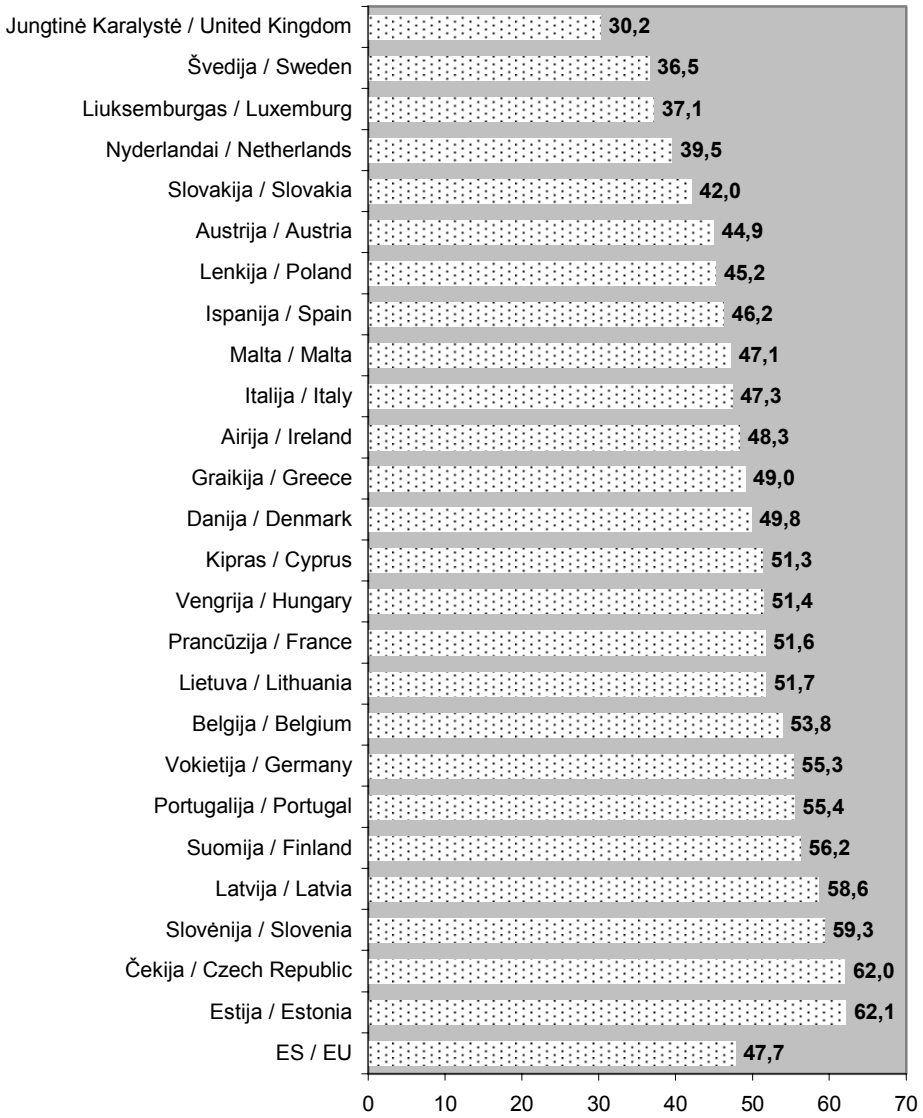

20 pav. Pašarų vertė gyvulininkystės produktuose 2006 metais, proc. [15]
Figure 20. Value of feedingstuffs in animal production in 2006, per cent

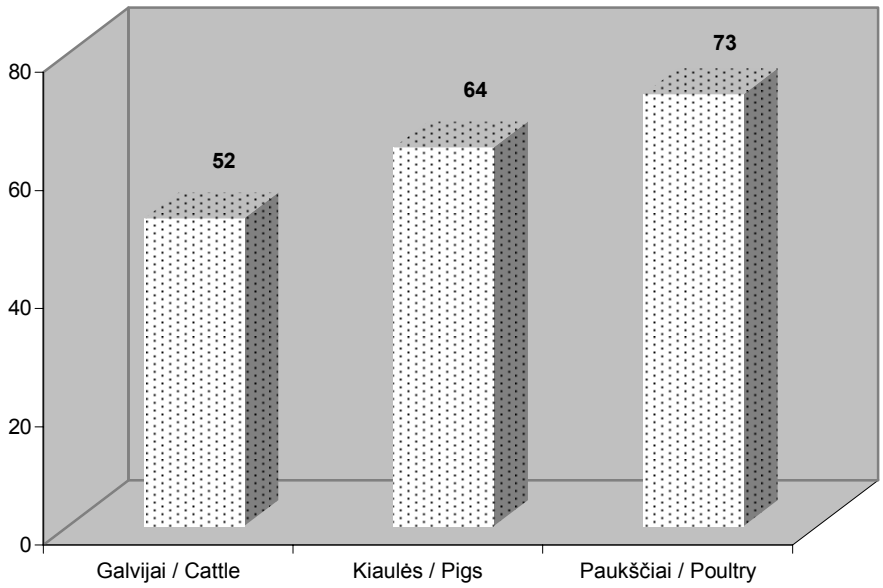

21 pav. Kombinuotųjų pašarų vertė Lietuvos žemės ūkio bendrovių gyvulininkystės produktų savikainoje, proc. [3]
Figure 21. Value of compound feedingstuffs in the cost price of animal products in Lithuanian agricultural companies, per cent

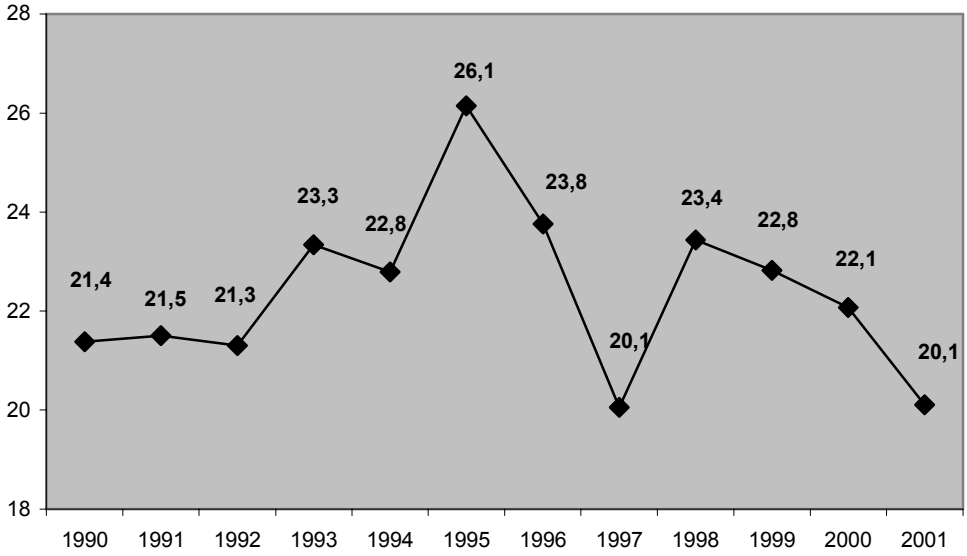

22 pav. Pesticidų naudojimas ES šalyse 1990–2001 metais, tūkst. t [14]
Figure 22. EU consumption of pesticides in 1990–2001, thou. t

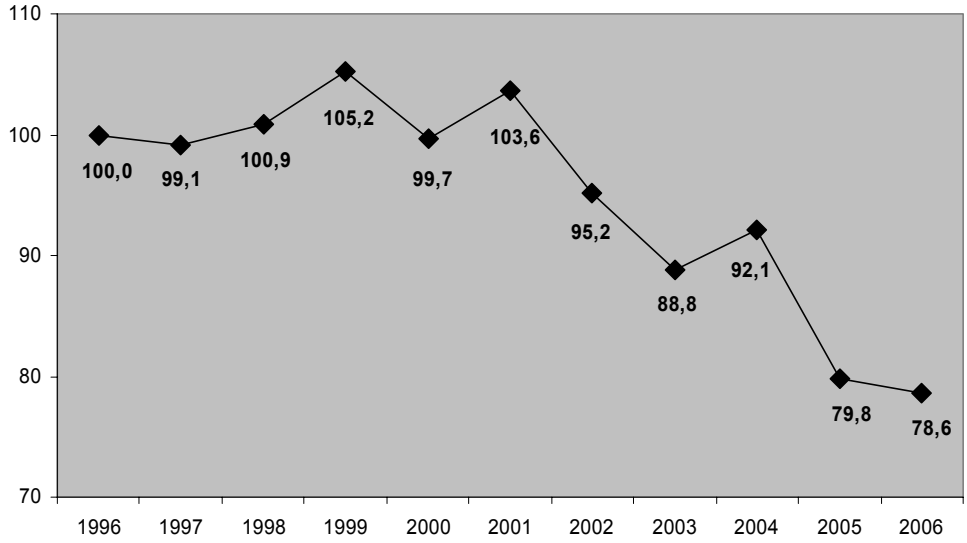

23 pav. Pesticidų gamybos dinamika ES 1996–2006 metais, proc. (1996 = 100) [9]
Figure 23. Dynamics of EU manufacture of pesticides in 1996–2006, per cent (1996 = 100)

Tokios pesticidų naudojimo ir gamybos tendencijos neleidžia augti jų kainoms. Pagal ekonomikos dėsnius augalų apsaugos priemonių kainos turėtų netgi mažėti. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad jų gamybos išlaidos nuolatos auga, gamintojai, stengdamiesi neprarasti pirkėjų, pesticidų kainų nekelia.

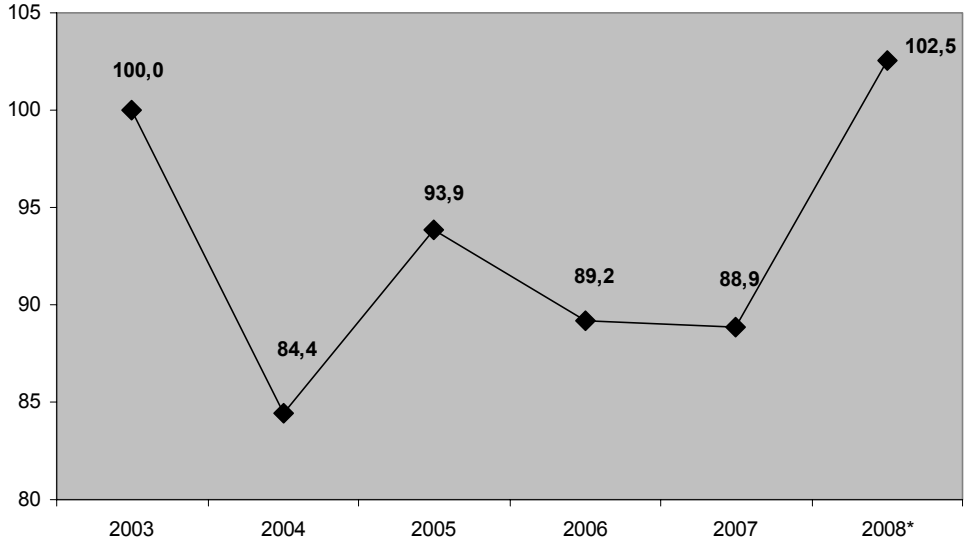

24 pav. Pesticidų kainos Lietuvoje 2003–2008 metais, proc. [4]
Figure 24. Prices of pesticides in Lithuania in 2003–2008, per cent

* Sausio–liepos mėnesiais / *January–July.*

Lietuvoje 2008 metais augalų apsaugos priemonės kainavo beveik tiek pat kaip ir 2003-iaisiais (24 pav.).

Panašios kainų tendencijos gali išlikti ir toliau, nes pagal birželio mėnesį priimto Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (7538/08) dėl augalų apsaugos produktų tiekimo į rinką projekto nuostatas, kurios sugriežtins minėtų medžiagų registravimo ir naudojimo sąlygas, rinkoje gali nelikti iki 85 proc. dabar naudojamų augalų apsaugos produktų. Tačiau dėl šios priežasties prognozuojamas derlių mažėjimas ir didesnis maisto produktų kainų augimas.

Apibendrinant atlikto tyrimo rezultatus reikėtų pastebėti, kad pagrindiniai veiksniai, darantys įtaką maisto produktų kainų pokyčiams, yra jiems gaminti naudojami materialiniai ištekliai. Lietuvoje pastaruoju metu iš minėtų išteklių sparčiausiai brango trąšos. Jos yra svarbiausias faktorius, lemiantis augalinės kilmės produktų savikainą. Gyvulinės kilmės maisto produktų savikainai didžiausios įtakos turi pašarų kainos. Labiausiai jos įtakoja paukštininkystės produkcijos kainą. Tačiau ir trąšų, ir pašarų bei kitų išteklių kainos yra priklausomos nuo naftos produktų kainų. Todėl būtent juos galima laikyti svarbiausiu galutinių maisto produktų kainų veiksniu.

Literatūra

1. Lietuvos energetikos institutas [interaktyvus], [žiūrėta 2008 m. rugpjūčio 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lei.lt/>.
2. Lito ir užsienio valiutų santykiai [interaktyvus], [žiūrėta 2008 m. rugpjūčio 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lb.lt/exchange/default.asp>.
3. *Savivaldybių 278 žemės ūkio įmonių 2007 m. oficialiosios statistikos formų suvestinė*. Vilnius, 2008.
4. Statistikos departamentas prie LRV [interaktyvus], [žiūrėta 2008 m. rugpjūčio 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.stat.gov.lt/lt/>.
5. Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija [interaktyvus], [žiūrėta 2008 m. rugpjūčio 6 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.regula.lt/>.
6. Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema [interaktyvus], [žiūrėta 2008 m. liepos 14 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.vic.lt/ris>.
7. *Žemės ūkio respondentinių įmonių duomenys 2006.* Vilnius: Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas, 2007.
8. Cameco [interaktyvus], [žiūrėta 2008 m. rugpjūčio 6 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.cameco.com/>.
9. EUROSTAT [interaktyvus], [žiūrėta 2008 m. rugpjūčio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>.
10. Foreign Agricultural Service [interaktyvus], [žiūrėta 2008 m. rugpjūčio 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.fas.usda.gov/>.
11. International Energy Agency [interaktyvus], [žiūrėta 2008 m. rugpjūčio 6 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.iea.org/>.
12. International Fertilizer Industry Association [interaktyvus], [žiūrėta 2008 m. rugpjūčio 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.fertilizer.org/>.

13. Organization of the Petroleum Exporting Countries [interaktyvus], [žiūrėta 2008 m. rugpjūčio 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.opec.org>.
14. The European Environment Agency [interaktyvus], [žiūrėta 2008 m. rugpjūčio 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.eea.europa.eu/>.
15. The European Feed Manufacturers' Federation [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. rugpjūčio 11 d]. Prieiga per internetą: <http://www.fefac.org>.
16. The FMB Group [interaktyvus], [žiūrėta 2008 m. rugpjūčio 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.fmb-group.co.uk>.
17. The Market. Fertilizer news and analysis 2007–2008 [interaktyvus], [žiūrėta 2008 m. rugpjūčio 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.fertilizerworks.com/fertreport/>.
18. The United States Department of Agriculture [interaktyvus], [žiūrėta 2008 m. rugpjūčio 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.usda.gov>.

Summary

Over the last few years the prices of food products in Lithuania have nearly doubled. The main factors that have been influencing such price changes are material inputs for food production, such as oil products, electric power, fertilizers, feedstuffs, plant protection measures.

Lately, of the above-mentioned inputs, the prices of fertilisers went up most rapidly. Fertilisers are the main factor that conditions the cost price of vegetable origin products. The cost price of animal products is mainly under the influence of feedstuffs prices. The most influence these prices have on the output of poultry breeding. However, the prices of fertilisers, feedstuffs and other inputs depend on prices of oil products. As a result, the latter prices would be considered as the main factor influencing the prices of final food products.

SANTRUMPOS
ABBREVIATIONS

AB	– akcinė bendrovė
ES	– Europos Sąjunga
JAV	– Jungtinės Amerikos Valstijos
KN	– kombinuotoji nomenklatūra
LAEI	– Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas
LRV	– Lietuvos Respublikos Vyriausybė
NVS	– Nepriklausomų valstybių sandrauga
PVM	– pridėtinės vertės mokestis
VĮ	– valstybės įmonė
ŽŪIKVC	– Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras
ŽŪM	– Letuvos Respublikos žemės ūkio ministerija
ŽŪMPRIS	– Žemės ūkio ir maisto produktų informacinė sistema

GRŪDŲ SUPIRKIMO KAINOS LIETUVOJE 2006–2008 METAIS
PURCHASE PRICES OF GRAINS IN LITHUANIA IN 2006–2008

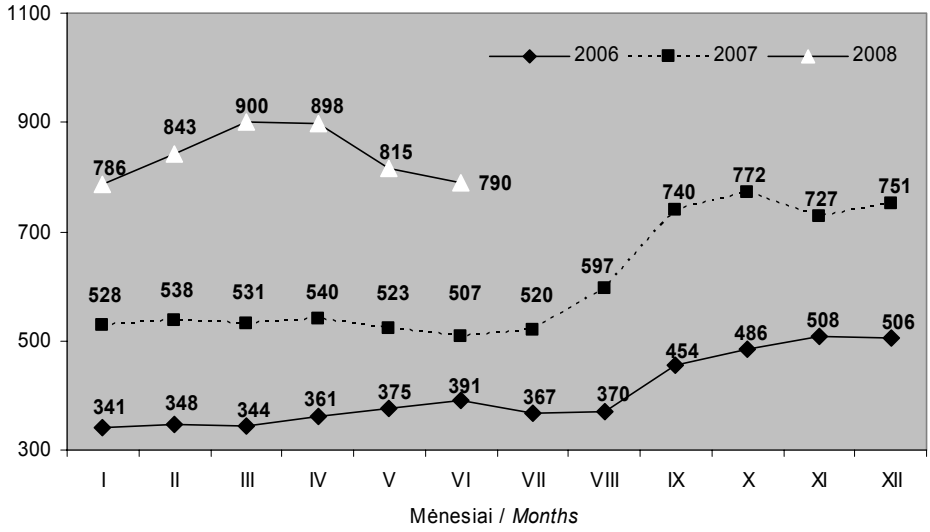

1 pav. Maistinių kviečių supirkimo kaina, Lt/t
Figure 1. Food wheat purchase prices, Lt/t

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

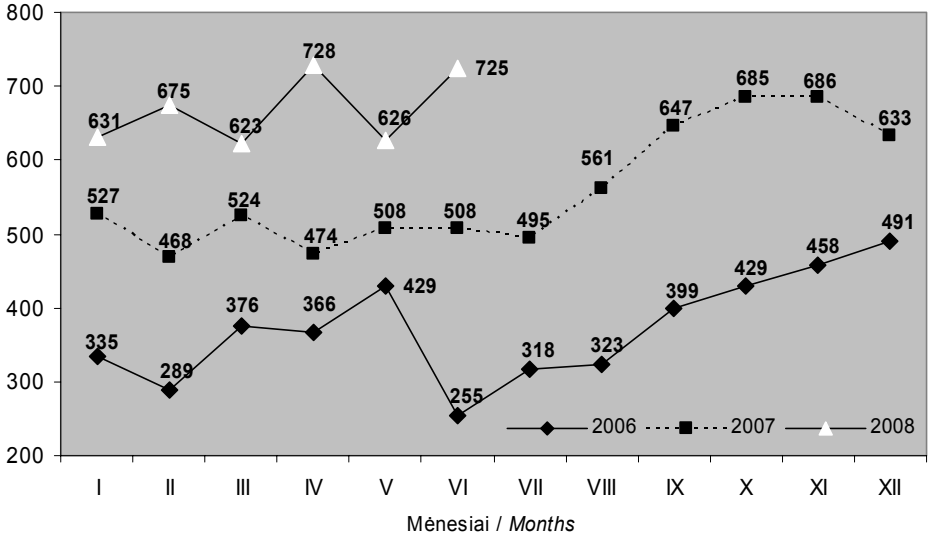

2 pav. Maistinių rugių supirkimo kaina, Lt/t
Figure 2. Food rye purchase prices, Lt/t

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

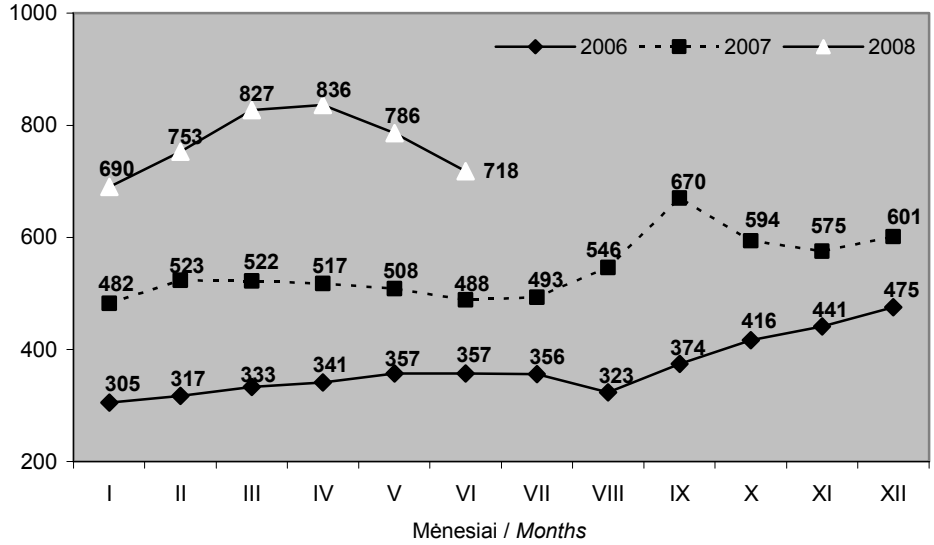

3 pav. Pašarinių kviečių supirkimo kaina, Lt/t
Figure 3. Feed wheat purchase prices, Lt/t

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

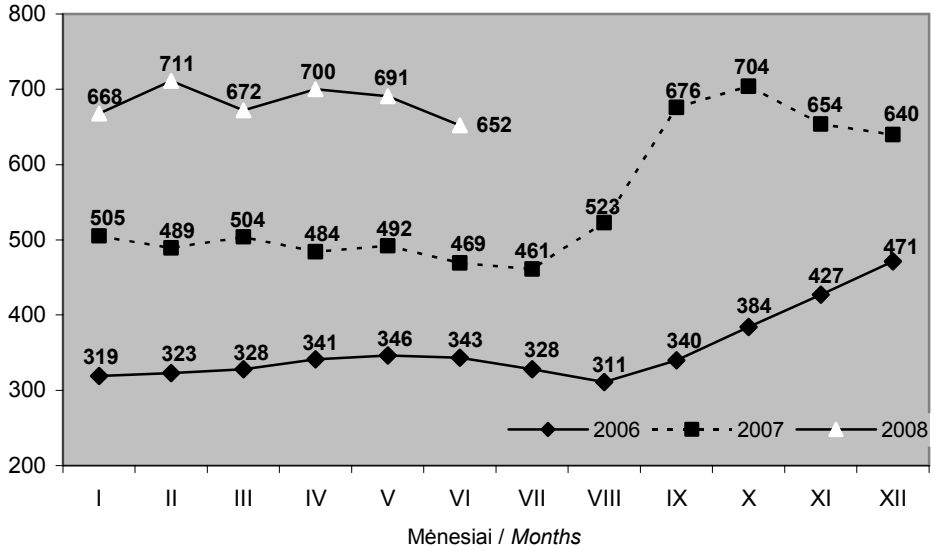

4 pav. Pašarinių miežių supirkimo kaina, Lt/t
Figure 4. Feed barley purchase prices, Lt/t

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

RINKOTYRA. Žemės ūkio ir maisto produktai. – Nr. 3 (41). – Vilnius: LAEI, 2008. – 120 p.: iliustr., lent. – Santr. angl.

Atsakingasis redaktorius A. Kuodys
Redaktorė ir korektorė V. Šilaikienė
Tekstą į anglų k. vertė V. Girgždienė
Maketavo D. Taločkaitė
Viršelio dizainerė D. Taločkaitė

2008 09 01. 7,5 sp. l. Užsakymas Nr. 7507
Leido Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas,
V. Kudirkos g. 18, LT-03105 Vilnius
Spausdino UAB „Baltijos kopija“,
Kareivių g. 13b, LT-09109 Vilnius

Kaina sutartinė